

UZUN YÜRÜYÜŞ

www.uzunyuruyus.com * Sosyalist Dergi * Sayı: 79 * Fiyatı: 2 YTL. * Kasım 2006

Kürtler Tarihin Neresinde Duruyor? / Bertan SEYCAN

"Kredi Bir İnsan Hakkı" mı? / Sibel ÖZBUDUN

Proletarya, Sendikalar ve Sınıf Tartışmaları / Cahide SARI

Siyonist Vahşet! / Temel DEMİNER

Başlangıcından 1960'a Türk(iye) Sosyalizmi-I / Kirve KALENDER

İlyada'nın Eşsiz Yıldızları / Haşmet ZEYBEK

Madde sonsuzca bölünebilir / Bian SİZÜ

Kapital Okuma Notları-IV / Bayram KAYA

Merhaba

Uluslararası güç dengeleri ve öznel durum, emperyalist çevrelerin dizginsiz hareketlerine küresel boyut kazandırıyor. Kuşkusuz, bu durumun emperyalist serseriliğe ilelabet yol verdiği anlamına gelmiyor. Emperyalist kuşatma altında, bir geri çekiliş alanına doğru hareket edince dünya halkları, kontrol ve dayanışma koordinatlarını kaybettiler. Bu durum, onların manevi yapılarını önemli ölçüde deforme ederek, çözdü. Bundan yararlanan egemen sistem, döneme uygun ideolojik argümanlar piyasaya sürmede gecikmedi.

Bu bombardman sahası alanında filizlenen neo-liberal sol argüman, çözülme ile direnme arasında bocalayan bir çok sol hareket için can skildi işlevi gördü. Umudunu yitiren bir çok hareket için bir açılım olurken bu yeni söylem, hatırı sayılır bir kısım için de içine bütölme ve dar doktriner bir temel işlevi gördü. Bu süreç, bugün esasta temel özelliklerini devam ettiriyor olsa da çökme noktasına gelmiştir.

Ezilenler, sabrı ve öznel koşullarından kaynaklı sesizliğini tüketme eğilimi göstererek; yeniden mücadele arenasında arz-ı endam eylemek istemektedirler. Ashında, bu alanları hiç terketmeyen bu kesimlerin sesizliğini bozmak noktasındaki istidatlarına güç katmak, yolunu açmak sorumluluğuyla yüzyüzeyiz.

Uluslararası yeni dengeler kurulurken, ezilenlerin anti-kapitalist, anti-gerici devrimci cephesinin önemini bilince çıkarmak, her zamankinden daha elzemdir...

Bu sayımızda da, yine bu cephe ve sorunlarımıza ışık tutan yazılara yer veriyoruz. "Madde sonsuza dek bölünebilir" başlıklı yazı, eski sayılarımızdan alınmıştır.

Banka hesap numaralarımız değişmiştir; bilginize sunuyoruz...

TOHUM BASIM-YAYIN GÖSTERİ VE
ORGANİZASYON LTD. ŞTİ. Adına

Sahibi ve Yazışları Müdür: M. Ali VARİŞ

Adres: İstiklal Cad. Büyük Bayram Sokak

No: 19 Kat: 3 Beşiktaş / İST. Tel: Faks: (0212) 251 05 61

uzunyuruyus@netmail.com

Baskı: Berdan Matbaacılık

0 (212) 613 12 11

Banka Hesapları

Sabit: 0850 00 00 00

İç Bankası: Galatasaray Şubesi

YTL: 1022 0847777 - Faks: 1022 0418524

İsviçre: 0041 78 1022 0418510

UZUN YÜRÜYÜŞ

Yayın Türü: Aylık Süreli yaygın

KASIM 2006 SAYI: 79

FİYATI: 2 YTL

İÇİNDEKİLER

Kürtler Tarihine Neresinde Duruyor?.....02
Bertan SEYCAN

"Kredi Bir İnsan Hakkı" mı?.....06
Sibel ÖZBUDUN

Proletarya, Sendikalar ve
Sınıf Tartışmaları.....08
Cahide SARI

Siyonist Vahşet!.....14
Temel DEMİNER

Başlangıcından 1960'a
Türk(iye) Sosyalizmi-I.....22
Kirve KALENDER

İlyada'nın Eşsiz Yıldızları.....32
Haşmet ZEYBEK

Madde sonsuzca bölünebilir.....38
Bian SİZU

Kapital Okuma Notları-IV.....41
Bayram KAYA

İrabad için

Avusturya: B. KAHRAMAN

Emos gasse 21/33 1020 Wien AVUSTURYA

İsviçre: Mustafa KORU

Grabmatt Weg 14 3176 Neuenegg Bern

Tel: 0041 031 7415986

Fransa: Ali HİDİR

Tel: 0033 0679811683

Kürtler Tarihin Neresinde Duruyor?

Bertan SEYCAN

Bilindiği üzere, I. Körfez Savaşı sonrasında ABD öncülüğünde, BM kararıyla Saddam rejiminin Kuzey Irak'a (Kürt bölgesine) girmesi yasaklanmıştı. Dolayısı ile bölgede bir iktidar boşluğu doğmuştu. Zaman içerisinde bu boşluk, KDP, KYB tarafından doldurulmaya; yani: bölgede Kürtler, kendi kendilerini yönetmeye başlamışlardı. Bu gelişme, ilerleyen süreç içerisinde ABD şemsiyesi altında bir Kürt devletinin oluşumu sürecine doğru evrilmişti.

II. Körfez Savaşı ile birlikte, ABD'nin Irak'ı işgal etmesi ve Saddam rejimini yıkması, Kürtler açısından yeni imkanların ortaya çıkmasını beraberinde getirmişti: ABD-İngiliz emperyalizminin doğrudan güdümü altında oluşturulmaya çalışılan "yeni" Irak rejiminin baş aktörlerinden birisi Kürtler oluyordu. Zira, Kürtler II. Körfez Savaşı öncesinde "bağımsız" ya da fedaratif bir devlet oluşturmanın neredeyse gerekli olan bütün alt ve üst yapısını oluşturmuş bulunuyorlardı. "Yeni" Irak rejiminin oluşum sürecinde bu durum, onlar için büyük bir avantaj sağladı. Yani, sürece örgütlü bir güç olarak katıldılar. Bu durum, onları "yeni" Irak rejiminin oluşumunda belirleyici güç haline getirdi. Zira Saddam Irak'ının yönetici tabakasını oluşturan sunniler alabildiğince dağıtık ve demoralize bir haldeydiler. Şiilere gelince; Saddam döneminde örgütlenme düzeyleri olabildiğince zayıftı. Saddam zulümü ile önderleri katledilmiş ve zindanlara atılmış; kurtulan bazıları ise bölgeyi terk etmişti. Aynı zamanda örgütleri dağıtılmış ve yasaklanmıştı. Bu kesim, yeni sürece oldukça hazırlıksız yakalanmıştı. Bu kesimin örgütlenmesi esasen işgal sürecinde olmuştur. Şii toplumu önce işgale karşı örgütlenmiş, sonraları işgalcilerle uzlaşma zemini bulduklarında "yeni" Irak'ın oluşum süreci babında örgütlenmelerini sürdürmüştür. Bunların örgütlenmesinde İran'ın rolü de olmuştur.

Kürtler, II. Körfez Savaşı öncesinde "yeni" Irak'ın oluşum süreci için ABD tarafından adeta baş aktör olarak yetiştirilmişlerdir. Bu durum onların Saddam sonrası rejimin oluşum sürecine fedaratif bir devlet olarak katılmalarına imkan sağlamıştır. Kısacası, ABD ve İngiliz emperyalizmi Kürtleri yeni süreçte kendileri için iş görece en büyük taşeron olarak düşünmüşlerdir. II. Körfez Savaşı öncesinde, onları, biçtikleri bu role uygun şekilde hazırlamışlardır. Savaş sırasında ve savaş sonrasında da kendi adlarına iş gören yerli baş aktör olarak sahneye çıkmalarına hem izin vermişler, hem de sahnede onlara büyük imkanlar sağlamışlardır. Tek cümleyle ifade etmek gerekirse ABD ve İngiliz emperyalizmi Kürtleri kendi emperyal çıkarları için kullanmıştır ve kullanmaya devam etmektedir.

Bu kullanma tek taraflı mı olmuştur? Hiç kuşku yok ki, böyle olmamıştır. Bu kullanmayı, ABD ve İngiliz emperyal çıkarları ile Kürtlerin ulusal çıkarlarının kesişmesi mümkün kılmuştur. Yani, Kürtler de sömürgeci statükonun kırılması ve özellikle de kendi ulusal varlık ve kimlikleriyle Güney Kürdistan'da tarih sahnesinde kendilerine yer edinebilmek için emperyalistleri kullanmışlardır. Örneğin: dün Saddam'dan onları ABD emperyalizmi korumuştur. Bugün TCD'nin saldırı, tehdit ve tehlikesinden onları koruyan yine ABD'dir. Bu babda Kürtler de ABD'yi ve diğerlerinin kendi ulusal varlık-kimlik ve devletlerini ayakta tutmak ve korumak için kullanmaktadır. Kısacası bu kullanma, bir işbirliğinin ürünüdür. Bu işbirliği de, karşılıklı çıkarların çakışması temeli üzerinde inşaa edilmiştir ve edilmektedir. Bu bağlam içerisinde, her iki tarafın da karşılıklı çıkarlarını korumayı hedefliyen bir ittifaktır. İttifaklar meselesi özünde kimin kimi ne amaçla nereye kadar kullanabileceği meselesidir.

ABD ve İngiliz emperyalizmini (dünya üzerinde oluşturmaya çalıştıkları kendi hegemonyaları bağlamı içerisinde), çıkarlarını korumak ve yeni avantaj-

lar elde etme sevdası Ortadoğu'ya sürüklemiştir. Bölgede birinci dereceden güvenilir ve sağlam müttefikleri İsrail'dir. Bölgede çıkarlarının korunması ve egemenliklerinin kalıcılığı açısından İsrail yeterli değildir. Dolayısıyla Kürtler onların gözünde ikinci bir İsrail namzeti olarak görülmektedir. Kısa vadede Saddam rejimini yıkmak amacı, orta ve uzun vadede ise yeni bir İsrail yaratma amacı, ABD ve onun kuyrukçusu İngiliz emperyalizmini, Kürtleri kullanmaya, ya da Kürtlerle işbirliği yapmaya yöneltmiştir. Yani, onların kendi çıkarları doğrultusunda Kürtleri kullanmaya ihtiyaçları vardır. Dahası, güçlü olan güçsüz olanı daha rahat ve daha iyi kullanır. Ancak ne kadar güçlü olursan ol, birisini kullanabilmek için, onu kullanabilmesini sağlayacak bazı somut ve gerçek nedenlerin mevcut olmaları bir önşarttır. Aksi taktirde, bu sözkonusu nedenler ortada yoksa, ne kadar güçlü olursan ol, zora dayalı şekilde birisini kullanarak kalıcı başarılar sağlamak mümkün değildir. Kısacası, köleliğe dayalı işbirliği ya da kullanma biçimleri tarihte kalmıştır.

Kürtlerin somut gerçekliği açısından, emperyalistlerin onları kullanmalarına olanak yaratacak olan somut ve gerçek nedenler mevcut mudur? Bu nedenler, her iki tarafın çıkarları çakıştığı işbirliği alanlarının ortaya çıkmasına yol açmakta mıdır? Ve benzeri sorulara evet cevabı verebilir miyiz? Evet verebiliriz:

Çünkü, Kürtlerin ulusal kimlikleri ve varlıkları yok sayılmıştır. Yıllarıyla asimile edilmek amacıyla zulmün altında inlemişler; kıyımlardan geçirilmişlerdir. Vatanları I. emperyalist paylaşım savaşından sonra parçalara bölünmüştür. Bu parçalar, bölge devletleri tarafından sömürgeleştirilmiştir. Tek cümleyle ifade edecek olursak; Kürtler vatanları parçalara bölünmüş ve en basit ulusal haklardan mahrum bırakılmış, tarihin yaşayan son sömürge ulusudurlar. Ve onlar, yıllarıyla bu durumdan kurtulma amacı güden zorlu ve acılarla dolu mücadeleler vermişlerdir. Irak Kürdistan'ında yaşayan Kürtlerin mücadelesi son 30 40 yıldır Irak rejiminin baş meselesi olmuştur. Bu mücadele sürecinde kimyasal silahlara maruz kalmışlar; Halepçe'de 5.000'den fazla yoksul ve masum Kürt insanı toplu kıyıma uğratılmıştır.

Demek ki; önderlikleri tutarsız ve gerici de olsa, Kürtler makus talihlerini yenmek için büyük bedeller ödedikleri bir mücadele sürecinin içerisinde oldukları. Sömürge statusüne son vermek, ulusal varlık ve

kimliklerini Irak egemen rejimine kabul ettirmek için mücadele etmektedirler. Kendi ulusal kaderlerini tayin etme hakkını kullanabilmek üzere Irak rejimini her fırsatta zorlamaktaydılar. Ancak bu bağlamda yürüttükleri mücadeleleri ciddi ve kalıcı başarı meyvaları vermemekteydi. Hem bölgedeki mevcut statüko, hem de Irak rejiminin aşırı militer-despotik gücü, onların mücadelesini sürekli olarak bastırmaya imkan tanıyordu.

Emperyalist güçler, böylesi durumlardan, tarihin başka kesitlerinde ve dünyanın bir çok yerinde, çıkarları gerekli kıldığı her durumda yararlanma yolunu tutmuşlardır. Saddam rejimini devirmek ve bölgede kalıcı olarak yerleşme amaçlarına hizmet edecekse, Kürtlerin bu durumundan neden yararlanmasın?

Kürtler, Saddam rejiminden kurtulmak için neden bu emperyalist güçlerle işbirliğine girmesinler? Eğer sonuçta başarı kazanacaklarsa, Saddam ve Arap egemenliğinden kurtulmalarına yol açacaksa neden onları devirmek için harekete geçmiş olan büyük güçlerle işbirliği yapmasınlar. Hiç kuşku yok ki, bir amaca ulaşmak için bir başkasının kuklası pozisyonuna düşmek onurlu bir yol değildir. Bu yola girenleri uyarmak ve eleştirmek görevimizdir. Ancak

onları o yoldan vaz geçirmek bizim işimiz değildir. Mao'nun meşhur, "düşmanımın düşmanı dostumdur" taktik ilkesi, mevcut verili durumda hem Kürtler, hem de ABD ve diğerleri açısından anlam bulmuştur. Saddam, Kürtlerin ve ABD'nin düşmanıdır. O halde, Saddam'ın düşmanı olanlar, defakto olarak birbirlerine muhtaçtırlar. Ve bu temelde birbirinin "dostu" olurlar.

Öte yandan ulusal kurtuluş hareketlerinin tümünün önderliklerinin ilerici ve devrimci olması gerektiği şeklinde bir zorunluluk ve bu tür önderliklerin hep böyle olduğu şeklinde de bir gerçeklik yoktur. Özellikle de sömürgecilğe karşı mücadeleler tarihinde, ilerici ve bağımsız önderliğe sahip olmayan birçok ulusal hareket, sömürgeciliğin son bulmasına önderlik edebilmiştir. Ancak bu mücadeleler, bağımsız devletler yerine, yarı-sömürge devletlerin, kukla yönetimlerin kurulmasıyla son bulmuştur. Ne var ki, tarihsel gelişim bağlamı içerisinde bakıldığında, sömürge statüsünün yıkılması; yerini yarı-sömürge statüsüne bırakması, daha ileri bir aşamadır. Çünkü, sömürge statüsünde kendi ulusal kimliği ve varlığı yok sayılan uluslar, yarı-sömürge devletler kurdularında, kendi ulusal kimlik ve varlıkları ile tarih sahnesine çıkmış oluyorlardı.

ABD ve Kürtler arasında I. Körfez Savaşı öncesinde açık şekilde başlayıp bugüne kadar süregelen işbirliği, Kürtler açısından ne gibi sonuçlar doğurmuştur?

Birinci olarak; II. Körfez Savaşı öncesi on yıl boyunca, bu işbirliği, Güney Kürtlerini, öncelikle Saddam'ın zulmü ve kıyımından korumuştur. Onların kendi devletlerinin oluşum süreçlerinin başlamasına yolaçmış ve bu süreç, bugün federe devlet biçiminde de olsa tamamlanmıştır. Daha çok TC. olmak üzere, İran ve Suriye'nin Irak bölgesi Kürtlerine saldırmasını önleyen, bu işbirliği süreci olmuştur.

İkinci olarak; bu işbirliği süreci, daha doğru ifade biçimiyle ABD'nin Irak Kürtlerini koruma altına almasıyla başlayan gelişmeler, fiilen bölgedeki sömürge statüsüne son vermiştir. Bunun pratikteki somut anlamı, Kürtlerin kendi ulusal kimlikleri ve varlıkları ile tarih sahnesine çıkmalarının önünün açılması olmuştur. Bu açılan yolda ilerleyen Kürtler, bugün kendi ulusal devletlerini -federe de olsa- kurmuşlardır.

Tarihsel gelişim açısından bakıldığında; bu yeni durum, Kürtlerin yeni bir aşamaya ulaşmış bulunmaları anlamına gelir. Yani tarihsel anlam-

da bir ilerlemedir; sömürge durumdan kurtulup yarı-sömürge haline gelmiş olmaları; onların ulusal varlık ve kimlikleriyle tarih sahnesine fiilen ve resmen çıkmaları sonucunu doğurmuştur. Bu tarihsel gelişimde, ileri bir sıçrayış olduğu gibi, aynı zamanda politik anlamda fiili ve somut bir kazanımdır.

Üçüncü olarak; Kürtler, bu çıkar kesişmesine dayalı işbirliği sonucunda emperyalizmin güdümü altında oluşturulmaya çalışılan "yeni" Irak rejiminin yerel bağlamdaki en önemli aktörü haline gelmişlerdir. Bu aktör, hiç kuşku yok ki, "yeni" Irak rejiminin yerel bağlamdaki sahibinin ağız ve sesiyle konuşmaktadır. Ancak o arada "yeni" Irak'ın biçimlenişine kendi ulusal çıkarlarını dayatmaktadır. Yani, "yeni Irak"ı kendi ulusal çıkarlarını önde tutarak oluşturmaya çalışmaktadır. Dolayısıyla dördüncü olarak; Kerkük ile Musul gibi petrol havzası üzerinde kurulu olan iki büyük yerleşim alanı üzerinde fiilen Kürtlerin hakimiyet kurmalarını sağlayan da, yine bu işbirliğidir. Bu süreçte bu fiili hakimiyetin demokratik ve hukuksal gereklerini yerine getirme yolunda hızlı gelişmeler de aynı işbirliğinin ürünü olarak sağlanabilmektedir. Musul ve Kerkük Kürtlerin denetimi altına alınmıştır. Artık, Petrol bölgesinin patronu emperyalistler, kahyası da Kürtlerdir.

Bugünkü mevcut durumda, Irak'ta birbirini boğazlamaya aday üç ayrı mezhep ve ırksal topluluk bulunmaktadır. Kürtler ulusal bir topluluk olup, tamamıyla ABD'nin başını çektiği emperyalist klingen denetimi ve güdümü altındadır. Kaderleri bu emperyalistlerin kaderlerine önemli ölçüde bağlıdır. Dolayısıyla, aralarındaki ilişki geçici değil, kalıcı gibi görünmektedir. Tarafların kesişen çıkarları, Kürtleri (mevcut önderlikleri değişmediği sürece) bölgede ikinci bir İsrail olma yoluna doğru sürükleyebilir. İkinci önemli topluluğu Şii Araplar oluşturmaktadır. Bu kesim büyük ölçüde İran'ın güdümü altındadır. ABD'nin İran rejimiyle sorunlarını çözmediği sürece, bu kesimle güvenilir ve kalıcı bir işbirliği zemini yaratamayacaktır. Dolayısıyla ABD açısından bu kesim güvenilir bir müttefik olamaz. Üçüncü kesimi, sunni Araplar oluşturmaktadır. Ve bunlar önemli ölçüde El-Kaide türü sunni fanatik islamcı akımların etkisi altında bulunmaktadır. ABD'nin en büyük düşmanı bu kesimdir. ABD'nin Irak batağına saplanmasını sağlayanların başında da bu kesim gelmektedir. En şiddetli ve acımasız direniş odaklarını besleyen bu kesimdir.

Irak'ta işgalcilere karşı gösterilen çetin direnişle, cepheden savaşarak başa çıkmakta oldukça zorlanmaya başlayan ABD ve İngiliz emperyalizmi, bataklıktan daha az zararlı kurtulabilmenin bir yolu olarak, Şii Araplar ile sunni Araplar arasında bir iç savaş tezgahlama taktiğine yönelmiş gibi görünmektedir. Zira kendisi için güvenilmez ve denetlenmesi ve güdümlenmesi mümkün görünmeyen bu kesim, birbirine düşürülebilirse; yani bunların birbirlerini kırması sağlanabilirse; doğal olarak hem kendisini hem müttefiklerini boy hedefi olmaktan kurtaracak, hem de mevcut Irak koşullarında Kürtlerin durumunun daha da güçlenmesini sağlayacaktır. Zira, bu iki Arap topluluğu, bir birini kanlı bir iç savaş sürecinde kırıma uğratırsa kazanan kim olacaktır?

ABD ve müttefikleri olacaktır. Böylesi bir gelişmeden sonra Kürtlerin egemenliğinde, dolayısıyla ABD denetiminde bir federal Irak rejimi oluşturulabilir. Bu olmazsa, Irak üçe bölünebilir. Ancak üçe bölünen Irak'ın petrol sahalarının en önemli bir kısmı, kurulacak "bağımsız" Kürt devletinin sınırları içerisinde kalır. Ve en önemlisi de birbirini tüketen Arap topluluklarının Kürtlerle uğraşacak güçleri kalmaz.

Başka bir olasılık, Araplar kendi aralarındaki sorunlarını çözer de ABD'nin müttefiklerine karşı daha çetin ve güçlü direniş yürütürlerse; böylesi bir gelişme süreci ABD'nin bölgeden kovulmasını doğurabilir. ABD'nin bölgeden kovulması ise Kürtlerin geleceğini zora sokar. Ne var ki, geline bu aşamadan sonra Kürt nüfusu topyekün ortadan kaldırılmayacağına göre ABD'nin askeri gücüyle ayakta duran bir Kürt devleti de tarih sahnesine çıkabilir. Düşmanlarla kuşatılmış bir Kürt devleti uzun bir süre bölge ülkeleri tarafından da tanınmayabilir.

Şimdi "Kürtler tarihin neresinde duruyor?" sorusuna da anlaşılır bir cevap verebiliriz. Kürt-

ler tarihsel açıdan kapanmış bulunan (klasik) sömürgecilik çağına kalıntısı olan en son kaleyi yıkmamanın eşliğine gelmiş bulunuyorlar. Dahası Kürdistan'ın bir parçasında bugüne bu kale yıkılmıştır. ABD şemsiyesi altında da olsa, kendi ulusal devletlerini kurmuş bulunuyorlar. Dolayısıyla, Kürt sorunu ilgili devletlerin "iç sorunu" olmaktan çıkmış, uluslar arası bir sorun haline gel-

miştir. Kürt sorunu bundan sonra Filistin sorunu gibi Ortadoğu'nun en önemli sorunlarından birisi haline gelecektir. Bu sorunun çözümü Filistin sorununun çözümünden daha zor ve daha fazla zaman alabilir. Sorunun (ulusal temelde) nihai çözümü dört parçanın tek ulusal devlet çatısı altında toplanması ile mümkün olacaktır. Yakın vadede ABD, İran-Suriye çatışması gündeme gelirse, bu iki parçanın Irak parçası ile bütünleşmesi güçlü bir olasılık haline gelebilir.

Türkiye parçasındaki sorun ise, farklı şekilde çözülebilir: Orta vadede, TC devleti, iç Kürtlerin mücadelesi ve uluslararası güçlerin baskıları sonucu, Kürt bölgesini tamamen kaybetmemek için köklü reformlara gidebilir. Bu reformlar sonucunda, Kürtleri, TC yönetimine ortak edebilir. Yani Kürtler, yeni devlet örgütlenmesi çerçevesi içerisinde ulusal kimlik ve varlıkları ile yer alabilir bir konum kazanabilirler. Bu noktada; TC'nin değil, eğer ulusal kurtuluş savaşında ısrar ederlerse Kürtlerin iradesi belirleyici olur.

Kısacası Kürtler, kendi gelişim süreçleri içerisinde de çok keskin tehlikelerle dolu bir dönemecin içine girmiş bulunuyorlar. Parçanın birisinde, dönemecin sonuna yaklaşmış; fedaratif biçim altında da olsa, emperyalizme bağımlı da olsa kendi devletlerini kurmuş bulunuyorlar. Onlar açısından tarihsel bağlamda, bu tartışmasız bir ilerlemedir; politik bağlamda büyük bir kazanımdır. zira bin yıla yakın bir zaman zarfında 30 küsur gün ayakta kalan Muhabat Kürt Cumhuriyeti'nden sonra kurulan 2. Kürt devleti Kuzey Irak'ta ortaya çıkmıştır. Ve yaşama şansı Muhabat Cumhuriyeti'nden daha fazladır.

“Kredi Bir İnsan Hakkı” mı?

Sibel ÖZBUDUN

Üçüncü kuşak insan hakları'nı biliyoruz. Daha çok etnik-kültürel haklarla bağdaştırılan, ana dilini kullanma, öğrenme/öğretme, cemaatlere ilişkin toprak hakları vb.'ni kapsıyor. Hâlen tartışılmaktadır tabii, ama "hak" kavramı içerisinde değerlendirilebilirlikleri su götürmez.

Ama hazır olun, insanlık daha "üçüncü kuşak" hakları tartışırken, öyle görünüyor ki, kendisinden önceki tüm kuşakları ilga edecek "dördüncü kuşak" hakları geliyor gündeme. Ve yine öyle görünüyor ki, bu kuşağın içeriği ne birinci kuşak haklarda olduğu üzere bireysel (burjuvazi), ne ikinci kuşakta olduğu üzere toplumsal (işçi sınıfı), ne de üçüncü kuşakta olduğu gibi cemaatsal (etnik gruplar) bağlamı değil, neo-liberal ideoloji tarafından doldurulmakta.

Neo-liberalizm, şimdiye dek -sosyalist sektörel ülkeler topluluğunun da çöküşünden de kazandığı hızla- her türlü hak-hukuk nosyonunu buldozer gibi yıkıp geçerek kendini var edebildi. Adeta direnen insanlıktan, devrimler, ayaklanmalar tarihinden intikam alıncasına... Ya da, kendini meşrulaştırma adına, vulger sömürgeci söylemlere sarıldı en fazla: "demokrasi götürmek" (Irak), "kadın haklarını savunmak" (Afganistan), "iç barışı tesis etmek" (Latin Amerika ülkeleri), "bilgi toplumu" (Kuzey ülkeleri emekçileri), vb., vb...

Ancak daha fazlasına, daha inceltirilmiş söylemlere ihtiyaç olduğu ortadaydı. "Yalan" olduğunu fazla haykırmayan, daha göz boyayıcı, daha inandırıcı söylemler.

Aslına bakarsanız, bu söylemler, nicedir kotarıyor(du): 1980'lerin ortalarında Türkiyeli sosyalistlerin bir kısmını da büyüleyen "bilimsel-teknolojik devrim" şamatasını unutmış olamazsınız - bugün buna Prof. Mehmet Altan'dan başka inanan kalmış olmasa da! Ardından yenileri geldi: İşçilerle patronların işletmeyi birlikte yönetecekleri manipülasyonu ya da "yönetişim", emekçileri, emek ve sömürü sürecini gözlerden gizlemeye yönelik "insan kaynakları", "toplum kalite yönetimi" güzellemelemleri, yoksulları cemaatlerine ihale eden "toplumsal sermaye"⁽¹⁾ ve diğerleri... Emegin dilini temellük etmeye, burjuvazi-emekçiler, yönetenler-yönetilenler, zenginler-yoksullar ayrımının üstünü örtmeye, sınıf bilinci, sınıf savaşmaları gi-

bi can sıkıcı, "kaynakların boşa harcanmasına yol açan" şeyleri olasılıklar alanı dışına sürmeye yönelik "dil üstünde kaydırmaca"lar...

Ama yoksulluk yine de gözler önündeydi. Tıpkı küresel ısınma, ozon tabakasında büyüyen delik gibi... Üstelik giderek büyüyor, barizleşiyor, saldırganlaşıyor, daha da utanç verici hale geliyordu.

Onun da çaresini buldular: Mikrokrediler...

Mucidi ABD'de Fullbright bursuyla ekonomi okumuş Muhammet Yunus'a ve kurduğu Köylü Bankası'na (Grameen Bank) 2006 Nobel Barış Ödülü'nü kazandıran⁽²⁾ mikrokredilere daha önce de değinmişim.⁽³⁾ Bu nedenle özetleyerek geçeyim.

"ABD eğitimli bir ekonomist olan Yunus'un hayatı, ülkesinin 1974'te açlığın pençesine düşmesiyle değişmiş. Üniversitedeki kürsüsünü bırakarak yoksulluğun nedenlerini anlamak için köy köy dolaşmış, yoksullarla tek tek görüşmüş. Bunlardan biri, Safiye Begüm, o tarihte 34 yaşında olan profesöre geçimini bambu hasırdan tabure yapıp satarak sağlayabildiğini, ancak hasır alacak parası olmadığı için malzemeyi borç aldığını, bu yüzden o gün yaptığı tabureyi o akşam satmak zorunda kaldığını anlatır. Her gün kazandığı para ancak 2 sent kadardır. Oysa malzemeyi almak için 22 sent gerekmektedir.

Yunus bir hafta içinde bu durumda sürekli borç ve fakirlik içinde yaşayan 42 insan belirler. Hepsinin gereken para, yalnızca 27 dolardır. O gün parayı cebinden verir, ama bu durumu çok az miktarlarla sürekli kılmanın mümkün olduğunu da düşünür. Yoksulların hayatını, bazen 20 dolar gibi, orta sınıf bir kişi için dahi önemli olmayan bir miktar, akılcı yönlendirmeyle kurtarmak mümkündür ona göre. Buna mikrokredi adını verir. Grameen Bankası 1976'da böyle yola koyulur. 12 yıl içinde Bangladeş'te 2 milyon 300 bin aileye verilen mikrokredi miktarı 2.5 milyar doları bulunca, dikkat çeker. Yunus'un mikrokredi modeli dünyanın başka ülkelerinde de uygulanmaya başlar."⁽⁴⁾

Dokunaklı bir başarı öyküsü, değil mi? Tabii "başarı"nın kime ait olduğunu iyi saptamak kaydıyla. Muhammed Yunus ve bankası açısından "başarı", su götürmez. Öyle ki, "Nobel" in hemen ardından Yunus, ülkesi Bangladeş'de bir siyasal parti kurup siyasete atılacağını açıklayacaktır.⁽⁵⁾ Grameen de geri dönüş oranı yüzde

98'i bulan yüksek faizli "mikrokrediler" sayesinde kısa sürede cirosunu katlayacak⁽⁶⁾ ve başta Citigroup, Deutsche Bank gibi uluslararası finans kurumlarının bu tatlı kâr alanına el atmasına önayak olacaktı.⁽⁷⁾

Peki ya krediden yararlanan yoksullar açısından?

Siz bakmayın şu sıralar özellikle Grameen projesinin Türkiye ayağı Diyarbakır'dan yükselen "Diyarbakır'ın Kaynarpete Mahallesi'nde yaşayan Kevser Demir, iki yıl önce umutsuzluk içindeydi. İnşaatlarda çalışan eşi hastalanmış, hiçbir geçim kaynağı kalmamıştı. Demir komşularından mikrokredi projesini öğrendi. İlk aldığı 500 YTL'yle terlik alıp çevresindekilere sattı. Evlerinin girişindeki odunluğu oğlu Zafer'le küçük bir dükkâna dönüştürdü. İkinci el raflar buldular. 46 hafta sonunda borcunu bitirdi, bu kez 800 YTL kredi aldı. Şimdi daha fazla terliği ve müşterisi var,⁽⁸⁾ yollu pembe dizi mucizelerine. Bunların, nihaî olarak "Varoş delikanlısı futbol yıldızı, fakir kız artist, inşaat işçisi tırkücü oldu," öykülerinden fazlaca bir farkı yok.

İşin gerçeği şu; mikrokrediler (yüksek risk gerekçe gösterilerek) diğer kredilere oranla çok daha yüksek faiz oranlarıyla (yüzde 20'ler, 30'lar, hatta yerine göre yüzde 50'ler) veriliyor; standart uygulamada kredi alanlardan üyelerinin birbirlerinin kefilî sayılacağı kooperatifler oluşturmaları istenerek geri dönüş garanti altına alınıyor, Bangladeş, Hindistan vb. ülkelerin kırsal kesimlerinde bu krediler STÖ'ler aracılığıyla dağıtılıyor ve geri ödememe durumunda kreditor STÖ'ler borçlunun elinde nesi var nesi yoksa haczediyor.

Kredi çeken yoksul (üstelik de bu kredilerin hedef kitlesi, günde 1-2 USD kazanan "yoksulluk sınır altındakiler"; açık sınırdakiler, yani günlük geliri 1 USD'nin altında olanlara kredi uygulaması yok) böylelikle "piyasa ekonomisi"ne dahil edilmiş oluyor. Tüm risk yoksulun kendisine yüklenerek. Her daim krizlere açık, kırılgan bir sahne olan piyasa ekonomisi içerisinde durumları tüm "girişimciler"den daha kırılgan olan mikrokredi girişimcilerinin büyük bölümü, en ufak bir kıpırtıda, hiç kuşku yok ki yine geldikleri yere, yoksulluğun dibine yuvarlanıyorlar. Üstelik de bu kez açlığa karşı asgari de olsa bir güvence oluşturan geçim ekonomilerinin temelini yitirmiş olarak. Çünkü genellikle kırsal kesimlerde uygulanan bu kredinin borcunu ödeyebilmek için yoksul "girişimci" son toprak parçasını, öküzünü, çiftini satmış oluyor... Bu durumu mikrokredinin mucidi Yunus da itiraf etmekte:

"Örneğin bizim buradaki en büyük sorunlarımız arasında, yoksulluktan kurtulan insanların, çok kısa sürede yeniden en alta düşmesi var."⁽⁹⁾

Şu hâlde mikrokredinin esas "mucize"si, yoksulları yoksulluk koşullarından kurtarmasından çok, yoksulluğu neoliberal terimlerle tanımlayıp, yoksullukla mücadeleyi de (onu durmaksızın yeniden üretip çapını genişleten) piyasa ekonomisine terk etmesinde yatıyor. Böylelikle, bizi işleyişle yoksulluğu yer-yüzü ölçeğinde yaygınlaştıran, dünya nüfusunun büyük bölümünü marjinalleştiren, yerküre kaynaklarını yağmalayan neo-liberal kapitalizm aklanırken, yoksulların önüne, "Her insanın içinde yatan ve açığa çıkarılmayı bekleyen enerjinin yoksulluğun üstesinden geleceği"⁽¹⁰⁾ avuntusu atılarak temel toplumsal, kamusal (İnsan) haklarından feragat etmeleri isteniyor.

Bu anlamda Grameen'in mucidi Muhammet Yunus'un, "Biz, kredinin bir insan hakkı olduğuna inanıyoruz,"⁽¹¹⁾ sözleri müthiş aydınlatıcı!

Hayır Bay Yunus, Bay Akgül, ve Bay diğer "mikrokrediseverler": Kredi ile insan haklarının hiçbir ilintisi yoktur. Hatta denilebilir ki bunlar birbirlerini nakzederler. Çünkü kime, nasıl ve hangi biçimde ve boyutta verilirse verilsin kredi (ve olmazsa olmazı "faiz") finans sektörünün "kâr"ı; spekülasyon bir girdidir ve finans sektörünün büyümesi, kaçınılmaz olarak yoksulluğun yaygınlaşması/ derinleşmesi anlamına gelir. Yoksulluk ise, icat edilmiş "insan hakları ihlalleri"nin en korkuncudur!

Dipnotlar

1) "Toplumsal sermaye" kavramı için bkz: S. Özbeden, "Etik Kimlik" Tartışmaları ve "Toplumsal Sermaye", Evrensel Kültür Dergisi, No: 170, Şubat 2006. Ayrıca S. Özbeden-T. Demir, Avrupa Birliği ve Çokkültürlük Yalanı, Utopya Yay., 2006, s. 119-125.

2) "Edebiyat da, sanat da, ekonomi de doğrudan ideolojilerle, bilmeden uzaklar ve bağları kadar da Nobel ödülleri hep ideolojik hesaplarla göze verilmisler. Burada da anlamda bir politikadan söz etmiyorum. Genel olarak ideolojik ve politik bir taraflardan söz ediyorum." (Özay Öz, "Özki Daim Ödüllü", Cumhuriyet, 14 Ekim 2006, s. 6.)

3) Bkz: S. Özbeden, "Kuzu Postundaki Kart: Mikrokrediler", Uzun Yürüyüş Dergisi, No: 74, Şubat 2006.

4) Murat Yetkin, "Yoksulluğu Yenebiliriz", Radikal, 16 Ekim 2006, s. 4.

5) "Yoksulları yemelik ekonomi uygulamalarıyla bu yılki Nobel Barış Ödülü'ne alan Bangladeşli Muhammed Yunus, ödülündeki siyasi çıkmazı aykırı için parti kurabileceğini söyledi." ("Nobelli Yunus Siyasete Aday", Radikal, 19 Ekim 2006, s. 9.)

6) "Grameen Bank 'yoksulları' 100-200 dolar veriyor, böylece onları 'iş' sahibi yapıyor ve karlılığında yüzde 20'lere varan aylık faizler alıyor. Alan da memnunda, veren de. 1983'ten bu güne kadar 6.6 milyon nüfusa, 5 milyar dolayında kredi verdi banka. Bankanın bu yılki kazancı 15.8 milyon dolar oldu." (Özay Öz, "Özki Daim Ödüllü", Cumhuriyet, 18 Ekim 2006, s. 6.)

7) Kaç Holding'in Yapı Kredi Bankası'nın Nobel Ödülü dolayısıyla Yunus ve Grameen'i kutlayan tam sayfa ilanlarına bakılacak olursa, Türkiye'den de "birileri" bu alana el atacağı benziyor. Hatta adı bile: Grameen'in Türkiye şubesinin kurucusu, Yunus'un "aziz dostu" AKP Diyarbakır milletvekili Aziz Akgül, "Fakirbank" projesini Başbakan'ın sunduğunu ve bu konuda CHP'nin desteğini aldığını açıklıyor. (Nazif İftazoğlu, "Türkiye'nin Yarı Nobel'i Daha Var", Radikal, 15 Ekim 2006, s. 7.)

8) Nazif İftazoğlu, "Türkiye'nin Yarı Nobel'i Daha Var", Radikal, 15 Ekim 2006, s. 7.

9) Murat Yetkin, "Yoksulluğu Yenebiliriz", Radikal, 16 Ekim 2006, s. 4.

10) Muhammet Yunus, akt. Murat Yetkin, "Yoksulluğu Yenebiliriz", Radikal, agy.

11) Murat Yetkin, agy.

Proletarya, Sendikalar ve Sınıf Tartışmaları

Cahide SARI

"Siyasi güvenlerimiz
eğitime bağlıdır."⁽¹⁾

Tarihsel misyonu ve güncel gerçekliği arasındaki pratik soru(n) yanında, sendikal mücadelesinde öne çıkan negatif görüngülerle birlikte, postfordist (esnek) üretim uygulamasından etkilendiği "iddia" edilen; ve hatta hakkında "elveda proletarya" fermanları çıkartılan işçi sınıfı (ve gerçeği) sürekli tartışma maddemizi oluşturdu, oluşturuyor ve daha da oluşturacağı benziyor...

Varsın oluştursun; "vazgeçenler" hariç, radikal sosyalistler için E. P. Thompson'un, "Sınıftan, ilişkisiz ve birbirine benzemez gibi görünen bir dizi olayı, hem deneyimin hammaddesinde hem de bilinçte birleştiren tarihsel bir fenomeni anlıyorum," tanımlaması hâlâ güncelliğini koruyor...

Nâzım Hikmet'in, "Bir şafak vakti, karanlığın kenarından/ Onlar ağır ellerini toprağa basıp/ Doğruldıkları zaman/ /

En âlim aynalara en renkli şekilleri/ aksettiren onlardır./ Asırda onlar yendi, onlar yenildi./ Çok söz edildi onlara dair/ Ve onlar için/ 'Zincirlerinden başka kaybedecek/ şeyleri yoktur' denildi," dizelerindeki;

Ya da Avrupa proletaryasının savaş marşlarında, "Kızıl bayrak dalgalansın saflarımızda/ Kenetlenip sayasahm özgürlük için/ Düşmanların tehditleri vız gelir bize/

Bu ölüm kalım savaşı/ Haydi ileri!/

Birkaç yoldaş kaybetsek de/ Savaşa devam/ Onların kanıyla boyandı bayrağımız/ Ölenlerin yasını tutacak vakit yok/

Bu ölüm kalım savaşı/ Haydi ileri!/

Ne sürgünler, ne işkence, ne de zindanlar/ Söndüremez içimizde yanan ateşi/ Kahrolsun zalim, hainler, yoksullar doysun./

Bu ölüm kalım savaşı/ Haydi ileri!/

Kazanalım son kavgayı sussun silahlar/ Kurtulunca bütün dünya el ele versin/ Tarlaları türkülerle ekip biçelim./

Barış, dostluk ve özgürlük/ Bu dünya bizim!⁽²⁾ diye haykırdığı gerçek, bugün ortalıkta "görünmüyor"...

Veya Hak-İş Başkanı Salim Uslu'nun, "Sendikalar, statükonun savunucusu konumunda"⁽³⁾ olduğuna dikkat çektiği Türkiye'de ücretli çalışanların sadece, 1.5-1.6 milyonu sendikalı; yani yüzde 90'ı sendikasızken,⁽⁴⁾ sınıf ve sınıfsallıktan söz etmek; ya da üretici güçler, üretim süreci ve üretim ilişkileri gibi toplumların yapısı ve gelişimini anlayabilmek, çok kimseye gereksiz bir "lüks" gibi geliyor...

İşte tam da bu koordinatlarda "Tüketim toplumu ile ilgili literatür o kadar genişledi ve bu konuda o kadar çok şey söylendi ki, üretim kavramı akademik hafızalardan silinmeye başladı. Tüketime konu olan ürünlerin hangi koşullarda ve nasıl üretildiği ihmal edildi. Kısacası Türkiye'de işçi sınıfı unutuldu."⁽⁵⁾

Bu "unut(turul)uş" karşısında, bilinci köreltilmiş/ bilgisiz ve "kendi için olmak" a yabancılaştırılmış sınıfa yeniden/ tekrar dönmek kilit önemdedir...

Çünkü, sınıftan kaçışın ya da sendikal gerilemenin durdurulması, ancak ve ancak, bu kilit önemdeki soru(n)ların yanıtlanmasıyla mümkündür...

SENDİKAL HAREKETTE GERİLEME

Sendikal hareketteki (ve örgütlenmede) önemli, kayda değer ve gözle görülür bir gerileme söz konusudur.

Örneğin, 1980'de 2.5 milyona ulaşan aktif sendikalı sayısının geçen 26 yılda 800 bine kadar geriledi...

Askeri darbenin yaşandığı 1980 yılında sendikalı işçi sayısı resmi verilere göre 5.7 milyona ulaşmıştı. Gerçek rakamlar ise 2.5 milyon seviyesindeydi.

Bugün ise Çalışma Bakanlığının verilerine göre, Türkiye'de işçi sendikalarının 2 milyon 907,9 bin, memur sendikalarının da 747,6 bin üyesi bulunuyor.

Resmi veriler Türkiye'de sendikalaşma oranını yüzde 50-60 arasında gösteriyor. Ancak hiçbir sendikacı bu rakamların gerçeği yansıttığına inanmıyor. Zira sendikalar, örgütlü oldukları işkollarındaki toplu sözleşme yetkisini kaybetmemek için artık hayatta olmayanları veya emekli kişileri dahi üye göstermeye devam ediyor. DİSK Genel Başkanı Süleyman Çelebi gerçek sendikalı işçi sayısının 800 bin olduğunu düşünüyor.⁽⁹⁾

DİE verilerine göre Türkiye'de çalışan toplam nüfusun sayısı 22 milyon 411 bindir, bunların 11 milyon 723 bini memur, kendi hesabına çalışan ve ücretsiz aile işçilerinden oluşmakta geriye bir iş sözleşmesine dayalı olarak çalışan 10 milyon 698 kişi kalmaktadır. Bunun ancak 5 milyon 602 bini iş yasası ve SSK kapsamına alınmış, geriye kalan 5 milyon 96 bin kişi kayıt dışında ve kölelik koşullarında çalıştırılmaktadır.

Bakanlık verilerine göre 28 işkolunda 104 işçi sendikası bulunmaktadır ve bunların ancak 51'i toplu sözleşme yapabilme yetkisine sahiptir. İşçi sendikalarının gerçek üye sayısını saptayabilmek için bu sendikaların son iki yılda bağittikleri toplu iş sözleşmelerine ve bu sözleşmelerin kapsadığı işçi sayısına bakmak gerekir.

Ülkemizde 2004-2005 yılları içinde, genellikle iki yıllık süre için yapılan, 3303 toplu iş sözleşmesi bağitlanmıştır ve bu sözleşmelerden 895 bin işçi yararlanmıştır.⁽⁷⁾ Sendikalar Yasası işçilere sendika üyesi olmadan ve sadece dayanışma aidatı ödeyerek toplu sözleşmeden yararlanma hakkı tanıdığından bu yoldan toplu sözleşmelerden yararlanan işçi sayısını yüzde 20 olarak varsayarsak bugün ülkemizde gerçek anlamda sendika üyesi olan işçi sayısının 717.302 olduğu ortaya çıkar. İş sözleşmesine dayalı olarak emeği ile geçinen işçilerin sayısını esas alırsak bu bize yüzde 6,7 oranında bir sendikalaşmanın gerçekleştiği sonucunu verir. Bu sonuç Türkiye'de işçi sendikalarının fevka-

lade zayıf ve dolayısı ile etkisiz olduğu gösterir.⁽⁸⁾

Gerçekten de "Ne oldu da işçiler sendikalarından uzaklaştı ve sendikalar birer kâğıttan kaplana döndü? Sosyal siyasetçiler bu sorunun üzerine ciddi olarak eğilmeli ve işçilerin yitirilen onurunu yeniden kazanması için çalışmalar yapmalıdır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı verilerine göre 2004 yılının ilk 11 ayında ülkemizde sadece 30 grev oldu ve bu grevlere 3 bin 557 işçi katıldı.

Aynı kaynağa göre 1990 yılından bu yana uygulanan grev ve lokavt sayısında ciddi bir azalma gözlenmektedir. 1990 yılında 458 grev yapılmış ve bu grevlere 166 bin 306 işçi katılmıştır.

1991 yılında 398 grev olmuş ve grevlere 164 bin 968 işçi katılmıştır. 1991 yılından sonra grev ve grev katılan işçi sayısında çok ciddi bir düşüş yaşanmaya başlamıştır. Aynı azalma lokavt ve bağitlanan toplu iş sözleşmelerinde de kendini göstermiştir.

1990 yılında uygulanan lokavt sayısı 41 olarak gerçekleşirken bu sayı 2003'te 2'ye ve 2004'te 1'e gerilemiştir.

Bağitlanan toplu iş sözleşmesi sayısındaki gerileme ise dehşet vericidir. 1990 yılında ülkemizde iki binin üzerinde toplu iş sözleşmesi bağitlanırken 2004 yılının ilk on bir ayında 1218 toplu iş sözleşmesi bağitlanabilmiştir.⁽¹⁰⁾

Bu noktada, işçi sınıfının sosyal gerçekliği-ne bakmak/çözümlemek, önümüzdeki sürecin temel soru(n)larından bir diğerini oluşturmaktadır...

SENDİKALAR HAKKINDA

"Sendikaların işçi sınıfının organları hâline gelmesi isteniyorsa, sendikalardan umudu kesmek ve işçi sınıfının içinde çalışmak gerekiyor."⁽¹¹⁾ saptamalarının daha çok telaffuz edildiği verili gidişatta ya-

şanan gerileme, "sendikaların değişen rolü"ne kafa yormamızı gerektiriyor.

Gerçekten de, yaşadığımız coğrafyada Ameleperver Cemiyeti'nden Türk-İş'e/DİSK'e uzanan sendikal mücadele tarihinin hikâyesi, "sendikaların değişen rolü"ne nasıl da kafa yormamız gerektiğinin veciz bir örneğini oluşturmaktadır...

Dünyada bugünkü anlamda ilk sendikalar, meslek örgütleri şeklinde 1700'lerin başında İngiltere'de ortaya çıktı. İlk yasal sendika ise 1820'de yine bu ülkede kuruldu. Osmanlı İmparatorluğu döneminde bilinen ilk işçi hareketleri ise 1830'lu yıllarda tarım işçilerinde görüldü. 1871 yılında kurulan "Ameleperver Cemiyeti" (İşçiseverler Derneği) bazı araştırmacılar tarafından ilk sendika olarak tanımlandı. Ancak, cemiyet aslında yardımlaşma sandığı işlevine sahip bir örgütlenmeydi.

İlk sendika 1908'de İstanbul'da Rum ve Ermenilerin çoğunluğunu oluşturduğu işçiler tarafından kuruldu. 1913'te Mahmut Şevket Paşa'nın öldürülmesi üzerine sendikal faaliyetler durduruldu. 1919-1925 arasında yeniden kurulan sendikalar bu kez Kurtuluş Savaşı'na karşı işgalcilerle işbirliği yaptıkları için cezalandırıldı. Sendikaların Cumhuriyet döneminde ortaya çıkışı 1930'lu yıllarda Sümerbank, Kardemir gibi ilk sanayi kuruluşlarının kurulmasından sonra oldu. Türkiye 1947'de Sendikalar Kanunu ile tanıştı ve ilk yasal sendikalar doğdu. Bu sendikalar da 1952'de Amerikan sendikacılığının Türk-İş'ini oluşturdu.

1966'daki Paşabahçe grevine dayanışma gösterilmesi konusunda Türk-İş'e bağlı sendikalar arasında görüş ayrılığı çıktı. Bunun üzerine, T. Maden-İş, Lastik-İş, Basın-İş, Gıda-İş, Zonguldak Maden İşçileri Sendikası 1967'de Türk-İş'ten ayrılarak Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nu (DİSK) kurdu. 12 Eylül 1980'de gerçekleşen askeri darbeye Türk-İş dışındaki konfederasyonların faaliyetleri durduruldu, DİSK kapatıldı ve yöneticileri 12 yıl yargılandı. Türk-İş Genel Sekreteri Sadık Şide ise darbe hükümetinin Çalışma Bakanı oldu...

Müthiş bir yıkımın mimarı olan "12 Eylül rejiminin mirası salt baskı, zulüm ve kan olmadı. O Türkiye'yi, sömürge bir ülkeye benzetecek olan sürecin başlatıcısı oldu."⁽¹⁾

Pınar Selek'in, "12 Eylül kendi insanını yeniden yarattı; yeni bir gençlik, yeni bir dil, yeni bir kültür-

rel iklim yarattı. Bir yandan çok büyük bir şiddet uyguladı, bir yandan da eğlence sektörüne el attı. Bu arada köşe dönmecilik anlayışını kısıktarak insanların küçük umutlar peşinde koşmasını sağladı. Tüketim kültürünü geliştirirken insanların yaşamında çok boşluk bırakmamaya özen gösterdi. Bunu sağlamak-taki başarısı ise bütün bu konularda hazırlıklı olduğunu düşündürüyor. Uyguladığı o vahşi şiddet bile bilimsel yöntemlerle yapıldı. Örneğin hapishaneler bir tür laboratuvar hâline getirildi ve muhalefetin iradesinin nasıl kırılabilirdiği buralarda test edildi,⁽¹²⁾ tarif ettiği 12 Eylül saldırganlığı işçi sınıfını da doğru-dan etkiledi...

Söz konusu saldırı küreselleşmenin post-fordist müdahalesini de devreye sokunca, sendikal örgütlenmenin soru(n)ları katmerlendi...

Bilindiği gibi, "Kapitalizmin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra 1960'lı yıllara kadar yaşadığı altın çağın, 1973 petrol krizi ile birlikte sona ermesi, fordist birikim rejiminden post-fordist birikim modeline geçişi beraberinde getirmişti. Bu modelin temel özelliği fordizmdeki sabitlerin (işgücü, Pazar, sermaye yatırımları, ücret ve sosyal güvenlik destekleme politikalarında sabitlik) yerini esneklerin alması idi. Esnek birikim modeli olarak post-fordizm yedek işgücü ordusundaki birikimin artmasına neden oldu ve bu gelişme, işçi sınıfının örgütlü gücünü büyük oranda aşındırdı. Bu yeni dönem, üç genel grupta incelenebilecek bir işçi sınıfı yarattı.

1. Tam gün çalışan, iş güvencesi ve ücretleri görece yüksek; yaptığı işle sınırlı olmak üzere niteliklerinin gelişebilmesi söz konusu olan; çok işlevli olması, kolay uyum sağlayabilmesi, hatta gerektiğinde coğrafi olarak yer değiştirme esnekliğine de sahip olması beklenen işçilerin oluşturduğu grup;

2. Tam gün çalışmakla birlikte, birinci gruptakilere göre daha kolay bulunur niteliklere sahip olan, çoğunlukla rutin işlerde çalışan işçilerden oluşan, işten atılma oranının yüksek olduğu grup,

3. Part-time, geçici, sabit süreli sözleşmeye göre çalışan veya taşeron firma aracılığıyla çalıştırılan işçilerden oluşan, iş güvencesinin düşük olduğu, işten çıkartmaların çok sık yaşandığı, sayısal esnekliğin en yoğun olduğu grup.

Post fordist birikim modeli ile karakterize olan neo-liberalizm, kendi güvencesini temel olarak bu üçüncü grubu büyütmede bulur. İngiltere'de üçüncü

grup, 1980-1985 yılları arasında yüzde 16, Amerika'da ise yüzde 10 oranında büyümüştür.

Burada akıldaki tutulması gereken ve sendikaların pozisyonu tartışılırken hassas olan konu, üçüncü grubun her zaman birinci ve ikinci gruplar aleyhine büyümesi gerçeğidir.

Bu noktada, konumuza yakınlaşıyoruz. Tüm dünyada sendikalar, geleneksel işçi örgütleri olarak hâlen ve genellikle birinci ve ikinci grup işçilere dönük olarak örgütlenme çalışması ve siyaset üretmektedir. Bu gruplar sendikalar açısından daha kolay ulaşılabilir, genellikle büyük işletme ve işyerlerinde çalışan, iş güvencesi yüksek olduğu için daha kolay sendikalaşabilir kesimlerdir. Ve ifade etmek gerekir ki, yüksek ücret-yüksek aidat demektir.

Günümüzde sendikaların içinde bulunduğu kriz bir ölçüde bu sorundan kaynaklanır. Sendikaların büyük bir çoğunluğu büyük bir hızla büyümekte olan bu üçüncü grubu görmezden gelmektedir. İki anlamda: birincisi, bu grubun örgütlenmesine yanaşmamaktadır.

İkincisi, birincisinin de sonucu olarak bu gruba ilişkin siyaset üretmekten kaçınmaktadır.

Üçüncü grubun örgütlenmesine yanaşmama tavrı, birkaç boyutludur. Öncelikle, değinildiği gibi, bu grup genellikle küçük işyerlerinde, az sayıda çalışmaktadır. Bu tip yerlere girmek sendika için zaman, enerji ve para kaybı anlamı taşır. Bir diğer neden, bu işgücüne harcanan emeğin karşılığının alınmadığının düşünülmesidir. Zira, bu gruptaki işçiler birkaç ay içinde, ya da diyelim birkaç yıl içinde işsiz, dolaşısıyla sendikası kalabilirler. Ama en önemlisi, sendikal yapının bu üçüncü grubun kendi yaşadıkları geleneksel temel olan birinci ve ikinci gruplara yönelik olarak bir tehdit oluşturduğunu düşünmeleridir. Bu toptan yanlış ancak yerleşik içgüdü, birinci ve ikinci grupların uzun vadeli çıkarlarını kısa vadeli çıkarları uğruna heba etmeleri anlamını taşır. Çünkü, belirttiğimiz gibi, üçüncü grup, birinci ve ikinci grupların aleyhine büyümektedir. Bir başka deyişle, işsiz, sigortasız, güvencesiz, sendikası işgücü, birinci ve ikinci grubun içinden çoğalmaktadır.

Sendikalar bu grubu güvencelleştirmek tarihsel işlevlerini yerine getiremedikleri takdirde, bir süre sonra birinci ve ikinci grupların kalmayacağını görmelidir. Özellikle taşeronlaştırma tartışmalarında bu mevzu iyice açığa çıkmaktadır. Sigortalı ve güvenceli çalışan işçiler taşeron şirket işçilerini, işlerini ellerinden aldıkları gerekçesi ile benimsemek şöyle dursun, te-amül olarak düşman ilan ederler. Bu, sistematik olarak doğru bir yaklaşımdır. Ancak taşeron işçiyi sürekli işçi için bir tehdit olmaktan çıkarmanın tek yolu da, onu da güvenceli, toplu sözleşmeli işgücü kapsamına sokmak olacaktır, bu bakımdan, işsizliğe, taşeron işçiliğe ve özelleştirmelere karşı mücadele sendikaların asli görevi olarak yeniden tanımlanmalıdır.⁽¹³⁾

KUŞATMA(LAR) VE BASKI(LAR) ALTINDA

Gerçekten Türkiye'de de özelleştirme uygulamaları sendikalaşmanın dinamitlenmesinde en büyük etkenlerden oldu. Türk-İş'in kamudaki üye sayısı 1985'te 1.5 milyon iken, 370 bine düştü.⁽¹⁴⁾

Öte yandan 2003-2005 yılları arasında Türk-İş'e bağlı sendikalara üye oldukları gerekçesiyle toplam 15 bin 531 işçinin işten atıldığını ve 3 bin 977 işçinin de istifa etmek zorunda bırakıldığını.⁽¹⁵⁾

Bunların yanında Türkiye'de 2005 yılındaki iş kazalarında 858 işçi öldü(rüldü)...⁽¹⁶⁾

Ayrıca Çalışma Bakanlığı'nın raporuna göre, 44 ildeki yeraltı ve yerüstü madeninde yapılan denetimde, 772 işletmeden yalnızca 47'sinin kurma iznine, 87'sinin de işletme belgesine sahip olduğu ortaya çıktı.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu Başkanlığı müfettişleri, geçen yılın son üç ayındaki 'Yeraltı ve Yerüstü Maden İşletmelerinde Proje Denetimleri' kapsamında, 299'u kadın 47 bin 751 işçinin çalıştığı 44 ildeki 772 yeraltı ve yerüstü kömür, endüstriyel maden ile taş ve mermer ocağını denetledi.

Denetim raporuna göre bu işyerlerinden sadece 47'sinin kurma izni, 87'sinin işletme belgesi var. Geçen bir yılda yaşanan 2 bin 735 iş kazasında 17 kişi öldü, 2 bin 683 kişi yaralandı, 37 kişi uzuv kaybına uğradı...⁽¹⁷⁾

Ve nihayet Tuzla bölgesindeki tersanelerde yeterli güvenlik önlemi alınmadığı için sadece 2006'nın ilk 9 ayında altı işçi öldü. Yaralananların ise haddi hesabı yok. İşçiler "Hepimiz korkuyoruz" diyorlar...⁽¹⁸⁾

GEREKLİ TARTIŞMALAR

Evet, öne çıkan görüngüler böyleyken; ve böyle olsa da; soru(n)larına yanıt arayan sınıfın önemi azalmayıp, aksine artıyor...

"Sınıf" ... dedik: "Michael Mann bütüncül bir sınıf bilinci kavramında şu dört ögenin yer aldığını ileri sürmüştür: (i) belirli bir sınıfla özdeşleşmek; kendini diğer işçilerle birlikte işçi sınıfı olarak tanımlamak, (ii) karşıt bir sınıf ayırt etmek, (iii) sınıfsal bütünlük; ilk iki ögenin hem kişinin bütünsel konumunu hem de toplumun bütününe belirleyen ilişkisel bir bütünlük olarak varolduğunu kabul etmek, (iv) sınıf mücadelesinin seferber edileceği alternatif bir toplum anlayışı."⁽¹⁹⁾

Bu çerçevede bir sınıf olarak, işçi sınıfını bizzat kapitalizm yaratır, proletarya bizzat kapitalizmin bir ürünüdür, onun tarafından yaratılmıştır ve işçi sınıfı olmaksızın kapitalizm de olamaz. Tüm zenginliği yaratmasına rağmen kapitalist toplumsal yapı içinde sahip olabileceği yegâne şey, kendini tekrar üretmek için gerekli olan asgari düzeydeki şeylerdir. Aksi halde kapitalistler için işgücünün devamlılığı tehlikeye girer. Kapitalist üretim biçiminin doğası gereği işçi sınıfı kolektif çalışma koşullarının içinde gelişir. Kapitalist üretim ve dolaşım biçimleri tüm toplumu ve aslında günümüzde giderek bütün dünyayı ayırmaz bağlarla bir bütün haline getirir. Çünkü kapitalizm aynı zamanda bir üretim girdisi olarak doğanın

ve tüm toplumun kapitalist temeller üzerinde organizasyonu olmaksızın var olamaz.

İşçi sınıfını tam anlamıyla sınıf yapan ve yapacak olan bu koşullardır. Kapitalizmin devamlılığının sağlanması için gerekli olan bu toplumsal organizasyon, öte taraftan işçi sınıfının tam anlamıyla kolektif bir topluluk yani bir sınıf olması için gerekli olan koşulları sağlar. İşçi sınıfı tam anlamıyla sınıf olma yolunda ilerledikçe de kapitalizmin sonunu getirecek koşulları üretmeye başlar. Ancak kapitalist toplumsal yapılanma işçi sınıfına tam anlamıyla sınıf olma koşullarını sunarken, bu koşullar bir ölçüde ideolojik kırılmalarla birlikte sınıfa taşınır. İdeolojik kırılmalar toplumsal yapılanmada üretim ilişkilerinden kaynaklı olarak ortaya çıkan hegemonya mücadelelerinden beslenir.

Dolayısıyla, işçi sınıfı, yaşamın her alanını doğası gereği kolektifleştirme özelliğine yani devrimci özelliğe potansiyel olarak sahip olmakla birlikte, bu özelliğin yaşama geçirilmesi ideolojik alandaki hegemonya mücadelesine bağlıdır. Marx, "Devrim, sadece egemen sınıf başka türlü devrilemeyecek olduğu için değil, aynı zamanda şu nedenle de gereklidir: deviren sınıf ancak bir devrim sürecinde kendini geçmişin pisliğinden temizleyebilir ve toplumu yeniden yaratabilecek bir sınıf hâline gelebilir," derken işçi sınıfına şimdiye kadar olan bütün iktidar biçimlerini kendisiyle birlikte ortadan kaldıracak misyonu yüklemektir. Bu misyon günümüzde pek çok kesim tarafından çeşitli gerekçelerle inkâr edilse de yeryüzünü devrimci bir kimlikle ters yüz edecek tek toplumsal kesim, kendisini ortaya çıkaran koşullar sebebiyle işçi sınıfıdır.

Şimdilerde, yani ideolojik bulandırmanın artık iyice pervasızlaştığı bir dönemde işçi sınıfını değişen koşullar içinde yeniden anlamaya çalışmanın ayrı bir önemi var. Bu yolda 19-20 Kasım 2005 tarihlerinde Sosyal Araştırmalar Vakfı'nın (Türkiye Sınıf Araştırmaları Merkezi) düzenlediği "Türkiye'yi Sınıf Gerçeğiyle Anlamak: Türkiye'de Sınıfların Algılanışı, Temsili, Sınıf Çalışmaları ve Sınıf Kavramının Kullanımına Bakış" başlıklı sempozyumda sunulan tebliğler önem kazanıyor.

Sempozyumdaki çalışmaların derlenmesiyle beş bölümden oluşan yapıtın, "Marksist Sınıf Yaklaşımı" bölümünde Tülin Öngen, "Marksist Sınıf Kavramının ve Sınıf Analizinin Ayırt Edici Özellikleri": F. Ülkü Selçuk, "İşçi Sınıfının Kapsamının Belirlenmesinde Bazı Marksist Yaklaşımlar ve Bu Yaklaşımların Temel Politik Sonuçları": A. Salih Aktaş da, "Sınıf Analizleri ve Sınıf Şemaları: Türkiye Örneğine Ampirik Yaklaşım" başlıklı çalışmalarıyla Marksist sınıf yaklaşımlarının temel özelliklerini sıralıyorlar. Ayrıca işçi sınıfının içsel niteliklerinden ziyade tarihsel ve toplumsal özellikleriyle devrimin öznesi olduğunu ortaya koyuyorlar.

İşçi sınıfının çeşitli yön ve konularını irdeleyen Prof. Dr. Ömer Zühtü Altan, Yar. Doç. Dr. Deniz Kağınçioğlu, Yener Şişman, Zerrin Sungur, Yüksel Akkaya, Atilla Göktürk, Aslıhan Doğan Topçu, Cahide Sarı imzalı tebliğlerde, sınıf kavramını anahtar olarak kullanan Marksist sınıf analizlerine önemli örnekler oluştunyor...

İşçi Hareketinden Güncel Deneyimler başlığını taşıyan üçüncü bölüm de ise, "Seka Deneyimi" (Necati Altıntoprak), "16 Haziran Tersane Yürüyüşü" (Cem Dinç), "Paşabahçe İşçileri Anlatıyor: Hayır Diyebilenlerin Öyküsü" (Yasemin Özgün Çakar-Berfin Kumru Emre-Çağdaş Ceyhan) ve "Flornet Tekstil Mücadele Deneyimleri" (Ercan Atmaca) başlıklı çalışmalar işçi hareketinin hâlâ nelere kadir olduğunu ortaya koyuyor.

"Türkiye'yi Sınıf Gerçeği ile Anlamak" başlıklı dördüncü bölümde, Koray Yılmaz'ın, "Türkiye'de Kapitalizmin Dönemlendirilmesi Üzerine Alternatif Bir Çerçeve Denemesi"; Gürçay Tuna'nın, "1960'lı Yıllarda Sınıf Mücadeleleri"; Ferimah Yusufi Yılmaz-Özlem Tezcek'in, "1980 Sonrası Uygulanan Vergi Politikalarının Sınıfsal Karakteri"; Ergun Aydınoglu'nun, "Türkiye'de Sol (1960-1980): Hangi Sınıfın Solu" başlıklı tebliğleri yer alıyor.

Dördüncü bölümle aynı başlığı taşıyan beşinci bölümde de Asuman Türkün ve Hatice Kurtuluş'un, "Türkiye'de Sosyal Bilimlerde Sınıf" başlıklı çalışmalarının yanı sıra Atilla Özsever'in, "Medya Çalışanlarının Sınıf Algısı ve Gerçeği" ile Yılmaz Yücel'in "Ulus, Sınıf, Roman: Yakup Kadri Romanlarında Sınıf Görünümleri" ve Güven Gürkan Öztan'ın "Türkiye'de Futbol ve Sınıf Bilinci" adlı çalışmaları bulunuyor.

Söz konusu çalışmalarda yer alan sınıf analizleri, dünyada ve Türkiye'de yaşanan radikal değişimleri sınıf gerçeği ile kavramak açısından müthiş bir önem arz ediyor...

Proletaryaya "elveda" demeyenlerin dikkatine sunulur...

Dipnotlar

- 1) Horace Mann.
- 2) "İleri", Amerikan ve İngiliz işçilerinin türküsü.
- 3) Ahmet Kıvanç-Nazmi Belge, "Sendikalar Nereye Gidiyor (6): Sendikalar, Statükonun Savunucusu", Radikal, 1 Eylül 2006, s.4.
- 4) Ahmet Kıvanç-Nazmi Belge, "Sendikalar Nereye Gidiyor (2): KESK: Kimse 20-30 Yıl Sendikacı Kalmamalı", Radikal, 28 Ağustos 2006, s.4.
- 5) Theo Nichols-Nadir S. Uğur, Global İşletme, Yerel Emek (Türkiye'de İşçiler ve Modern Fabrika), İletişim Yay., s.7.
- 6) Ahmet Kıvanç-Nazmi Belge, "Sendikalar Nereye Gidiyor (1): Sendikacı Olmak da Zor Sendikacı Olmak da Zor", Radikal, 27 Ağustos 2006, s.4.
- 7) İşveren Dergisi (TİSK Aylık Yayın Organı), Aralık 2005.
- 8) Engin Ünsal, "İşçi Sendikaları Güçsüz", Radikal, 17 Mart 2006, s.11.
- 9) Engin Ünsal, "Grevler Neden Azaldı?", Cumhuriyet, 19 Mart 2005, s.12.
- 10) Özcan Özen, "Disk Gibi Dönen Disk", PostExpress, No:2005/10-54, 10 Ekim 2005, s.11.
- 11) Ergin Yıldızoglu, "12 Eylül Mirası", Cumhuriyet, 18 Eylül 2005, s.13.
- 12) Pınar Selek, Son Klasik Darbe, 12 Eylül Söyleşileri, Hazırlayan: Seyfi Öngider, Aykırı Yayıncılık, 2005.
- 13) Ecehan Balta, "DISK: Direniş Geleneği Yeniden", Sosyalist Demokrasi İçin Yeni Yol, No:16/17, Haziran-Temmuz 2005, s.79-81.
- 14) Ahmet Kıvanç-Nazmi Belge, "Sendikalar Nereye Gidiyor (4): Türk-İş: Ülkenin Tüm Sendikaları Birleşsin", Radikal, 30 Ağustos 2006, s.4.
- 15) Engin Ünsal, "İşveren Sendikaları", Cumhuriyet, 29 Ocak 2006, s.2.
- 16) "Bir Yılda 858 İşçi Öldü", Cumhuriyet, 1 Mayıs 2006, s.4.
- 17) "Ürküten Rapor", Radikal, 25 Nisan 2005, s.3.
- 18) İsmail Saymaz, "Tersanede Can Pahasına Ekmeç Parası Mücadelesi", Radikal, 8 Ekim 2006, s.9.
- 19) Arif Geniş, İşçi Sınıfı Kırısında-Küçük Sanayi İşçileri Üzerine Bir İnceleme, Dipnot Yay., 2006, s.176-177.

Siyonist Vahşet!

Temel DEMİRER

*"Bildiklerimle kötümser,
irademle iyimserim."*⁽¹⁾

Siyonist İsrail, ırkçılıktır; saldırganlıktır...

Hızla sıralayalım:

Filistin'de "şehitlerin anası" olarak nitelenen ve "Ümmü Nidal" adıyla tanınan ve 6 oğlundan 3'ü İntifada sırasında ölen Hamas'ın kadın milletvekili Meriem Ferahat'ın evi, İsrail saldırısına hedef oldu...

İsrail askerleri, 20 Eylül 2006'da sabaha karşı Batı Şeria'da Filistinlilerin döviz bürolarını bastı. Bürolarda bulunan 10 milyon shekele (yaklaşık 2.3 milyon dolar), terör örgütlerinin finansmanında kullanılacağı iddiasıyla el konuldu. İsrail'in operasyonları sırasında Nablus'taki 5 döviz bürosunun yanı sıra bir bankanın tahrip edildiği belirtildi...

Olmert hükümetinin altyapı bakanı Benjamin Ben Eliezer Hizbullah lideri Hasan Nasrallah'a ilk fırsatta suikast düzenleneceğini açıkladı...

İsrail istihbarat servisi MOSSAD'ın eski başkanlarından milletvekili Danni Yatom, Filistin'deki Hamas hükümetinin bütün bakanlarının İsrail'in suikast düzenleyeceği hedefler olduğunu söyledi...

İsrail Kara Kuvvetleri Komutanı Tümgeneral Benjamin Gantz, "Hizbullah sorunu yeni savaş olmadan çözülemez," dedi...

İsrailli insan hakları örgütü B'Tselem, ordunun 28 Haziran 2006'da Gazze'deki elektrik santralını bombalayarak savaş suçu işlediğini kaydetti...

Başbakan Ehud Olmert, Suriye ile olası bir çatışma hâlinde, bu ülkeyi "bütün güçleriyle" vuracaklarını belirterek, "Suriye ile çatışma hâlinde, askeri güç kullanma bakımından, Lübnan'da uyguladığımız bütün sınırları kaldırırız," dedi...⁽²⁾

Ayrıca, 1981'de Suriye'den ilhak ettikleri Golan Tepeleri'nin İsrail'in bir parçası olduğunu savunan Olmert, kendisi başbakan olarak kaldığı süreçte 1967'de işgal ettikleri Suriye'nin Golan Tepeleri'ni asla bırakmayacaklarının altını özenle çiziyor...

Gazze ve Filistin ise ekonomik abluka ve bombalar altındadır. Filistin'e iade etmeyeceğini açıkladığı

Batı Şeria'da büyük yerleşim bloklarını kalıcı hâle getirmenin çabasıdır. Filistinlileri birbirlerinden ayıran, onlara cehennem azabı yaşatan yasadışı 'utanç duvarı' çalışmaları bütün hızıyla sürmektedir. Şaron'un mirası 'tek yanlı' politikadan vazgeçtiğiyle ilgili hiçbir belirti de ortada yoktur. Bütün bunlar Olmert yönetiminin Lübnan hezimetini başarıya çevirmek için uygun fırsat kolladığı izlenimi yaratmaktadır...

Evet Siyonist İsrail, ırkçılıktır; saldırganlıktır...

Filistin tarihi bunun kanıtıdır...

FILİSTİN... FİLİSTİN...

Filistin sorunu Ortadoğu sorununun bir parçasıdır. Bugüne kadar İsrail'in Filistinlilerle ve Suriye ve Lübnan ile anlaşmaya varmaya yanaşmadığı gibi, Filistin'deki Arap topraklarında Siyonist devlet kurulmuştur ve Arap toprakları hâlen İsrail işgali altındadır.

Golan Tepeleri ve Batı Şeria İsrail işgali altında olduğu gibi, İsrail askerleri çekilmiş olmasına rağmen Gazze İsrail kuşatması altında bir açık hava hapishanesi gibidir.

Sorunun tarihçesine dair kısa bir hatırlatma yapalım: Osmanlı İmparatorluğu çökerken I. Dünya Savaşı sırasında İngiliz İmparatorluğu ve Fransa sömürgeci tutumları ve stratejik çıkarları doğrultusunda Ortadoğu'ya yerleştiler.

İngiltere Dışişleri Bakanı Balfour 1917 kasımında Filistin'de Yahudi halkı için bir ulusal yurt kurulmasını İngiltere'nin desteklediğini bir bildiri ile açıkladı. Bundan sonra Arap-Yahudi çatışmaları yoğunluk kazandı. Aradan 90 yıl geçmiş olmasına karşın bu çatışmalar hâlâ devam ediyor.

Balfour Bildirisinden sonra örneğin 1920-1922 yılları arasında İngiliz idaresindeki Filistin'e 25.000 civarında Yahudi göçmen geldi.

Filistin'e Yahudi göçü bundan sonra da devam etti. Araplarla Yahudiler arasında çete savaşları sürdü gitti. Birleşmiş Milletler bünyesinde kurulan Özel Komisyon Filistin hakkında planlar hazırlarken İngiltere, 1947 sonbaharında Filistin'den askerlerini çek-

meye başladı. Altı ay sonra, 1948 Mayıs'ında da Filistin'deki "manda" idaresini sona erdireceğini açıkladı.

İngiliz manda yönetiminin sona erdiği 14 Mayıs 1948'de Filistin'de İsrail Devleti'nin kurulduğu Yahudi Milli Konseyi tarafından ilan edildi. Balfour Bildirisi'nden 31 yıl sonra "Yahudi yurdu" kurulmuştu. ABD ve Sovyetler Birliği peş peşe İsrail'i tanıdılar. Türkiye de 28 mart 1949'da tanıdı.

İsrail kurulunca Arap orduları Filistin'e girdiler ama başarılı olamadılar ve ateş-kes yapıldı... Bunu 1956, 1967 ve 1973'deki üç savaş izledi...

1950'lerde Arap aleminde milliyetçilik duygularının giderek kuvvetlendiğini, Baas partisinin güç kazandığını, İsrail'e karşı başarısızlığın sebeplerinin arandığını, Mısır'da Nasır'ın iktidara geldiğini, Sovyetler Birliği'nin Ortadoğu'da etkili olmak için her fırsattan yararlandığını, Suriye ve Mısır'a askeri ve ekonomik yardım yoluyla girmeye başladığını, 1956'da Başkan Nasır'ın Süveyş Kanalı'nı millileştirmesi üzerine 29 ekim 1956'da İsrail, Fransa ve İngiltere'nin ortaklaşa bir askeri harekâtla Mısır'a saldırıklarını görürüz.

İsrail bölgedeki mevcudiyetini güçlendirirken 1967'de Arap-İsrail savaşı patlak verdi. Bu savaşta Araplar bir kez daha yenildi.

Akabe Körfezi'nin Araplar tarafından ablukaya alınmış olmasından endişelenen İsrail, Arapların saldırıya geçmesini beklemeden kendisi 5 Haziran 1967'de saldırmıştı. 6 gün savaşı olarak adlandırılan bu savaşta Arap uçakları havalanamadan yerde savaş dışı bırakıldı. İsrail tank birlikleri bütün Sina yarımadasını ele geçirdi. Batı Şeria, Doğu Kudüs ve Golan tepeleri işgal edildi. Araplar 26.000, İsrail 900 ölü verdiler. Savaştan sonra 200.000 Filistinli yurtlarından kaçarak çoğu Ürdün'e gitti.

Ürdün'de öteden beri yaşayan Filistinlilere ilave olarak yeni gelen Filistinlilerle birlikte Filistin Kurtuluş Örgütü Ürdün'de çok kuvvetlendi. Siyasi istikrarı ve Kral Hüseyin'in durumunu sarsmaya başladı. Öyle ki Washington'un desteğine sahip olan Kral Hüseyin, İsrail ile görüşmeler yoluyla barışçı bir çözüm arama olanağından uzaklaştı.

Ürdün'ün bazı bölgeleri adeta FKÖ'nün bağımsız olduğu alanlara dönüşmüştü. 1970 eylülünde Filistinliler üç sivil uçağı Amman havaalanına kaçırıp, tahrir ettiler. Bu olay bardağı taşıran damla oldu. Kral Hüseyin Filistinlilere karşı askeri harekât başlattı. 3.000 civarında Filistinlinin öldürüldü.¹² Bu olaylar "Kara

Eylül" diye anılır. Tabii bu kanlı saldırıda Kral Hüseyin ABD ve İsrail'in desteğine sahipti.¹³

15.000 civarında FKÖ'lü savaşçı bu kez Güney Lübnan'a geçtiler. İsrail'e savaşlar sonucunda Filistin'de yaşayan halkın bir kısmı zaten Güney Lübnan'a kaçmış ve orada kurulmuş çadır kamplarda yaşıyorlardı. Ürdün'den gelenler de bu mültecilere dahil oldular ve sayıları 200.000'i buldu.

Kendi devletlerini kurarak kendi topraklarında bağımsız yaşamak isteyen Filistinlilerin kötü talihleri devam ediyordu. Bu kez de Filistinlilerin işbirliği yaptığı Müslümanlarla Lübnanlı Hristiyanlar (falanjistler) arasında çatışmalar başladı ve giderek şiddetlendi. Sonunda 1975'de Lübnan iç savaşı patlak verdi.

Sonrası FKÖ liderliğinin Tunus'a taşınması, Arafat'ın faaliyetlerini oradan yürütmesi, Lübnan'daki Filistin mülteci kamplarından Sabra ve Şatila'ya Şaron'un sorumluluğunda İsrail'in düzenlediği baskın ve katliamlar, Filistinlilerin mücadelesinde ciddi dönemeçlerdir.

"1947'den bu yana geçen yıllarda İsrail, Filistin'i bölme seçeneğini uygulamada, şiddet, kan, kitlesel göç, savaş ve şimdi de örülen ırkçı bir duvar getirmekten başka bir şey yapmadığını gerçeğinden fazla kanıtladı..."¹⁴

Bu çözümsüzlüğün ardından da, İsrail'in gerçeği yatmaktadır!

İSRAİL'İN -ÇÜRÜYEN- GERÇEĞİ

Lübnan, Suriye ve Filistin'deki su kaynaklarını kullanarak, iktidarı güçlendiren ve aynı oranda rakiplerinin gücünü kıran İsrail saldırganlığının gerçeği, veya bu gerçeğin özeti; İsrail Cumhurbaşkanı Moşe Katzav'da somutlanmaktadır sanki...

Bilindiği gibi polis, cinsel taciz ve rüşvet suçlamasıyla karşı karşıya bulunan İsrail Cumhurbaşkanı Moşe Katsav'ı sorguladı.

Katzav, herhangi bir örnek değildir. O, çürüyen Siyonist ırkçılığının simgesidir...

İsrail'in çürüyen gerçeği nezdinde, görülmesi gerek: "İsrail çöküşe giderken onu desteklemeyi sürdürenler ahlaki pusulalarını kaybetmişlerdir..."

Bir ırkın ya da dinin diğerleri üzerindeki üstünlüğünü savunan bir ulus, zamanla psikolojik olarak işlevsizleşir. Kendi imajına narsistçe takıntılı olduğundan, bedeli ne olursa olsun ırksal üstünlüğünü korumak için çabalamak zorundadır ve kaçınılmaz olarak bu hayali üstünlüğe karşı çıkan her şeyi var

oluşuna bir tehdit olarak algılar. Öyle ki, öteki halklar yalnızca varlıklarıyla kendi var oluşu için bir tehdide dönüşür.

İrkçi devlet, kendisini hayali tehditlere karşı korumaya çalışırken gitgide paranoyaklaşır ve toplum entelektüel anlamda sınırlı, kapalı ve dar görüşlü bir hâle gelir. Aksilikler onu öfkeliendirir, aşağılamalar derlidir. Gücünü tazeleme ihtiyacındaki devlet, denge hissiyatını yitirir, çılgınca bir çabayla dizginlerinden boşanır.

Bunun bir örneği, 'Ari ırkın' üstünlüğünü korumak için çabalayan Nazi Almanyasında yaşanmıştı. Şimdi İsrail'de tekrarlanıyor. İsrailli aydın ve antisyonist eylemci Michel Warschawski 2004'te 'Açık Mezara Doğru: İsrail Toplumundaki Kriz' adlı kitabında 'Bu toplum artık ahlâki ya da coğrafi herhangi bir sınır tanımıyor' diye yazdı. İsrail sınır tanımıyor ve Filistinlilere boyun eğdirme, Filistin'i toptan yutma girişimleri, sessizce boyun eğmeyi reddeden ve İsrail'in kışkırtılmasına direnen vakur Filistinliler tarafından geri çevrildikçe, kamçılanıyor...

İsrailli gazeteci Gideon Levi 'ahlâki çöküş' içindeki bir toplumdaki söz ediyor.

Warschawski, İsrail'i intihara sürükleyen bir 'İsrail çılgınlığından', 'akıl dışı vahşetten' ve uygar bir toplumun 'çürümesinden' söz ediyor. Siyonist yatırımın sonunu öngörüyor. İsrail'in 'bir kabadayılar çetesi', 'hukuk ve ahlâkla dalga geçen' bir devlet olduğunu söylüyor. Adaleti bu denli hor gören bir devletin hayatta kalamayacağını vurguluyor. İsrail daha önceden tanıdıysa bile, artık herhangi bir ahlâki sınır tanımıyor. İsrail çöküşe doğru giderken İsrail'i desteklemeyi sürdürenler, onun yerine bahaneler bulanlar, ahlâki pusulalarını kaybetmişlerdir.¹⁰⁰

Ahlâki çöküş yanında ırkçı bir terörle nitelenen 'İsrail'in 'mutlak güvenlik' serüvenine bakınca, 60 yılda 6 savaş ve iki 'İntifada' görüyoruz. İlk savaş 1948'de İsrail devletinin kuruluşunun ardından Mısır, Ürdün ve Suriye ile yaşandı. İsrail, Filistin'in yüzde 80'ini işgal ederek topraklarını genişletti ama.. güvenlik sorunu çözülmedi.

İkinci savaş, 1956-Süveyş krizi bağlamında yaşandı. Bu savaş sonunda, Sina Yarımadası'nda, BM denetiminde bir tampon bölge oluştu ama, güvenlik sorunu yine çözülmedi. 1967'de 'Altı Gün Savaşı' sırasında İsrail; Batı Şeria'yı, Sina Yarımadası'nı ve Golan tepelerini işgal etti. Güvenlik sorunu yine çözülmedi.. aksine, Filistin Ulusal Hareketi ve direnişi

doğdu. 1973'te Suriye ve Mısır'ın saldırılarıyla başlayan Yom Kippur Savaşı'nda saldırganlar büyük kayıplar verdi. Ama İsrail'in en seçkin savaşçı birliklerinin kayıpları, İsrail toplumunda büyük şok yarattı, güvensizlik duygusunu daha da keskinleştirdi. Mısır'la Yapılan Camp David anlaşması da güvenlik sorununa çare olmadı. Filistin Ulusal Hareketi iyice güçlenmiş, büyük bir tehdit oluşturmaya başlamıştı. Bu yüzden 1982'de İsrail, Lübnan'ın güneyini işgal etmek, Beyrut'un güneyini kuşatmak zorunda kaldı. Ancak bu da güvenlik sorununu çözmedi. Aksine gerilla savaşının yoğunlaşmasına, işgal altındaki topraklarda direnişin yükselmesine, I. İntifada'ya yol açtı.

1990'ların ortamında şekillenen Oslo Barış Süreci de uzun ömürlü olmadı. 1995'te Rabin'in bir İsrailli tarafından öldürülmesi, 2000'de Şaron'un El Aksa provokasyonu ile başlayan II. İntifada ve Şaron'un Arafat'ı, giderek daha çok sivil halkı hedef alan (Cenin katliamı vb.) saldırgan politikası, Oslo dönemini kapattı, barışı gündemden çıkarttı.. ama İsrail'in güvenliğini artırmadı.

Hamas ve Hizbullah bu süreç içinde oluştu, güçlendi.. giderek direnişin öncüleri konumuna yükseldi. İsrail toplumunda dinci akımlar siyasallaştı, siyaset giderek sağa ve şoven bir çizgiye kayarken, Filistin Direniş Hareketi içinde de radikal İslâm öne çıkmaya başlamıştı. Şimdi altıncı savaşı yaşıyoruz. İsrail tek tarafı olarak çekildiği Güney Lübnan ve Gazze'ye, büyük bir şiddetle geri dönmüş durumda ve yine, artık giderek 'savaş suçu' sayılabilecek askeri operasyonlarla 'mutlak güvenlik' peşinde. Ama, İsrail, Oxford Research Group analistlerinden Paul Rogers'in dikkat çektiği gibi, bu amacına 60 yıl önce olduğundan daha yakın değil.¹⁰¹

Financial Times da, 22 Temmuz 2006 tarihli başyazısında, İsrail'in amacının tam tersi bir sonuç yaratmakta, dahası 'müttefiki ABD'nin bölgedeki saygınlığını Lübnan çamurunun içine çekmekte olduğunu' yazıyordu. Genelde İsrail yanlısı, Washington Post'un yorumu da, Lübnan'da tarihin kendini, İsrail açısından çok daha zor koşullarda tekrarlamakta olduğu doğrultusunda.. İsrail'in 60 yıllık deneyi, zorun güvenlik sağlamaya yetmediğini gösteriyor.¹⁰²

Yani Zbigniew Brzezinski bir yazısında ifade ettiği üzere, "İsrail yönetiminde de karşılığı olan Neo-Con reçeteler, Amerika ve son tahlilde İsrail için büyük felaket olacak. Bu politikalar, Ortadoğu nüfusunun büyük çoğunluğunu tamamen ABD'ye düşman edecek. Irak iyi bir örnek. Neo-Con politi-

kalar eğer izlenmeye devam edilirse, ABD, sonunda bölgeden kovulacak, bu da İsrail için sonun başlangıcı olacaktır."

Çünkü İsrail Siyonizmi; Kasap Şaron'un bile çözüm üretmediği bir çözümsüzlüğün, şiddet sarmalında giderek erimekte/ çözülmetedir...

Kasap Şaron da, Katzav gibi Siyonist İsrail'i niteleyen simgelerdendir...

Şaron konusunda, unutulmayıp/ durmadan anımsanması gereken bir şey daha varsa, o da bitkisel hayata girmeden önceki son röportajında, "Kudüs'ün Filistinlilerle paylaşılıp paylaşılamayacağı" sorusunu verdiği yanıtı: "Kudüs'ün statüsü tartışılmaz. Kudüs üzerinde müzakere yapmayacağız. Kudüs daima İsrail'in birleşik ve bölünmez başkenti olacaktır ve elbette binlerce yıldır Yahudilerin başkenti olduğu için daima da Yahudilerin başkenti olacaktır!"¹⁰⁰

ŞARON PATENTLİ SİYONİST BARBARLIK

Elbette öncesiyle birlikte, Kasap Şaron'dan bugünlere, "İsrail'in yaptığı devlet terörü"dür..."¹⁰¹

İşte birkaç örnek...

Filistin'de sivillerin yaşadığı bölgeleri vurmaktan çekinmeyen, Gazze'de bir eve havan topu saldırısında sekiz yaşında bir kız çocuğunun ölümüne, sekiz aylık hamile annesiyle birlikte aynı aileden yaşları 1 ile 17 yaş arasında 13 kişinin yaralanmasına sebep olan İsrail, savaş kurallarında kendisine ayrıcalık yapıyor.

İsrail Savunma Bakan Yardımcısı Zeev Boim, Filistinli çocuğunun öldürülmesinden ötürü "Çok üzgünüz. Ama operasyon devam edecek" derken, Dışişleri Bakanı Tzipi Livni farklı konuştu. Livni, İsrailli askerlere saldırınlara 'terörist' denemeyeceğini teslim ederken, sivilleri hedef alan Filistinlilere "özgürlük savaşçısı" diyenlere çıkıştı:

Bunun yanında İtalyan televizyonu "Rai24", İsrail ordusunun Gazze Şeridi'ndeki saldırılarında "yeni bir silah kullandığını" bildirdi. Televizyonun haberine göre, bir askerinin kaçınılmasının ardından Gazze'yi yeniden işgal eden İsrail ordusunun Filistin topraklarına yönelik operasyonlarında, "eşi görülmemiş yanık ve kopmalara neden olan deneysel bir silah" kullandığı kaydedildi.

Gazze'de kullanılan silahın, ABD ordusunun, Irak'taki kanlı Felluce Operasyonları sırasında direnişçilere yönelik kullandığı silahlarla büyük benzer-

lik taşıdığını belirten Rai24, "Söz konusu silah, Felluce'de kullanılan ve DIME (Sıkıştırılmış Hareketsiz Metal Patlayıcı) diye adlandırılan deneysel bir silah. Az miktarda radyum içeren bu silah, kurbanlarında güçlü ve ölümcül yaralanmalara neden oluyor" ifadelerine yer verdi.

Evet, evet Derya Sazak'ın, "Bosna gibi... Katliam. Dünya ayakta. Bu vahşeti kim durduracak? İsrail'in Güney Lübnan'daki Kana köyünde "Hizbullah üssü" diye bombaladığı evden 37'si çocuk, 60 sivilin cesedi çıkarıldı. Bir sivil savunma görevlisinin kucagina aldığı emzikli bebek fotoğrafı katliamın simgesi oldu. İsrail bombaları Hizbullah diye bebekleri öldürüyor,"¹⁰² diye haykırmak zorunda kaldığı Lübnan saldırısı...

Gerçekten de İsrail'in Lübnan'ı enkaza çevirdiği saldırılarda asıl darbeyi çocuklar yedi! Çoğu çocuk 60 sivilin olduğu Kana katliamının ardından bölgeye giden The Guardian muhabiri Geyt Abdulahad, enkazdan birbiri ardına çocuk cesetlerinin çıktığını anlatıp "Enkazdan bir çocuk, bir çocuk daha ve bir çocuk daha çıktığını görünce bir parça çıldırır gibi oluyorsunuz" diye aktarıyor.

Lübnan hükümetine göre, saldırılarda ölen 828 kişiden yüzde 35'i yani yaklaşık 290'ı çocuk. BM Çocuklara Yardım Fonu'nun (UNICEF) verdiği rakamlar da bunu destekliyor. Lübnan nüfusunun yüzde 30'unun çocuk olmasını temel alan UNICEF, 828 kurbanın üçte birinin çocuk olduğunu açıkladı. UNICEF'e göre, yerlerinden edilen 900 bin Lübnanlının yüzde 45'i de çocuk...

KURAL TANIMAYAN SINIRSIZ ZORBALIK!

Siyonist İsrail, ırkçılıktır; saldırganlıktır; barbarlıktır; ve bunlara ek olarak kural tanımayan sınırsız zorbalıktır...

İsrail önce Batı Şeria'da, Uluslararası Adalet Divanı'nın yasadışı olarak nitelediği duvarın inşasını sürdüren İsrail'in, Gazze'de de güvenlik gerekçesiyle Akdeniz'e doğru 950 metre uzanan bir set inşa etmeye başladığı açıkladı.

Gazze Şeridi'nden Akdeniz'e uzanan duvar, beton direkler ve yüzen bariyerlerden oluşuyordu.

Sonra da İsrail, Batı Şeria'daki Yahudi yerleşim biriminin çevresine "duvar" inşa etmek için, Batı Şeria'nın 14 kilometre içine girdi ve 162 hektar Filistin toprağını istimlak etti.

Ardından da İsrail'in Batı Şeria'da inşa ettiği ve "apartheid duvarı" diye anılan "güvenlik bariyeri", Kudüs'ün burnunun dibindeki bir Filistin köyünün sakinlerini açık hava hapishanesine tıktı... Örneğin, İsrail'in işgal ettiği sınırlar içinde kaldığı hâlde Kudüs'e geçemeyen Numan köyünün sakinleri "birkaç adım" ötede dikenli telli duvarın ayırdığı Batı Şeria'ya da gidemiyor...

Duvar; kural tanımayan sınırsız zorbalığa anlamlı bir örnektir...

Sadece duvar mı? Daha neler neler!

SIYONİST İRKÇILIK!

"Adıyla çağırılmak bir yalan söyleme yöntemi-
dir ve 58 yıldır İsrail'e dair gerçek söylenmiyor. Her-
kes Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanıp-yıkılma-
sından sonra bölgede 'oluşturulan' devletlerin yapay-
lığından söz ediyor da, Siyonist İsrail'in ne menem
birşey olduğunu kimse tartışma konusu yapmaya ya-
naşmıyor. Birincisi, Siyonist İsrail bir bölge devleti,
bölgeye ait bir devlet değildir; ikincisi, sınırları sö-
mürgeci-emperyalist güçler tarafından çizilen devlet-
lerden daha da yapaydır; üçüncüsü, Siyonist rejim
emperyalizmin Ortadoğu'ya taşmış bir uzantısıdır.
Velhasıl Ortadoğu'daki emperyalizmdir!"⁽¹²⁾

Emperyalizmin Ortadoğu'ya taşmış bir uzantısı
olan Siyonist rejimi oluşturan İsrail'in kuruluşu ve Fi-
listin meselesinin başlangıcında, Yahudi soykırımının
büyük rolü oldu. Daha sonra, Yahudi soykırımı İsrail
devletinin kurucu ideolojisinin temeline yerleşti, İs-
rail devletinin ve politikalarının meşrulaştırmak yön-
nünde fazlasıyla kullanıldı.

Kendini meşrulaştırma mekanizmalarıyla Siyonist
"İsrail, benzeri olmayan bir terörist devlettir. İsrail'in
kuruluşu bir terör eylemi gerektirmiştir. 1948'de İsra-
il'e dönmüş Filistin'in bir bölümünde Yahudi olma-
yanların çoğunluğu etnik temizliğe uğradı. Bu eylem
dikkatle planlanmıştı. Bu yapılmadan Yahudilerin ço-
ğunlukta olduğu bir devletin kurulması ve Yahudi ni-
teliğinin korunması mümkün olmazdı. İsrailli Arap-
lar' yani kovulmaktan kurtulan Filistinliler 1948'den
bu yana sürekli ayrımcılığa maruz kaldılar. Çoğun-
dan, görünürde güvenlik gerekçeleriyle evlerini terk
etmeleri istendi ama asıl amaç onların topraklarına
Yahudiler için el koymaktı."⁽¹³⁾

Burada durup ekleyelim: "İsrail'in Filistinlilere
yaptığı muamele Apartheid'i aratmazken, uluslararası

toplum da Hamas'ı demokratik seçimle iktidara getir-
diler diye Filistinlileri cezalandırıyor. Asıl yaptırım
dayatılması gereken, İsrail'in ta kendisi...

Batılı liderler, Hamas hükümetini İsrail ile ilişki-
lerinde Batı'nın istediği şartları kabul etmeye zorla-
mak amacıyla maddi yardımı askıya alma, toplu ce-
zalandırma, ekonomik kuşatma ve halkı açlıkla terbi-
ye etme türünden siyasi silahlar kullanarak Filis-
tin'deki demokratik seçimlerin sonucunu cezalandır-
yor.

Çocukların ikinci sınıf eğitime karşı çıktığı için
öldürüldüğü, özgürlük hareketi liderlerinin onlarca
yıl hapis yattığı, yeni liderlerin öldürüldüğü, kilise li-
derlerinin zehirlendiği, evlerin yıkıldığı, insanların
sürüldüğü, Batılı hükümetlerin Güney Afrikalılara li-
derlerini ve siyasetini dayattığı Güney Afrika'nın se-
neler süren Apartheid mücadelesinde bile, asla bugün
Filistin'deki kadar trajik bir durum yaşanmadı.

Afrika Ulusal Kongresi beyazların egemenliğinin
askeri, ekonomik ve sosyal gücüne karşı küçük bir
gerilla ordusuyla, halkın kitlesel desteğiyle ve dünya-
da milyonlarca insanın ahlaki desteğiyle mücadele
verdi. Bugün birçokları korkunç apartheid sisteminin
bir zamanlar dünyanın güç odaklarıncı normal sayıl-
dığını unutuyor: Menfaatleri nedeniyle Batı medyası,
Apartheid'in neden olduğu acı ve adaletsizlikleri steri-
lize ederek sunmuştu..."⁽¹⁴⁾

Ancak emperyalist medya ne yaparsa yapsın, Si-
yonist ırkçılık açısından somut gerçekler şu merkez-
dedir...

İsrail Yüksek Mahkemesi, Batı Şeria ve Gazze Şe-
ridi'nden Filistinlilerin, İsrailli Arap eşleri ve çocuk-
larıyla İsrail içinde yaşamalarını engelleyen yasa
aleyhinde yapılan başvuruyu reddetti!

İsrail Ordusu, hava kuvvetlerinde pilot olmak iste-
yen ve bunun için orduya başvuran Müslüman Arap
gencinin istemini reddetti!

İsrail'de İsrailli Araplarla evlenen Filistinli Arap-
lara oturma izni verilmesini yasaklayan yasa, Nazi
ırkçılığı sonucunda kurulmuş bir devlette ırkçılığın
vardığı boyutu gözler önüne seriyor!

"Filistinli her mahkumun kişisel hikâyesi İsrail'in
çifte standardının, kanı kandan, insanı insandan, bir
ulusu diğerinden ayrı tutmasının ifadesidir!"⁽¹⁵⁾

Siyonistlerin, vaat edilmiş toprakları elde edebil-
mek için etnik temizlikten de terör eylemlerinden de
geri durmadığı herkesin bilgisi dahilindeyken; "Tel
Aviv Üniversitesi'nin Mayıs 2002 tarihli anketine gö-

re, İsraili Yahudilerin yüzde 46'sı Batı Şeria ve Gazze'deki 3.5 milyon Filistinli ile İsrail'deki 1.3 milyon çıkarılıp 1948'de başlatılmış eylemin sonucuna varmasına istiyor!"⁽¹⁰⁶⁾

Siyahi din adamı ve Nobel Barış Ödülü sahibi, Cape Town Başpiskoposu Desmond Tutu, Boston'da "İşgali Sona Erdirme" Konferansı'ndaki konuşmasında haykırdığı üzere: "Anlaşılmaz ve haklı görülemez olan şey, İsrail'in kendi varlığını güven altına almak için başka halklara yaptıklarıdır. Kutsal Topraklar'a yaptığım son gezide çok derin şekilde üzüldüm; burası bana Güney Afrika'da biz siyahi insanlara yapılanları çok hatırlattı. Filistinlilerin kontrol noktalarında ve yol kavşaklarında maruz kaldıkları aşağılanmayı gördüm; aynen beyaz polislerin bizi etrafta serbestçe dolaşmaktan alıkoymalarında olduğu gibi acı çekiyorlardı."⁽¹⁰⁷⁾

VE "ANTI-SEMITİZM" YAYGARALARI!

Buraya kadar ifadeye gayret ettiğimiz somut gerçeklere karşın, "Amerikan gazeteleri İsrail'den 'Ortadoğu'nun yegâne işleyen demokrasisi' diye söz ederler!"⁽¹⁰⁸⁾

Aynı mantık(sızlık)la Siyonizme yönelik eleştiri ve itirazları da, müthiş bir el çabukluğuyla, anti-semitizme "eşitler"ler!

Mesela bu konuda Hadi Uluengin, "XIX. yüzyıl milliyetçiliklerine dahil bir ideoloji olarak tümünden reddettiğim Siyonizmin yine de ırkçı olmadığını bilmek dahil; 'anti-semit' Yahudi düşmanlığına karşı en ön safta mücadele etmeyi ve İsrail'in meşru devlet varlığını sonuna dek sahiplenmeyi sürdüreceğim,"⁽¹⁰⁹⁾ derken; Uri Avnery de "Siyonizmi meşrulaştırıncasına!" şunları diyor: "Anti-semitizm olmasaydı, Siyonizm de olmazdı. Evet, Siyonist mitolojiye göre her Yahudi kuşağı Filistin'e özlem duymuştur, ama bu özlem sadece dualarda kalır. Aslında yüzyıllar boyunca Yahudiler Filistin'de toplanmak için en ufak bir çaba göstermemişlerdir. Müslümanlar dua ederken Mekke'ye, Yahudiler dua ederken Kudüs'e doğru dönerler. Ama bunun Siyonistlerin Yahudi Devleti düşüncesiyle hiçbir ilgisi yoktur.

Çağdaş siyasi Siyonizm açıkça, Avrupa'daki çağdaş ulusal hareketlerin anti-semitizmine karşı bir tepkiydi. Almanya'da 1879'da ilk kez ortaya çıkan 'anti-semitizm' deyimini, birkaç yıl sonra ilk kez Viyana doğumlu bir Yahudi olan Nathan Birnbaum tarafın-

dan kullanılan 'Siyonizm' kelimesinin izlemesi bir rastlantı değildi. Siyonizm bu yeni duruma karşı gösterilen bir tepkiydi. Avrupa'daki yeni milliyetçi hareketlerin hemen hemen hepsi Yahudileri istemiyorlardı, öyleyse Yahudiler Avrupa'daki anlamıyla bir ulus olmalı ve kendi devletlerini kurmalıydılar!"⁽¹¹⁰⁾

Oysa şurası vurgulanmalı: Bir ırkçılık biçimi olarak anti-semitizm Avrupa'nın mamulüdür. Arap-İslâm âleminin bugün "dinsel bir görünüm" (Yahudi karşılığı) alan tepkileri ise, "ırkçılık" olarak nitelenemez; varlıklarına yönelen reel bir tehdide karşı, dinsel argümanlarla meşrulaştıran bir tepkidir...

Bu çerçevede İsrail devletinin Siyonist politikalarını, hele de saldırgan militarizmini eleştirmek "anti-Semitizm" nasıl anti-Semitizm sayılabilir ki?

İsrail devleti ve ABD'deki İsrail lobisi böyle göstermeye çalışıyor. İsrail militarizmini ve gaddarlığını eleştirmek "anti-Semitizm" suçunu işlemek sayılsaksa, bunun anlamı İsrail'in, ne yaparsa yapsın eleştirilemez, olduğudur, bu ise, korkunç bir totalitarizmdir!

Hâlbuki, Yahudilerin geçmişte "mazlum" olmuş olmaları, bugün Siyonist devlete "zalim" olma imtiyazı veremez...

Ve nihayet, İsrail sadece komşularını yok ederek var olabiliyorsa, artık başarısız bir devlet ilan edilmesinin zamam gelmiştir. Siyonist rüya kâbusa dönmüş ve uygulanabilirliği kalmamıştır!

"SONUÇ": ABD'NİN ORTADOĞU'DAKİ UZANTISININ GELECEK(SİZLİĞİ)

"Lübnan'daki savaş aslında İran-İsrail savaşıdır. Ama bu savaşın İran topraklarına intikali, İsrail'in gücünün yeteceği, altından kalkacağı bir iş değil. O, Amerika'nın işidir!"⁽¹¹¹⁾

Yani "Ha'aretz'in, ABD'nin İsrail'i Arap dünyasında demokrasi ve insan haklarını yayma noktasında uzman ve danışmak olarak görme niyetinde olduğunu yazması birçok kişiyi şaşırtmadı. Zira geçmişin gösterge ve deneyimleri bu şeffaflıkta olmasa bile, ABD'nin sürekli olarak İsrail'i kendi planlarına katma kararlılığına işaret ediyordu. İsrail'in herkesin bildiği gibi Irak savaşında ve Amerikan işgalinde önemli rolü vardı";⁽¹¹²⁾ ve bunun gibi, bunun tersi de doğrudur...

"Doğru'ydu "doğru" olmasına ama! Immanuel Wallerstein'in belirttiği gibi, "1948'den beri İsrail'in temel stratejisi, amaçlarını kovalarken iki şeye gü-

venmek oldu: Güçlü bir ordu ve batıdan gelen güçlü dış destek. Şimdiye kadar bu stratejinin güçlendirdiği duygu şuydu: İsrail hâlâ hayatta. Soru bu stratejinin daha ne kadar gerçekten işe yarayacağıdır...⁽²²⁾

"İsrail'in Lübnan ve Gazze'de yaptıkları, Amerikan emperyalizminin uzantısı. Batı medyası da propagandaya teslim oluyor; ne Hizbullah'ın varoluşu nedenine, ne de Hamas'ın neden iktidara geldiğine değiniyor..."

ABD'nin hukuka saygısızlığı rekor kıran İsrail'e sağladığı 3 milyar dolarlık uçak ve silahlardan bahsedene yok.

Hamas'ın yükselişinin, Filistinlilerin 50 yıldır maruz kaldığı zulme yanıt olduğu hiç anlatılmadığı gibi, Hizbullah'ın eski İsrail Başbakanı Ariel Şaron'un 22 bin kişinin ölümüyle sonuçlanan Lübnan işgaline direnme amacıyla kurulduğuna da değinilmiyor.

İsrail'in yasadışı ve şiddet dolu bir biçimde Filistin'in geride kalan yüzde 22'lik bölümüne müdahale ettiğini, 11 bin evi yıktığını, insanların hastaneye ve okula gitmesini bir duvarla engellediğini dile getiren yok.

"İsrail'in varlığına yönelik tehdidin' uydurma olduğu, tehlikenin Araplar değil de, Siyonizm ve insancıl Yahudiliğin antitezi konumundaki Yahudi devletini koruma altına alan emperyal Amerika olduğu söylenmiyor..."⁽²⁴⁾

Tüm bunlarla birlikte bir şey daha: "Bush, İsrail'in Hizbullah'la savaşı kazandığını söylüyor. Hâlbuki İsraililer bile böyle bir şey diyemiyor!"⁽²⁵⁾

"Lübnan'da, İsrail ve ABD güçsüz. Halklar terörist değil de direnişin kalesi gördükleri Hizbullah ve Hamas'ı destekliyor."⁽²⁶⁾

Bu noktada Tanık Ali, "Hizbullah da, Hamas gibi kitle desteğine sahiptir... Hizbullah'ın üstü 'terörist örgüt' denilerek çizilemez,"⁽²⁷⁾ derken; Fikret Başkaya da ekliyor: "Ne Filistin Hamas'ı, ne de Lübnan Hizbullah'ı terörist örgütler değildir. Bunlar Filistin ve Lübnan halklarıdır. Onu temsil ediyorlar, geniş bir kitle tabanına dayanıyorlar ve meşru ulusal haklarını savunuyorlar. Bir halkın demokratik seçimlerde oy verip iktidara getirdiği bir politik formasyonu terörist örgüt saymak, emperyalizmin ve Siyonizmin bir 'icadıdır.' Kaldı ki, daha önce başka yerde yazdığım gibi, her zaman asıl terör devlet terörü, asıl terörist de devletlerdir. Kendi haysiyeti, ulusal hakları ve özgürlüğü için mücadele eden, son tahlilde öz savunma yapan bir hareketi 'terörist' saymak küresel teröristlerin, emperyalistlerin diliyle konuşmaktır. Saldırıya uğraya-

nın meşru savunmasının 'terörist eylem' sayılması mantıklı ve kabul edilebilir bir şey midir? Daha önce El Fetih örgütü de terörist sayılıyordu. Emperyalizm için tehlike olmaktan çıktığına ikna oluncaya kadar... Bir örgütün, bir anti-emperyalist politik hareketin ne olduğuna emperyalistler karar vermeye devam ettikçe kavram kargaşası ve ideolojik kölelik de devam edecektir. Artık emperyalistlerin, 'yeryüzünün efendilerinin' diliyle konuşma aymazlığından kurtulma zamanı çoktan gelmiş olmalıdır..."⁽²⁸⁾

Burada durup, toparlarsak: "BM Barış Gücü emperyalizmin Kautskien bir 'ortak düzenleme ve yönetim' işlevi için hazırlandı. Bu güç bir yandan İsrail'in özünde insansızlaştırmayı hedeflediği Güney Lübnan'ın, Siyonist Devlet adına tahkim edilmesi, Hizbullah'ın gerekirse zorla silahsızlandırılmasından öteye, Güney Lübnan'ın Vietnam usulü bir pasifikasyon programına tabi tutulması için kuruluyor"ken;⁽²⁹⁾ "Lübnan'daki Şii lider Büyük Ayetullah Muhammed Hüseyin Fadlallah, BM barış gücü misyonunun, yalnızca İsrail'i korumak için Güney Lübnan'da olduğunu belirterek, BM barış gücü askerlerinin, İsrail'in Lübnan'ın egemenliğini ihlâl etmemesi için çok az şey yaptığını vurguluyor!"⁽³⁰⁾

Ve de Fadlallah'ı, İtalya Dışişleri Bakanı Massimo D'Alema'nın, "Askerimizi Lübnan'a gönderiyoruz, çünkü İsrail'in güvenliğini garanti altına almak istiyoruz,"⁽³¹⁾ açıklaması da doğruluyor!

"ARA SONUÇ": İŞBİRLİKÇİ T."C"

Siyonist "İsrail'in güvenliğini garanti altına almak" için Lübnan'a gönderilen "BM Barış Gücü"nin bir bileşeni de T."C"dir...

"Türkiye'de ABD avukatlığına soyunmuş olanların, Lübnan'a asker göndermek için ileri sürdükleri gerekçelere, buna karşılık söz konusu risklere bakınca tüylerim ürperiyor: Eğer 'bölgede etkimizi arttırmak'... 'süper ligde oynamak' istiyorsak Lübnan'a asker göndermemiz gerekiyormuş. (...)

Bu borazanlar, 'bölgede etkimizi arttırmaktan' söz ederken aslında ne diyorlar? Benim bildiğim Türkiye'nin güvenliği komşuları, İran ve Suriye tarafından tehdit edilmiyor. Buna karşılık, kendini tehdit altında hissettiği tek konu Irak'ın bölünmesi ve Kürt sorunuyla ilgili. Bu konuda da herkesin bildiği gibi, esas muhatap, Irak Kürtlerinin mali, askeri ipini elinde tutan ABD. Ama nedense, 'vizyon ortağı' ABD bir türlü Türkiye'yi tatmin edecek bir adım atmıyor. Sakın,

bu 'etkiyi arttırmak' Kürt sorununda rahatlamaya karşılık, ABD'ye ödenecek bir diyeti gizliyor olmasın? (...)

Lübnan'a gidecek barış gücü Hizbullah'ı dizginleyebilirse ABD ve İsrail'in İran'a vurma olasılığı, bununla birlikte bir saldırı durumunda, barış gücüne katılanların, kendilerini İran'la savaşın tam ortasında bulmaları kaçınılmaz. Lübnan barış gücü projesi İran'a giden yolun taşlarından biri o kadar!⁽³²⁾ Bu bir...

İkincisi: "Lübnan, Filistin, Irak, Afganistan gibi Anglo-Amerikan(-İsrail) emperyalizminin ve yayılmacılığının işgal güçlerinin 'askeri inzibat'ından ve 'koalisyon figüranlığı'ndan başka bir şey olmayan BM barış birlikleri'ne asker vermek; XVIII. ve XIX. yüzyıl Avrupası'ndaki, başka devletlere lejyoner ordu kiralamaktan farkı yoktur..."⁽³³⁾

Üçüncüsü: İsrail Komünist Partisi Merkez Komitesi üyesi Dr. Auni Kahil, İsrail'in, Türkiye ile iyi ilişkilerini Araplara karşı kullandığını söylerken;⁽³⁴⁾ İsrail'in Ankara Büyükelçisi Pinhas Avivi, Türkiye-İsrail ilişkilerinin, AKP döneminde "geçmişte olmadığı kadar iyi olduğu" görüşünü dile getirip, AKP hükümeti döneminde İsrail ile Türkiye'nin stratejik alanlarda da işbirliği yaptığını belirtti...⁽³⁵⁾

"SONUÇ" A EK(LER)

Siyonist İsrail, "yeni Ortadoğu"da bir "son"un başındadır...

Bu "son", Mahmud Derviş'in, "Ölümlerden geliyorum şarkı söyleyerekten/ geliyorum yaşamak için./ bırak, ısıldayan bir yara/ bağışlaşın bana sesini./ bırak da kinler büyüsün./ kafeslerin içimde ektiği./ bırak, uzlaşmazlık çıksın ortaya./ yıkımların doğurduğu./ Yaramın üstünde yürümeyi öğretti/ bana celladın bıçağı./ Yürümeyi, hem de yorulmadan yürümeyi./ Direnmeyi öğretti./ Direnmeyi..."

Ya da Semih El-Kasım'ın, "Belki de söndürecek sin ışıklarını gecemin./ Koparacaksın anamın sıcak koynundan belki de beni./ Bozacaksın belki de tarihimi, edeceksin allak bollar./ Dört yanıma duvarlar öreceksin belki de, kalın, yüksek./ Belki de çarpmıha gereceksin beni bir gün/ Karşısında bir sürü hergelelin./ Ama hiçbir zaman oturmayaacağım pazarlığa seninle./ Ey güneşin düşmanı./ Sıkacağım dişimi, dayanacağım./ Son damlasına dek kanımın..."

dizelerinde betimlenen isyan/ direniş gerçeğidir...

Ve de tarihi bu gerçek yazacaktır...

Dipnotlar

- 1) Romain Rolland.
- 2) 'Olmer'ten Suriye'ye Gözdağı', Cumhuriyet, 5 Eylül 2006, s.10.
- 3) L'Express, 31 Aralık 1998, s.98.
- 4) Concise History of Arab-Israeli Conflict, Bickerton and Klausner, s.167.
- 5) Türkiye Atsöv, "İsrail/Filistin'de Tek Devlet", Cumhuriyet, 27 Eylül 2004, s.7.
- 6) Kathleen Christison, "Vanı Edilmiş Topraklardaki Zulüm", counterpunch.com internet sitesi, 18 Temmuz 2006.
- 7) Opendemocracy, 20 Temmuz 2006.
- 8) Ergin Yıldızoğlu, "Zorla Güvenlik...", Cumhuriyet, 24 Temmuz 2006, s.13.
- 9) 'Son Söyleşi: Kudüs'ü Asla Vermeyiz', Cumhuriyet, 7 Ocak 2006, s.9.
- 10) Henry Siegman, "İsrail'in Yaptığı Devlet Terörü", Los Angeles Times, 18 Haziran 2006.
- 11) Derya Sazak, "Kana Katliamı", Milliyet, 1 Ağustos 2006, s.19.
- 12) Fikret Başkaya, "Siyonist İsrail'e Dair Gerçeği Söylemek", Ülkede Özgür Gündem, 27 Temmuz 2006, s.4.
- 13) Oren Ben-Dor, "Asıl Terörist İsrail Devleti", Independent, 26 Temmuz 2006.
- 14) Ronnie Kasrils-Victoria Brittain, "Uluslararası Toplum Hamas'ı Değil, İsrail'i Cezalandırmalı", The Guardian, 19 Mayıs 2006.
- 15) Amira Hass, "Adaleti Her Zaman İşgalci Tanımlar", Ha'aretz, 23 Ağustos 2006.
- 16) Türkiye Atsöv, "Yahudi Soykırım ve Deir Yasın", Cumhuriyet, 9 Ocak 2005, s.17.
- 17) Desmond Tutu, "Kutsal Topraklarda Apartheid", The Guardian, 29 Nisan 2002.
- 18) Haluk Şahin, "Buldozer Şaron'dan Perende", Radikal, 2 Aralık 2005, s.6.
- 19) Hadi Uluengin, "Hür Vicdan Tırıs İsrail", Hürriyet, 15 Ağustos 2006, s.14.
- 20) Uri Avnery, aktaran: Toktamış Ateş, "Uri Avnery - 'Barış Savaşçısı'...", Cumhuriyet, 31 Ocak 2004, s.3.
- 21) Cengiz Çandar, "Talabani, Ocaları'dan Nefret Ediyor", Radikal, 7 Ağustos 2006, s.6.
- 22) Aida El Neccar, "Tel Aviv-Washington Ortaklığı Başarısız", El Düstur, 24 Kasım 2005.
- 23) Immanuel Wallerstein, "İsrail Neyi Başarabilir?", Ülkede Özgür Gündem, 17 Ağustos 2006, s.4.
- 24) John Pilger, "İsrail'in Hamisi Emperyalizm", Newstatesman, 31 Temmuz 2006.
- 25) Robert Fisk, "Avrpa İsrail'i Korumak Zorunda Değil", The Independent, 26 Ağustos 2006.
- 26) Tank Ali, "Kaybeden İsrail Olacak", The Guardian, 20 Temmuz 2006.
- 27) Tank Ali, "Uzatılmış Bir Sömürgeci Savaş", Halkların Uluslararası Mücadele Bülteni, No:7, Ekim-Kasım-Aralık 2006, s.66.
- 28) Fikret Başkaya, "İsrail'e Dair...", Radikal İki, 30 Temmuz 2006, s.6.
- 29) Haluk Genger, "ABD'nin 'BOP' ve Lübnan Direnişi...", Siyasi Gazete, Yıl:3, No:19, Ekim 2006, s.18.
- 30) "Barış Gücü İsrail'i Korumuyor", Cumhuriyet, 17 Ekim 2006, s.11.
- 31) Massimo D'Alema, aktaran: Yürüyüş, No:69, 10 Eylül 2006, s.6.
- 32) Ergin Yıldızoğlu, "Lübnan'a Gitmek Üzerine", Cumhuriyet, 30 Ağustos 2006, s.4.
- 33) Taha Parla, "... 'X' Ülkesi İçin Bazı Gerçekçi Dış Politika Seçenekleri", Radikal, 1 Eylül 2006, s.9.
- 34) Auni Kahil, "Türkiye İsrail'i Eddileyebilir", Cumhuriyet, 9 Ağustos 2006, s.10.
- 35) "İsrail Büyükelçisi Avivi: En İyi İlişkiler AKP Döneminde", Cumhuriyet, 9 Eylül 2006, s.11.

Başlangıcından 1960'a Türk(iye) Sosyalizmi-I

Kirve KALENDER

"Öyle şeyler vardır ki,
unutulması imkânsızdır;
Özellikle acılar..."⁽¹⁾

Öncelikle ve özenle belirterek başlamak gerek: Yazdıklarımız anı değil, üzerimize bir kâbus gibi çöken tarihtir, tarihimizdir...

Tarihimize ilişkin kaleme aldığımız satırlar; Andre Gide vari, "Anı yazmak, ölümün elinden bir şeyler kurtarmaktır"; ya da Yahya Kemal Beyatlı'nın dizelerinde, "Kâmindir o insan ki yaşar hâıralarla/ Bir başka kerem beklemes artık gelecekten," diyen türden anlayışlardan özenle uzak durur...

Ortada, tekrarlamakta hiçbir sakınca yok: Üzerimize kâbus gibi çöken bir tarih söz konusudur!

Ve bu tarihe ilişkin söylenebilecek en iyi şey Themistokles'in şu saptamasıdır: "Bana hatırlama sanatını değil, unutma sanatını öğret. Çünkü ben hatırlamak istemediklerimi hatırlıyor, unutmak istediklerimi unutamıyorum"...

"Hatırlamak istemediklerimizi hatırlayan, unutmak istediklerimizi unutamayan" gerçeğiyle Türkiye'de sosyalizmin bir siyasal düşünce ve hareket olarak ortaya çıkışı bir dizi içsel ve dışsal faktörün etkisi altında gerçekleşmiştir. Bu etkenlerden biri, Osmanlı İmparatorluğu'nun istikrarlı bir gerileme sürecine, daha doğru ve vurgulu bir deyişle bir çöküş sürecine girmesidir.

İmparatorluk, askeri sanayi de dahil olmak üzere bütünsel bir sanayi atılımı yaşamış olan Avrupa karşısında askeri, siyasi ve ekonomik alanlarda sürekli geriye düşmüş; "cihan imparatorluğu" olmaktan çıkarak yarı sömürgeleşme sürecine girmişti. Bu süreç paralel olarak, İmparatorluğun bu kötü gidişten nasıl kurtulacağına ilişkin arayışlar da Osmanlı ay-

dınları arasında giderek yoğunlaşmış ve bu arayış sonucu Osmanlı aydınları değişik modern düşünce akımlarıyla tanışmışlardı. Osmanlı topraklarına sosyalizmin henüz bir siyasal hareket olarak değilse bile bir düşünce akımı olarak girişi de, bu arayışların bir ürünü olarak değerlendirilebilir.

I. AYRIM: SOSYALİST HAREKETİ OLUŞTURAN SOSYAL/ SİYASAL ORTAM

Osmanlı Devleti ile Batılı devletler arasındaki siyasal ve ekonomik ilişkilerin artması, kaçınılmaz biçimde, burjuva devrim düşüncelerinin ve sosyalist ideolojinin Osmanlı aydınlarını etkilemesine de yol açmıştı. Bu aydınların bir kısmı zaten eğitimlerini Batı üniversitelerinde yapmışlardı. XIX. yüzyılın ikinci yarısında bu Batılı ülkeler, burjuva demokratik devrimlerini tamamlamış ve kapitalist düzene geçmişlerdi. Bu ülkelerde egemen kapitalist sınıfla işçi sınıfı arasında giderek şiddetlenen bir sınıf kavgası sürmekteydi. Büyük çoğunluğu Osmanlı yönetici sınıfının çocukları olan bu genç aydınlar Avrupa'da bulundukları sırada hem geleceğin nerede olduğunu görmüşler, hem de düzenin değiştirilebilirliğine ilişkin çok somut bir pratiği gözlemleyerek, bu pratiğin derin etkisi altında kalmışlardı.

Modern düşünce akımlarıyla ve kavramlarıyla ilk kez ve son derece yoğun bir şekilde yüz yüze gelen imparatorluk aydınlarının, döneme hâkim olan pozitivist felsefe ve düşünce sistemine abartılı bir şekilde bağlandıkları gözlenmektedir. Özellikle Jön Türk dönemi aydınlarının pek çoğu için, Auguste Comte ve Emile Durkheim'in sosyolojik doktrinleri "Osmanlıyı kurtaracak tek geçerli reçete" idi. Pozitivizmin Osmanlı aydınlarının düşünsel yaşamına bu hızlı ve kuvvetli girişi, bu aydınların Marksizmin bilimsel gelişme teorisine yakınlık duymalarını kolaylaştıran bir faktör de oldu.

K. Marx ve F. Engels'in bir dizi eserinde temelendirilen bilimsel sosyalizmi Osmanlı topraklarına ilk taşıyanlar da Avrupa'da eğitim görmüş bu aydın kadroydu. Bu aydınların çoğu Fransa'da eğitim görmüş, hatta bazıları 1848 hareketine ve 1871 Paris Komünü'ne bizzat katılmıştı. Osmanlı topraklarına sosyalist düşüncenin ilk girişi bu tarihlere kadar götürülebilse de, sosyalizm uzun bir süre bir siyasal hareket düzeyine ulaşamamış ve XIX. yüzyıl boyunca Osmanlı içindeki en zayıf düşünce akımlarından biri olarak varlığını sürdürmüştür. Sosyalizmin bir siyasal hareket hâline gelişi XIX. yüzyıl sonunu bekleyecektir; ciddi bir siyasal alternatif olarak sahneye çıkması ise ancak XX. yüzyıl başlarında, özellikle ulusal kurtuluş savaşı yıllarında mümkün olacaktır.

Osmanlı İmparatorluğu sınırları içerisinde sosyalizm bir siyasal hareket olarak ilk kez etnik ve dinsel azınlıklar arasında ortaya çıktı. Bu azınlıkların yoğun olarak bulundukları bölgeler ise Trakya ve Balkan coğrafyası idi. Her ne kadar Osmanlı sosyalizmi ile ilgili yapılan pek çok değerlendirmede Osmanlı sosyalist hareketinin ortaya çıkışı ile işçi sınıfı hareketi arasında bir nedensel ilişki olmadığı belirtilse de, tarihi gelişim bu yargıyı doğrular nitelikte değildir.

Aksine mevcut tarihi veriler bize sosyalizmin ilk kez Osmanlı topraklarında bir siyasal hareket hüviyeti kazanmaya başlaması ile Osmanlı İmparatorluğu'nda kapitalist ilişkilerin -ve daha da önemli olarak bir işçi hareketinin- ortaya çıkışı arasında çok yakın bir nedensel ilişki olduğunu göstermektedir. Osmanlı İmparatorluğu bir yandan Batı ile girdiği iktisadi ilişkilerin sonucu olarak giderek yarı sömürgeleşen bir kapitalistleşme süreci yaşarken, diğer yandan da Osmanlı'nın en büyük tüketici gücü olan ordunun gereksinimleri doğrultusunda belli sanayi kolları gelişmeye başlamıştı. Batı kapitalizminin ülkeye girmesinden sonra demiryollarının yapımı hızlanmış, maden ocakları işletilmeye başlanmış, yeni sanayi kuruluşları açıl-

mıştı. Ancak bu işletmelerin pek çoğu yabancıların denetimindeydi. Ayrıca ordunun silah, cephane, giyecek, yiyecek gereksinimlerini karşılamak için özellikle İstanbul, Bursa, Selanik, İzmir, Selanik, Şam gibi büyük şehirlerde silah, maden, dokuma, dericilik ve gıda sektöründe faaliyet gösteren bazı büyük işletmeler ve çok sayıda atölye kuruldu ve ticaret gelişti.

Bu gelişim, Türk kökenli bir ulusal burjuvazinin oluşumundan ziyade, devlet otoritesini de elinde bulunduran yönetici-bürokratik kesimlerin burjuva ilişkiler içine girmesine ve yanı sıra da Rum, Ermeni, Slav, Yahudi gibi gayrimüslim unsurlardan oluşan bir burjuvazinin oluşumuna yol açtı. Bu, görece az sayıda olsa da, henüz büyük ölçüde meslek bilincini aşmış sınıf bilincine ulaşamamış olsa da Osmanlı'da bir işçi sınıfının, giderek bir işçi hareketinin oluşumunu da sağlamıştı.

Nitekim, 1908'de Meşrutiyet'in yeniden kurulmasının hemen ardından, önce Rumeli ve Batı Demiryolu işçileri, sonra da bu bölgelerdeki diğer ulaştırma ve fabrika işçileri arasında bir grev dalgasının yayılması bu gelişimin en somut ve tartışılmaz kanıtı oldu. Öyle ki, bu grev hareketinin hızla yayılıp bir dalga hâline dönüşmesi Jön Türkler'i telaşa düşürdü ve Jön Türk iktidarı gelişmelerin ardından 8 Ekim 1908'de, sınırlı da olsa, bir İş Kanunu çıkarma gereğini hissetti. Sosyaliz-

min ilk kez azınlıkların yoğun olarak yaşadığı bölgelerde bir siyasal akım hüviyetine kavuşması, bu bölgelerin Avrupa ile coğrafi, siyasi ve kültürel olarak daha yakın temas içinde olmasının yanı sıra, kapitalist ilişkilerin, bir başka ifadeyle çağdaş burjuvazi ve işçi sınıfı ile modern aydın topluluğunun bu bölgede, Osmanlı'nın diğer bölgelerine kıyasla çok daha gelişmiş olmasıyla da ilintiliydi.

Sosyalist akım, bir iki istisna dışında, 1908'e kadar büyük ölçüde Elen (Rum-Yunan), Ermeni, Bulgar, Sırp ve Selanik Yahudileriyle sınırlı bir akım hüviyeti taşıyordu. Sosyalizmin Türk ve Müslüman kesim içinde de net bir varlık kazanması ancak 1908

Modern düşünce akımlarıyla ve kavramlarıyla ilk kez ve son derece yoğun bir şekilde yüz yüze gelen imparatorluk aydınlarının, döneme hâkim olan pozitivist felsefe ve düşünce sistemine abartılı bir şekilde bağlandıkları gözlenmektedir. Özellikle Jön Türk dönemi aydınlarının pek çoğu için, Auguste Comte ve Emile Durkheim'in sosyolojik doktrinleri "Osmanlı'yı kurtaracak tek geçerli reçete" idi. Pozitivizmin Osmanlı aydınlarının düşünsel yaşamına bu hızlı ve kuvvetli girişi, bu aydınların Marksizmin bilimsel gelişme teorisine yakınlık duymalarını kolaylaştıran bir faktör de oldu.

Devrimi sonrasında mümkün olabilmıştır. Daha sonra göstermeye çalışacağımız gibi, bu durum, Türkiye sosyalizminin şekillenmesini etkilemiş ve ona bazı kalıcı özellikler kazandırmıştır.

Osmanlı dönemi sosyalizminin gelişim tarihinde 1908 sonrasında özel bir önemi vardır. 1908 Devrimi'nde simgelenen iktidar mücadelesinin yönetici kesimler arasında yarattığı çatlakların ve bu devrim sürecinin (iktidar mücadelesinin) oluşturduğu nispi özgürlük ortamının, sosyalizmin 1908 sonrasında nispeten daha yaygın ve örgütlü olarak ortaya çıkmasında ve Türk-Müslüman nüfus içinde de varlık kazanmasında önemli bir rolü olduğu rahatlıkla söylenebilir. Ayrıca Şişmanov'un ifadesiyle, aynı tarihlere denk düşen 1905 Rus Devrimi'nde, Rus Komünist Hareketinin oynadığı özel rolün de bu gelişimi besleyen önemli bir dış etken olduğu söylenebilir.

Türkiye'de sosyalizmin 1908 sonrasında, en parlak dönemlerinden birini yaşadığı 1920'li yıllara uzanan tarihi, bir dizi iç ve dış mücadele ortasında, bir karışıklık ve yeniden şekillenme ortamında yaşanmıştır. Eski dönemde Osmanlı toprağı olan bir dizi ülke bu süreçte bağımsızlık kazanmış, böylece Osmanlı sosyalizminin en önemli unsurları arasında yer alan ve siyasal faaliyetleri boyunca "Osmanlı sosyalizmi ile milli bağımsızlıkçı kimlikleri" arasında salınıp duran azınlık sosyalist örgütlenmelerinin önemli bir bölümü, Osmanlı sosyalizminin organik bir parçası olmaktan çıkmıştır.

Böylece Osmanlı sosyalizmi çok önemli bir dönüşel ve örgütsel güç ile önemli bir deneyim birikimini kaybetmiştir. Üstelik Osmanlı sosyalizminin azınlıklarda simgelenen bu kesiminin kopuşu, Osmanlı işçi sınıfının parçalanması, O'nun en örgütlü, mücadeleci ve deneyimli kesiminin de - ve hatta Osmanlı işçi sınıfının ana gövdesinin - kopuşu anlamına gelmekteydi. Bu tarihten sonra, sosyalizm, Anadolu toprakları ve İstanbul merkezi ile sınırlanmış bir güç olarak gelişmesini sürdürmek zorundaydı. Bundan sonraki sürecinin biri iç, diğeri dış olmak üzere iki önemli siyasal olayın belirleyiciliği altında geliştiğini söyleyebiliriz. I. Dünya Savaşı ve Anadolu'nun işgali bu siyasal olaylardan birinciyken; ikincisi ise, Rusya'da gerçekleşen Ekim Devrimi ve hemen ardından II. Sosyalist Enternasyonalin parçalanarak III. Enternasyonal'in kuruluşudur.

1.1-) TKP'Yİ ÖNCELEYEN SOSYALİZM(LER)

TKP'nin stratejik görüşlerinin oluşmasında III. Enternasyonal'in (Komintern) çok özel bir rolü ve katkısı olsa da, TKP gerçeğini anlamak bakımından tek başına TKP-Komintern ilişkilerinin analizi yeterli olamaz. Türkiye Komünist Hareketinin birliğinin gerçekleştiği 1920 Bakü Kongresine kadar, sosyalist hareketin farklı kanallardan akarak TKP'nin oluşumuna kaynaklık ettiğini biliyoruz. TKP gerçeğini daha iyi anlayabilmek açısından kısaca da olsa bu farklı kanallara değinmekte yarar vardır.

1.2-) İLK ÖRGÜTLENMELER VEYA "GAYRİMÜSLİM SOSYALİZMİ"

Sosyalist hareketin Osmanlı topraklarındaki macerasının ilk dönemine baktığımızda, bu akımın daha çok gayrimüslim azınlıklar içinde etkili olduğunu görürüz. Bunun böyle olması, bir açıdan şaşılacak bir durum da değildir. Zira azınlıkların yoğun olarak yaşadığı bölgeler, Osmanlı topraklarının kapitalizmin nispeten en fazla geliştiği yerleri olduğu için, sosyalist akım açısından da daha verimli topraklardı.

Azınlık nüfus içinde sosyalizme temel oluşturabilecek asgari bir işçileşme yaşandığı gibi, bu aynı süreçte, sosyalizmin taşıyıcılığını yapabilecek küçümsenemez bir modern aydın birikimi de oluşmuştu. Osmanlı sınırları içinde sosyalizmin öncelikle ve daha yoğun olarak bu kesimler içinde güç ve etkinlik bulmasını açıklayan bir başka faktör de, bu kesimlerin Avrupa ile daha yoğun bir ilişki içinde olmalarından dolayı yaşlı kıtadaki fikir akımlarının azınlıklar arasında çok daha hızlı yankı bulmasıdır.

Osmanlı sınırları içerisinde faaliyete geçen ilk sosyalist örgütlenmeler arasında yer alan Makedonya-Edirne Devrim Komitesi, Hınçak, Taşnaksutyun, Selanik Sosyalist İşçiler Birliği, Sosyal Bilimler Öğrenci Derneği gibi örgütlenmeler ya tümüyle ya da önemli ölçüde azınlıklardan oluşuyordu.

Avrupa kesimindeki faaliyetleri 1908 Devrimi'nden çok öncelere dayanan Makedonya-Edirne Devrim Komitesi'nin çalışmalarının Türk-Müslüman nüfus içinde de belli bir etkisi ve yankısı olmakla birlikte, bu örgütün çalışmalarını daha çok Bulgar halkı arasında yürüttüğü ve Bulgar Dar Sosyalistler Partisi'nin çizgisini hayata geçirmeye çalıştığı gözlemlenmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu'nda sosyalist fikirleri ilk yayıncılar arasında Ermeni Komitacıları da bulunmaktadır. Amaçları arasında milliyetçi talepler de bulunan Ermeni komitacılar sosyalist fikirlerden de önemli ölçüde etkilenmiş bulunmaktaydılar. 1887'de İsviçre'nin Cenevre şehrinde kurulan ilk Ermeni Komitası-Partisi olan Hınçak, programında ve propagandasında pek çok sosyalist düşünce ve talebi dile getiren bir örgüttü. 1890 yılında Kafkas Ermenileri tarafından bir dizi çete ve komitenin birleştirilmesiyle oluşturulmuş olan Taşnaksutyun'un da benzer bir niteliğe sahip olduğu görülmektedir. Yine 1909 yılında İstanbul'da kurulan Sosyal Bilimler Öğrenci Derneği de büyük çoğunlukla Bulgar öğrencilerin örgütlü olduğu bir gençlik örgütlenmesiydi.

Bu örgütlenmelerin arasında 1909 yılında Selanik'te kurulan Selanik İşçi Federasyonu'nun ayrı ve özel bir önemi vardır. Bu önem, örgütün adında da zikredildiği gibi, bu örgütün ağırlıklı olarak bir işçi örgütü olmasının yanı sıra; değişik azınlıklar içinde ortaya çıkan hareket ve örgütlenmeleri birleştirme gibi bir iddia ve misyonu üstlenmiş olmasından kaynaklanır. Farklı farklı ulustan işçilerin ayrı ayrı örgütlenmesinden patronların yararlanmaya ve işçileri bu temelde birbirlerine karşı kıskırtmaya başlamaları üzerine, Osmanlı toprakları içindeki azınlık örgütlenmeleri arasında, bu etnik bölünmüşlüğü sona erdirip farklı etnik kökenden işçi ve sosyalistleri tek bir çatı altında toplamaya yönelik eğilimler giderek öne çıkmaya başlamış ve bu doğrultuda çeşitli girişimler söz konusu olmuştu. Selanik İşçi Federasyonu'nun bu tür çabaların somutlaşmış bir ifadesi olarak kurulduğunu gözlemliyoruz.

Öyle ki, Osmanlı topraklarında 1906 yılından itibaren birleşik işçi komiteleri ve kulüplerin kurulmaya başlandığını, 1908'den sonra bu tür çabaların daha da yoğunlaşarak benzeri birleşik örgütlenmelerin bir çok büyük şehir ve kasabada oluşturulduğunu, 2 Ekim 1908'de,²⁵ ünlü Osmanlı sosyalistlerinden Abraham Benaroya'nın başkanlığındaki Yahudi Entelektüelleri Araştırma Gurubu'nun Selanik'teki Bulgar sosyalistleriyle birleşmesiyle Selanik İşçi Kulübü'nün kurulduğunu ve 1909 yılı Mart ayının ortalarında benzer nitelikteki değişik komite ve kulüplerin birleşmesiyle, bu kulübün Selanik İşçi Federasyonu adı altında daha ileri bir düzeyde yeniden örgütlendiğini görmekteyiz. Selanik Sosyalist İşçi Federasyonu faaliyetleri süresince Osmanlı işçi sınıfını tek bir sosyalist çatı altında toplamaya çalıştı, bu amaç doğ-

rultusunda örgüt tarafından Rumca, Bulgarca, Türkçe ve Ladino'ca²⁶ olmak üzere 4 ayrı dilde Amele isimli bir gazete çıkarıldı.

Fakat sonuçta tek ve birleşik bir Osmanlı sosyalist hareketi ve örgütlenmesi yaratmak doğrultusundaki bu girişim ve çabalar yetersiz kaldı. Süreç içinde bu girişimlerle amaçlananın tersine, Osmanlı işçi ve sosyalist hareketinin etnik temelde büyük bir bölünme ve kopuş yaşadığını görüyoruz.

Osmanlı sosyalistleri Osmanlı Meclis-i Mebusanı içinde de temsil olanağı bulmuşlardı. Erzurum milletvekili Varteks, Sivas milletvekili Dr. Nazret Dagavaryan, İstanbul milletvekili Zöhrab ve Kozan milletvekili Muradyan gibi milletvekilleri Hınçak ve Taşnaksutyun'un; Selanik milletvekili Vlahof, Dalçef ve Pavlof Efendi ise Bulgar sosyalist hareketinin etkisindeydiler. Gayri müslim unsurlardan oluşan bu milletvekilleri milliyetçi eğilimler taşıdılar da, sosyalist düşünceden de büyük ölçüde etkilenmişlerdi ve bu nitelikleri nedeniyle Meclis-i Mebusan'da pek çok sosyalist öneri ve önlemleri savunabilmişlerdi. Fakat buna karşın bu milletvekilleri ne kendi aralarında ne de Türk-Müslüman sosyalistlerle sıkı bir örgütsel ve düşünsel birlik sağlayamadılar ve sonuçta milliyetçi gelişmelere büyük ölçüde teslim olmak zorunda kaldılar.

Olayların bu şekilde gelişmiş olmasının bir dizi önemli nedeni olduğunu söyleyebiliriz. Bu nedenlerden birincisi, Osmanlı sosyalist hareketinin başlangıçtan itibaren milliyetçi ideoloji ile koyun koyuna gelişmiş olmasıdır. Azınlık toplulukları içinde yalnızca sosyalizm değil, hatta ondan daha önce ve çok daha yoğun olarak milliyetçi ideolojiler yaygınlık kazanmış bulunmaktaydı. Milliyetçi akım XIX. yüzyılın başlarında Elen (Rum-Yunan) ve Sırp toplulukları içinde, geçen yüzyılın ortalarından itibaren Bulgarlar, 1880'lerden beri Ermeniler arasında canlı bir güçtü. Osmanlılıktan ayrı bir güç olarak Türk milliyetçiliğinin ortaya çıkması XX. yüzyılın başlarına, Arap milliyetçiliği ise biraz daha geç bir tarihte denk düşmektedir.

Bu koşullar altında gelişecek bir sosyalist hareketin tek tek etnik kimlikleri kendi tekil milliyetçi kimliklerinin üstüne çıkacak bir ortak kimlikte örgütleyebilecek birikim ve yeteneğe sahip olabilmesi gerekiyordu. Avusturya, Rusya vb. gibi ortak sosyalist örgütlenmeyi başarmış çok etnili diğer toplumların yaşadığı deneyimlerde, bu görevin başarıya ulaş-

masının, toplumun çoğunluğunu oluşturan ulusal topluluğun, daha henüz örgütsel temelde etnik bölünmeler ortaya çıkmadan, gelişkin, ortak ve enternasyonalist bir sosyalist örgütlenme yaratabilmelelerinden geçtiğini görüyoruz.

Ayrıca yine benzer deneyimlerden kalkarak bu sürecin birleşik bir hareketin yaratılabilmesiyle sonuçlanabilmesi için, ana gövdesinin, Rusya'da bağımsız Yahudi örgütlenmesi olarak kurulmaya çalışılan Bund örneğinde olduğu gibi, etnik temeli esas alan örgütlenme çabalarına karşı da kuvvetle durabilmeyi başarmaları gerektiğini görüyoruz. Oysa Osmanlı'da çoğunluğu kapsayabilecek bir Osmanlı yurtseverliği oluşturulmasında son derece geç kalındığı gibi, ana unsuru oluşturan Türk nüfus içinde milliyetçilik ve sosyalizm gibi akımlar azınlıklara göre düşünce ve örgütlenme alanında daha geç, daha sınırlı ve daha sığ bir biçimde ortaya çıkmıştır. Zaten milliyetçi eğilimleri de içlerinde kuvvetle taşıyan Osmanlı içindeki herhangi bir -ya da birkaç- azınlığın böylesi bir görevi başarması ise oldukça zordu. Nitekim bu zorluk aşılamadı da.

1.3-) OSMANLI SOSYALİST FIRKASI'NDAN TÜRKİYE SOSYALİST FIRKASI'NA

1908 Jön Türk Devrimi'ne kadar Osmanlı sınırları içerisinde sosyalizm faaliyeti ve propagandası genellikle Türk olmayan unsurların aydınları tarafından yürütülüyordu. 1908 Devrimi ile birlikte sosyalizm faaliyetleri Türk-Müslüman unsurları da kapsayarak gelişti. 1910 yılında kurulan Osmanlı Sosyalist Fırkası, Osmanlı sınırları içerisinde Türk-Müslüman unsurların baskın olduğu ilk sosyalist örgütlenmedir. Bu parti ancak üç yıl boyunca, H. Hilmi'nin İttihat Terakki tarafından 1913 yılında tutuklanıp ardından Sinop'a sürgün edilmesine kadar faaliyet yürütebilecek, yeniden faaliyete geçmesi ise ancak, altı yıl sonra, 1919'da, yani mültarake yılları sırasında söz konusu olabilecekti. Parti 1919 Şubat'ında yine Hüseyin Hilmi önderliğinde fakat bu sefer Türkiye Sosyalist Fırkası adıyla faaliyete geçebilecekti.

Osmanlı'nın ilk önemli materyalist olmak sıfatıyla tanınan dönemin önemli düşünce adamlarından Baha Tevfik'in teşvikiyle, eski "Kanun Neferi (Polis)" olan Hüseyin Hilmi tarafından 1910 yılının Eylül ayında kurulan OSF (daha sonraki adıyla TSF), gerek ilk sosyalist parti olması, gerek liderinin kişiliği, gerekse de II. Enternasyonal çizgisinin Osman-

lı'daki en kuvvetli temsilcisi olması bakımından dikkate değer bir sosyalist oluşumdur. III. Enternasyonal çizgisindeki sosyalistlerin ve sosyalist hareketin tarihi üzerine eserler veren sağcı yazarların tuhaf bir biçimde yok saymaya ve küçümsemeye çalıştığı, H. Hilmi'nin sosyalist partileri Türkiye sosyalizmi üzerine sanıldığından büyük etkiler yaratmış ve temsil ettiği çizgi, belli kısımlara karşın, 1960'lı yılların sonuna kadar varlığını ve etkisini sürdürmüştür.

H. Hilmi ve arkadaşları çağdaşı Osmanlı sosyalistlerinin pek çoğu gibi -hatta buna sosyalist olmayan Osmanlı aydınları da dahildir- bir Jean Jaures hayranıydı. Jean Jaures'in önderi olduğu Fransız Sosyalist Partisi'nin ve Clarté hareketinin Hilmi ve arkadaşlarının sosyalizm anlayışını çok yakından etkilediği söylenebilir. Bazı kaynaklarda H. Hilmi'nin bir ara Paris'e gittiği, Orada Jaures'le görüştüğü ve dönerken de kendi partisinin programını hazırlarken yararlanmak maksadıyla Fransız Sosyalist Partisi'nin programını getirdiği iddia edilirken, bazı kaynaklarda ise H. Hilmi'nin Paris'e gittiğine dair hiçbir ifade yer almaz. Fakat bütün bunlar bir yana, H. Hilmi'nin Jaures ve Fransız Sosyalist Partisi ile ilişkileri kesindir. Nitekim, Jaures'in H. Hilmi'ye gönderdiği ve Fransız partisinin OSF'yi her açıdan destek sunacağını ifade eden son derece dostane bir mektup, partinin yayın organı İştirak'da yayımlanmıştır. Jean Jaures, Osmanlı aydınlarınca "ılımlı, insancıl ve demokratik" bir sosyalizmin temsilcisi gibi görülüyordu. Jeasures'in sosyalistlerin nüfuz sağladıkları ve belli kazanımlar elde ettikleri parlamenter sistemi sürdürmek ve liberallerle işbirliği yapmak eğilimi, Türkiye sosyalizminin belli temsilcileri üzerinde önemli izler bırakmıştı.

Türkiye sosyalizminin içinde, gizli ya da açık, II. Enternasyonalci Avrupa sosyalizmini, III. Enternasyonalci Bolşevik sosyalizme yeğ tutan bir kesim olmuştur ve bu akımın başlangıcını H. Hilmi'nin OSF'siyle başlatmak yanlış olmaz. Nitekim H. Hilmi'nin TSF'si II. Enternasyonal ve III. Enternasyonal bölünmesinden sonra da ilişkilerini II. Enternasyonal'e sürdürmüş, bazı kaynaklara da göre II. Enternasyonal'in üyesi olmuştur. Türkiye sosyalizminin bir bölümü -ve giderek de ana gövdesi- en genel çizgileriyle ifade edecek olursak, bağımsızlıkçı-kalkınmacı bir çizgide bir sosyalizm anlayışı oluşturmuşken, diğer bölümü de liberal demokratik değerlere daha fazla önem veren evrimci bir sosyalizm anlayışını benimsemişlerdi. Bağımsızlıkçı-kalkınmacı çiz-

gi. İttihatçılıkla ve Kemalizmle hep daha barışık olmuşken, diğer kesim koyu bir anti-ittihatçı olmuş ve İttihatçılığın muhalifi Hürriyet ve İtilafa daha hayırlı bir yaklaşım göstermiştir.

İşte Hüseyin Hilmi çizgisi - bazı kaynaklar H. Hilmi'nin sürgüne gönderildikten sonra her ne kadar bir ara İttihatçıların partisine girmiş olduğunu iddia etseler de, Şişmanov ve Sayılğan, H. Hilmi'nin sürgünden sonra İttihat ve Terakki Partisi'ne değil, Hürriyet ve İtilaf Fırkasına girdiğini belirtir- bu ikinci ilimci, evrimci, liberal yanları ağır basan çizginin, bu anlamda da II. Enternasyonalciliğin Osmanlı-Türkiye sosyalizmindeki ilk temsilcisi olarak değerlendirilebilir. OSF-TSF'nin, siyasal hayatı boyunca Jön Türklerle ve İttihatçılara karşı sürekli ve istikrarlı bir muhalif tutum benimsedi ve Jön Türk ve İttihatçı hareketini devrimci bir hareketten ziyade darbeci ve despot bir hareket olarak gördü. Bu mücadele nedeniyle İttihat Terakki yönetimi bir süre sonra H. Hilmi ve bir kısım parti yöneticilerini sürgün etti ve böylece OSF'nin faaliyetleri de 1919 yılında, parti TSF adıyla yeniden kuruluncaya kadar sona ermiş oldu.

OSF'nin ilk kuruluşu sırasında parti kadroları arasında Refik Nevzad, Namık Hasan, Pertev Tevfik, İsmail Faik ve Hamit Suphi gibi isimler bulunmaktaydı. Baha Tevfik'in partiye düşünsel bağlantısı kesin olmakla beraber, partiye üye olup olmadığı konusu tartışmalıdır. OSF'nin Paris'te Refik Nevzad yönetiminde bir yurtdışı bürosu vardı. Parti'nin İstanbul dışında Kastamonu ve Ankara'da da temsilcilikler açtığı bilinmektedir. OSF programının daha sonra bu partinin devamı olarak kurulacak olan TSF'nin programına göre daha az sosyalizan ve daha fazla liberal-özgürlükçü bir program olduğu söylenebilir.

OSF'nin İştirak Gazetesi'nde yayınlanan kuruluş beyannamesi ve programında yer alan taleplerin, işçilerin çalışma şartlarının düzeltilmesi, adil bir vergi sistemi gibi sosyal taleplerin yanı sıra, bir çoğu özgür ve güvenli bir ortamda genel seçimlerin yapılması, özgür bir basın rejiminin kurulması vb. gibi siyasal özgürlüklerin genişletilmesi kapsamına giren taleplerdir. OSF, İttihat Terakki'nin baskılarının artmasına paralel olarak, özellikle de gazeteci Ahmet Samim'in

öldürülmesini izleyen baskı günlerinde, işçi sorunlarına olan ilgisini daha da azaltmış ve hukuk devleti, basın ve örgütlenme özgürlüğü gibi siyasal özgürlük kapsamında değerlendirilebilecek sorunları izlediği politikalarda çok daha başat hâle getirmiştir.

1919 Şubat'ında OSF, TSF adıyla yeniden kurulurken H. Hilmi'nin yanında bu kez Mustafa Fazıl (Çun), Mehmet Ali (Bilişin) ve Hasan Sadi (Birkök) gibi ideolojik kurmaylar bulunmaktaydı. Artan uluslararası ilişkiler, çeşitli düşünce akımlarına yönelik olarak ülke içinde yaygınlaşan tartışmalar nedeniyle sosyalizmin ülke koşulları içinde daha fazla ve daha doğru bilinir olması gibi etkenlerin yanı sıra, bu yeni kurmayların etki ve birikimlerinin de bir ürünü olarak TSF'nin yeni programı ve çizgisi OSF'ye nazaran daha belirgin bir sosyalizan nitelik taşıyordu. Yeni kurulan partinin programında sosyalizmin amacı, eşitsizlik ve adaletsizliğe dayanan sistemin ana kurumlarını değiştirmek, ve bunu da üretim araçlarını devletleştirmek suretiyle gerçekleştirmek olarak tanımlanıyordu.

Bu ikinci dönemde sosyalizm ile ilgili makalelerde işçi sınıfı, burjuvazi, sınıf savaşı, sömürü, sınıf bilinci ve bu temelde işçi sınıfının birleşip örgütlenerek burjuvaziye karşı mücadele etmesi gibi tanımlar artık daha net ve daha ağırlıklı biçimde kullanılmaya başlanmıştı. Sosyalizmi bütün insanlığa eşitlik ve özgürlük getirmenin bir aracı olarak gören TSF'ye göre, sosyalizme ulaşmak için işçi sınıfının ve diğer ezilen kesimlerin birleşerek örgütlenmesi ve mücadele etmesi gerekiyordu. Fakat TSF'nin sosyalizme geçiş için bir devrim öngördüğüne ilişkin hiç bir veri bulunmamaktadır. Aksine İştirak'te yayınlanan makaleler, TSF'nin sosyalizme geçiş sorununu, parlamenter mücadele ekseninde gelişen evrimci bir sürecin ürünü olarak gördüğünü ortaya koyar niteliktedir.

H. Hilmi'nin OSF ve TSF'si, siyasal faaliyetinin hedef kitlesi olarak istikrarlı sayılabilecek biçimde işçi sınıfını almış olmasına ve programatik olarak giderek daha sosyalizan bir nitelik kazanmasına karşın, başlangıçtan sonuna kadar, pragmatik ve eklektik siyaset anlayışının bu partinin daha baskın bir özelliği olduğu söylenebilir. H. Hilmi özellikle yabancı şirketlerde çalışan işçiler içinde başarılı çalışmalar yapmakla ve dönemin bir çok önemli grevinin

Türkiye sosyalizminin içinde, gizli ya da açık, II. Enternasyonalci Avrupa sosyalizmini, III. Enternasyonalci Bolşevik sosyalizme yeğ tutan bir kesim olmuştur ve bu akımın başlangıcını H. Hilmi'nin OSF'siyle başlatmak yanlış olmaz. Nitekim H. Hilmi'nin TSF'si II. Enternasyonal ve III. Enternasyonal bölünmesinden sonra da ilişkilerini II. Enternasyonal'e sürdürmüş, bazı kaynaklara da göre II. Enternasyonal'in üyesi olmuştur.

arkasındaki isim olmakla nam salmışsa da; O'nu bir başka açıdan siyasette başarı için her türlü işbirliğini mübah sayan makyavelist siyaset anlayışının Türkiye sosyalizmi içindeki ilk temsilcisi olarak nitelendirmek de olanaklıdır. Örneğin TSF tarafından organize edilen en önemli grevler arasında bulunan Tramvay işçilerinin grevi sırasında H. Hilmi'nin Tramvay işletmesinin Fransızlara ait olması nedeniyle İngiliz işgal kuvvetleri tarafından desteklendiği, H. Hilmi'nin işe yardımını da içeren bu tür destekleri kabul etmeyi sosyalizm anlayışı bakımından sakıncalı bulmadığı anlaşılmaktadır.

TSF ayrıca Dabbağhane, Tersane grevlerinde de büyük başarı göstermiş ve bu grevlerin ardından partiye yığınsal bir işçi ilgisi oluşmuştur. 1921 yılı 1 Mayıs gösterileri TSF açısından adeta bir gövde gösterisine dönüşmüş, bu gösterilerin ardından, Sadrazam kendisini partiden gelen talebi kabul ederek H. Hilmi'yi makamında kabul etmek zorunda hissetmiştir. Ne var ki TSF'nin bu güçlenme süreci kalıcı hâle getirilememiş, parti, çok değil bir yıl sonra kitlesel gücünü büyük ölçüde yitirmiştir.

Öte yandan aynı pragmatist siyaset anlayışının bir ifadesi olarak, OSF-TSF çizgisinin İslami argümanları başlangıçtan itibaren partinin propaganda faaliyetlerinde özenle ve önemle kullandığı görülmektedir. OSF'nin programının daha ilk cümlesinde harekete dini bir referans bulma endişesinin varlığı dikkati çekmektedir. Programın ilk cümlesinde sosyalizmin İslâm'la çelişmeyip aksine büyük bir uyuma gösterdiğini vurgulamak için zekât müessesine atıfta bulunmaktadır. İştirak Gazetesi'nde yayınlanan pek çok yazıda da benzeri bir kaygının varlığını rahatlıkla saptamak olasıdır.

Gerek OSF gerekse TSF hiçbir zaman Osmanlı Meclis-i Mebusan'ında temsilci bulundurabilecek bir güce ulaşamadı. Parti 1919 seçimlerine İstanbul'dan iki aday göstererek katıldıysa bir varlık gösteremedi. Buna karşın partiyle yakın ilişkileri olan ve İştirak'te de zaman zaman yazılar yazan İttihat Terakki milletvekili Mecdi Efendi ile Ahali Fırkası, Ermeni Sosyal Demokrat Partisi (Taşnak) ve bazı solcu gayri müslim milletvekilleri ile sürekli temas içinde olmaya ve onlar aracılığıyla meclis çalışmalarını etkilemeye gayret göstermiştir.

OSF-TSF çizgisinin serüveni 1922 yılı sonlarında H. Hilmi'nin karanlık bir cinayete kurban gitmesinin ardından hazin bir şekilde son bulmuştur.

L4-) TÜRKİYE İŞÇİ ÇİFTÇİ SOSYALİST FİRKASI

22 Eylül 1919'da resmen kurulan TİÇSF'nin esas çekirdeğini, Almanya'da eğitim gören aydınlar ile yine de Almanya'da çalışan işçiler oluşturmuyordu. Partinin yayın organları Kurtuluş ve Aydınlık dergileriydi.

I. Dünya Savaşı sırasında Almanya'ya giden üç bin kadar işçinin büyük çoğunluğu Almanya'da devrimci işçi hareketiyle karşılaşmışlar, Spartakistlerin ayaklanmasına, savaşa karşı yapılan işçi gösterilerine katılmışlardı. Almanya'daki bu işçiler 1918 yılında bir işçi sosyalist kulübü kurmuşlardı. İşte Almanya'da böylesi bir deneyimden geçmiş olan işçiler TİÇSF'yi bina eden kolonlardan birini oluşturmuyorlardı.

Partinin ikinci önemli kolonunu ise aynı dönemlerde Almanya'da eğitimlerini tamamlamakta olan genç Osmanlı aydınları oluşturmaktaydı. Bu aydınların büyük bir bölümü o dönem Almanya'da faaliyet gösteren, başkanlığını Hamdullah Suphi (Tanrıöver) ile sekreterliğini Mehmet Vehbi (Sarıdal)'ın yaptığı milliyetçi "Türk Kulübüne" devam etmekteydiler. Bu gençler arasında Vedat Nedim (Tör), Nizameddin Ali Sav, Ethem Nejat, İsmail Hakkı gibi daha sonraki yıllarda sosyalist harekette önemli mevkiler ve roller üstlenecek isimler de bulunmaktaydı. Bu gençler bu ortamın doğal sonucu olarak hem milliyetçilikle yakın tanışıklık içindeydiler, hem de Almanya'da yükselen sosyalist hareket onlar üzerinde derin etkiler yaratıyordu. Söz konusu aydınlar bu karmaşık etkilenme sürecinin bir ürünü olarak Kurtuluş Dergisi'nin ilk sayısını Berlin'de çıkarmışlar ve çok geçmeden Türkiye İşçi ve Çiftçi Partisi'nin kuruluşunu ilan etmişlerdi.

Sosyalizmle Almanya'da ve Spartakist ayaklanması günlerinde tanıştıkları için "Spartakistler" adı verilen bu aydın gurubunun, sırf bu nedenlerle Spartakistlerden etkilendikleri ve bu etkiyi Türkiye'ye taşıdıkları iddia edilse de, gerçekte bu isimlendirme gelişigüzel yapılmış bir yakıştırmadan başka bir şey değildi. Bir iki istisna dışında bu aydınların Spartakist hareketiyle, düşünsel ve eylemsel planda bir benzerlikleri mevcut değildi. Onlar Spartakist hareketinin ünlü liderleri Rosa Lüksemburg ve Karl Liebknecht'in milliyetçilik karşıtı sınıfsal radikalizmlerinden çok Almanya'da tanıştıkları sosyalist hareketle, siyasi tedrisatlarında önemli bir yeri olan "Türk Kulübü"nü milliyetçiliğinin sentezini temsil ediyorlardı.

1.5-) MUSTAFA SUPHI VE RUSYA EKOLÜ

Nitekim Almanya'da yayınlanan Kurtuluş Dergisi'nin ilk sayısında yer alan ve "Bütün Memleketlerin Proletaryasına" başlığını taşıyan bildiride, sınıfsal bakışın ağırlığından ziyade; Türklerle Proletaryayı, Antant Devletleriyle de burjuvaziyi bir tutan güçlü bir milliyetçi hava hemen göze çarpıyordu. Parti kurucularını birleştiren en temel unsur, Türkiye'yi Batı hâkimiyetinden kurtarmak ve uluslararası alanda itibarlı bir konuma sahip olmasını sağlamak gibi sosyalizm ile milliyetçilik arasındaki ince çizgiydi. Bu parti üyelerinden Mehmet Vehbi Sarıdal, Nurullah Esat Sümer gibilerinin ise sosyalist olmaktan çok, Türkiye'nin modernleşmesini başat sorunların kabul eden ilerici milliyetçiler oldukları kesindir. Bunlar sonraları Kemalist hareketin en önde gelen kadroları arasında yer alacaklardı.

Partinin çizgisine yön veren en önemli kolon ise Türkiye sosyalizminin kaderini yıllar boyunca birinci dereceden etkileyecek olan bir isim, Dr. Şefik Hüsnü Değmer'dir. Selanik doğumlu Yahudi asıllı bir Türk olan Ş. Hüsnü Türkiye'de eğitimini tamamladıktan sonra Paris'e gitti ve Fen ve Tıp Fakülteleri'nde eğitimini tamamladıktan sonra ruh ve sinir hastalıkları uzmanı oldu. Gençlik yıllarında ateşli bir Jön Türk olan Ş. Hüsnü, 1907 yıllarında Ahmet Rıza ve Prens Sabahattin gibi Jön Türk'lerin Paris'te düzenlediği -ve ağırlıklı Abdülhamid'i devirmenin yol ve yöntemlerinin konuşulduğu- toplantıların müdavimleri arasındaydı. Bir müddet sonra, siyasal yaşamın pratiği içinde Jön Türk hareketinin sınırlarını ve yenilgisini gözlemledikten sonra, Paris'te Jean Jaures hareketinden etkilenerek sempati duymaya başladığı sosyalist görüşlere daha fazla bağlandı. Bundan sonra ölüm tarihi olan 1959 yılına kadar, yaşamını Türkiye sosyalizminin en önemli simalarından biri -ve belki de en önemlisi- olarak, parti faaliyetleri mesaisi içinde sürdürdü. 1959 yılında öldüğünde hâlâ TKP'nin Genel Sekreteri, yani birinci adamı durumundaydı.

Yurtdışından döndüğünde, İstanbul'a dönüp siyasal faaliyetler içine giren Berlin Gurubu ile, arkadaşları Abdülhak Şinasi (Hisar) aracılığıyla bağlantı kurdu. Bu beraberliğin ürünü olarak Almanya'da kurulan Türkiye İşçi Çiftçi Fırkası, yeniden ve bu kez İstanbul'da ve ismine "Sosyalist" sıfatı eklenerek 1919 yılında kuruldu.

Türkiye İşçi Çiftçi Sosyalist Fırkası'nın kurulur kurulmaz gerçekleştirdiği ilk icraat, Dr. Şefik Hüsnü imzasıyla, partinin Kurtuluş Savaşını gönülden destek verdiğine ilişkin TBMM'ne bir telgraf yollamak oldu.

Türkiye sosyalizminin şekillendiği en önemli damarlardan biri de, temelleri Rusya'daki Türk savaş esirleri ve işçileri arasında atılan, III. Enternasyonalci komünist oluşumdur. Rusya okulu, Türkiye sosyalizminin dağınık okullarının tek bir parti çatısı altında toplanmasında da belirleyici bir rol oynamıştı. Rusya Okulu'nun mimarı, sosyalizmin Anadolu topraklarına ulaşmasında oynadığı büyük rol ve trajik ölümü nedeniyle, Türkiye sosyalizminin simgesel isimlerinden biri hâline gelmiş olan Mustafa Suphi'ydі.⁴⁰

1883 yılında Trabzon vilayetine bağlı Giresun ilçesinde doğan M. Suphi'nin babası birçok ilde vali olarak görev yapmış Ali Rıza Bey, annesi de Samsun Sancağı Belediye Reisi Hüseyin Hilmi Bey'in kızı Memnune Hanım'dı. M. Suphi iyi eğitim görmüş genç bir Osmanlı aydınıydı. İstanbul Galatasaray Lisesi'ni bitirdikten sonra, yüksek eğitimini İstanbul Hukuk Fakültesi'nde tamamladı. Ardından, 1905 yı-

linda Paris'e gidip Ecole des Sciences Politiques (Siyasal Bilgiler Okulu)'de okudu ve bitirme tezi olarak "Türkiye'de İttihadi Ziraî Teşkilâtın Hâl ve İstikbali" isimli bir çalışma hazırladı.

M. Suphi Paris'te bulunduğu sıralar, bir yandan öğrenciliğini sürdürürken diğer yandan da, İstanbul'da yayınlanan ve başyazarı Hüseyin Cahit'in siyasi kimliğine atfen "İttihatçıların Gazetesi" olarak değerlendirilen Tanin Gazetesi'nin muhabirliğini yapıyordu. M. Suphi bu dönemde her ne kadar Fransız sosyalizminin etkisi altında kalmışsa da, TKP tarihinin "resmi tarihçilerinin" iddia ettiği gibi bir sosyalist değil, milliyetçiydi. Hatta onun aynı dönemde sosyalizme yönelik eleştirel makaleleri de vardır.

M. Suphi, 1912'de "Milli Meşrutiyetperver Fırkası"nı kurmak amacıyla, arkadaşı Ahmet Ferit Tek ile birlikte İfham adlı bir gazete yayınlamaya başladı. Gazetenin başlıca hedefi iktidardaki İttihat ve Terakki Fırkası idi. Bu gazetede ilk yayınlandığında sosyalist bir çizgide değil, demokrat çizgidedir. İfham ilk yayınından ancak yedi yıl sonra sosyalist nitelik kazanmaya başlamıştır.

Mustafa Suphi, Paris yıllarından Sinop'a sürgün edildiği tarihe kadar geçen sürede ağırlıklı olarak mali-iktisadi konulara yönelik yazılar kaleme almıştı. Bu makalelerin halkçı ve özgürlükçü içeriklerine karşın, kesinlikle sosyalist olmadığı söylenebilir. M. Suphi siyasi hayatına bir Osmanlı liberal demokrasi olarak başlamış; sosyalizme kesin tarzda yönelişi ise Rusya'daki sürgün yıllarında gerçekleşmiştir.

14 Haziran 1914'de Sadrazam Mahmut Şevket Paşa'ya yapılan suikastten sonra gelen baskı rejimi döneminde yüzlerce aydın gibi, O da sürgüne gönderildi. Sürgün edildiği Sinop'tan kaçmak için iki kez girişimde bulunmuş ve ikincisinde başarılı olarak Rusya'ya geçmiştir. Kendisiyle birlikte kaçan 12 kişiden biri olan Ahmet Bedevi Kuran anılarında, Rusya'ya giderken M. Suphi'nin aklında hâlâ Türkçü, milliyetçi bir gazete çıkarmak olduğunu söyler. Görüldüğü gibi M. Suphi henüz bu tarihte bile sosyalist ideolojiyi benimsemiş değildir.

Çarlık Rusyası Osmanlı'dan gelen bu sığınmacıları düşman ittifakına üye ülkelerin yurttaşları olduğu için önce Faluga iline, savaş patlayınca da "savaş esiri" statüsüyle Ural'a sürer. M. Suphi işte bu üçüncü sürgün hayatında Bolşeviklerle ve Türkçe konuşan sosyalist aydınlarla tanışır ve sosyalist düşünceleri benimsemesi de bu zaman dilimi içerisinde gerçekleşir.

1917 Devrimi'nden sonra, 1918 yılında Moskova'ya gelen M. Suphi, burada Tatar-Başkurt kökenli Bolşeviklerle birlikte Türkçe olarak "Yeni Dünya" isimli bir sosyalist gazete yayınlamaya başlar. Bolşevik Devrimi'nin önderleri, Rusya'daki Müslüman nüfusun devrime kazanılması amacıyla özel bir örgütlenme olarak Doğu Halkları Örgütlenmeleri Merkez Bürosu'nu oluşturur.

Bu örgütlenmenin başına Bütün Rusya Kurucu Meclis'inde Başkırdestan temsilcisi olarak görev yapan Şerif Manatov getirilir; Suphi de bu büroda görev alan yönetici komitenin içerisinde, Türk seksiyonu başkanı olarak yer alır. Suphi'nin bu dönemdeki faaliyetleri, esas olarak, Rusya'daki Türk topluluklarıyla ve Rusya'da savaş esiri olarak bulunan Türk askerleriyle bağlantılıdır.

Mustafa Suphi, 1918'de Moskova'da Türk Sol Sosyalistleri Birinci Kongresi'nin toplanması ve Moskova, Kazan, Samara, Saratov, Rezan, Astrahan gibi merkezlerde Türk Komünist örgütlenmelerinin yaratılması doğrultusunda aktif gayret göstermiştir.

20 Temmuz 1918'de Moskova'da toplanan Türk Sosyalistleri Birinci Kongresi, bir parti örgütlenmesi kararı alır ve bu örgütlenme hazırlıklarını yürütmek amacıyla Türk Komünist Teşkilatları (TKT) adında bir örgütlenme kurur. TKT kendisine bir Merkez Komitesi seçerek ağırlıklı Rusya'daki savaş esirleri içinde ve kısmen de Türkiye'de parti kuruluş çalışmalarını hızlandırır. 10 Eylül'de Bakû'de gerçekleşecek olan TKP Birlik Kongresi'nin gerçekleşmesinde bu örgütün belirleyici bir rolü vardır.

Bu çalışmaların meyvesi olarak 14 Temmuz 1919'da ilk TKP Kurucu Komitesi oluşturuldu. Bu komitede Mustafa Suphi ile birlikte Maksut Ekşi, Ali Rıza Keskin, Osman Topçuoğlu, Mustafa Borkluc, Murat Sarı ve Kadir Erzurumlu bulunuyordu. Bu komitenin oluşturulmasından sonra Suphi 1920'de Bakû'ye geldi ve burada yeni partinin son hazırlıkların tamamladı.

L6-) ANADOLU MERKEZLİ TKP

Hem Bakû merkezli komünist hareketin, hem de Türkiye'de bulunan Sovyet temsilcilerinin etkisiyle Anadolu'da da bir komünist hareket oluşmuştu. Anadolu'daki komünist hareket, bir yandan Bakû Partisi ile ilişkilerini sürdürürken, öte yandan da bu partiden örgütsel planda bağımsız olarak Eskişehir ve

Ankara ağırlıklı olarak Türkiye Komünist Partisi adıyla¹⁵ bir örgütlenmeye gitmişti.

Bu partinin örgütlenmesinde Sovyet temsilcilerinin, özellikle 1919 ortalarında Anadolu'ya gizlice giren Şerif Manatov'un çok özel bir katkısı olmuştur. Anadolu merkezli Komünist Partisi'nin kurucuları arasında Şerif Manatov'un yanı sıra Ziyetullah Nevşiran, Salih Hacıoğlu ve Arif Oruç'un bulunduğu bazı kaynaklarca ifade edilmektedir. Kimi araştırmacılar, TİÇSF'nin de giderek Şerif Manatov aracılığıyla Anadolu TKP'sine bağlandığını iddia etmektedirler. N. Menekşe, Türkiye'de Komünizm adlı kitabında Dimitri Şişmanov'un konuyla ilgili hazırladığı bir raporda, bu parti hakkında şu bilgilere yer verdiğini belirtmektedir:

Zonguldak ve Ereğli kömür havzasında, Ankara silah fabrikasında (imalat-ı harbiye'de), Eskişehir demiryolu işçileri arasında, Adana çırçır dokuma fabrikalarında, Trabzon, Rize, Samsun, İnebolu liman işçileri arasında, kayık ve deniz işçileri arasında, Balya madeninde, İzmir Halkapınar fabrikalarında komünist gurupları kuruldu.

Trabzon komünistlerinin çıkardığı Eş gazetesi, Rusya'dan gelenlerin bu gurupların kurulmasında büyük bir rol oynadıkları belirtilmişti. İstanbul ve Anadolu'da artık teşkilatlanmış olan bu guruplar kendi aralarında bağlantı kurmaya giriştiler. Fakat İstanbul işgal altında bulunduğu için İstanbul teşkilatıyla Anadolu'daki komünist teşkilatlarını bir merkez etrafında toplamak kolay olmuyordu. Bundan dolayı ilk önce Anadolu'daki komünist teşkilatlarını bir merkez altında toplamak işine başlandı.

TKP, böylece 14 Temmuz 1920'de Ankara'da kurulmuş oldu. Ankara, Sivas, Eskişehir, Kayseri, Kastamonu, Samsun, Bolu, Konya gibi vilayetlerde çalışan on iki komünist teşkilatı TKP'yle birleşti. TKP'nin kuruluşundan hemen sonra işçi, köylü ve askerlere hitaben bir beyanname yayınlandı.

Dipnotlar

1 Lermontov.

2 Şişmanov bu tarihi 1909 yılı baharı olarak zikreder.

3 Selanik Yahudilerinin konuştuğu İspanyolca ve İranice karışımı bir dil.

4 Bir iddiaya göre, "İlk TKP'nin önderi Mustafa Suphi de Sultan Galiyev'in sağ koluydu." (Halit Kakinç, Destansı Kuramcı-Sultangaliyev, Bulut Yay., 2004.)

5 Bu partiden Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası belgelerinde "Türkiye Komünist-Bolşevik Partisi" olarak söz edilmektedir.

KAWA'NIN ATEŞİ

Bir sabah,
şafaktan önce çıktılar.

Zamana kafa tutarak,
düştüler yollara.

Zaman kavalın
sesinden yayıldı kirlere.

Zilgit sesleri yankılandı,
kerpiç duvarlarda.

Dönmedi yuvaya,
kanadı kırık kuşlar.

Yarım kaldı,
gözli yaşlı sevdalar.

Ah Ninuza bekle,
çimil çıplak güzelliğinle.

Bütün karanlık
düşleri unuttur.

Enkidu'da görmüştü,
o eşsiz ikiz şaheseri.

Bekliyor güzellik dünyayı,
sönmedi Kawa'nın ateşi.

Kat kat oldu,
nasırlı eller.

Bir yumruk
bir yumruk daha

Atilla OĞUZ

(Aldırmaksızın karşılık verir.)

-Ne diye haber verirsin bana ölümü, Ksanthos sana düşmez bu, ben biliyorum sen demesen de, sevgili babandan, anandan uzakta, burada ölmektir benim kaderim. Ama hiç te umrumda değil, kavgayı bırakmam Troyalıları getirmeden amana.

Ayağitez Akhilleus böyle dedi. Sürdü tek tırnaklı atlarını, naralarla...

Akhilleus: Bilgeliliği serindir: yaşamın yoğunluğunu, süresine yeğleyecek kadar sever onu. Genelliğinde yapmış olduğu seçimin anlamı budur.

Savaş İçinde Elde Edilen Ün

Ona sorunsuz gelecek bir yaşamdan daha güçlü bir sevgi esinleyen bir yaşam biçimidir. Ve bu seçimi, bir anlık zaafıtan sonra, sıkı sıkıya korur.

Şerefle Ölüm

Aynı zamanda insanların belleğinde ölümsüz kalmak demektir.

Akhilleus: Günümüze ve daha ötesine uzanacak şekilde yaşamayı seçtim. Şanım, şöhetim, aşkımla bütün zamanların insan topluluklarına bağlandım. Ün, benim için yalnızca görkemli bir mezar değil, yaşayan insanların ortak yurdudur. İlyada'nın Güzel bir sahnesi vardır ki; orada Akhilleus bir başka biçimdedir. Varlığındaki derin insanlığı gözler önüne serer. Hektor'u arabasının arkasında sürükledikten sonra, geri getirdiği akşam, onun cesedini çadırına koyup, sesizlikle ölü dostunu düşünür.

Pridmos: (Yaşlı baba herşeyini yitirmiş halde yaşamı pahasına önüne dikilir. Ayaklarına kapanır.) Niçe oğlunu öldürmüş o kanlı elleri öper.

Akhilleus: Uzaktaki ülkede hala yaşayan ve oğlunun hayatta olduğu düşüncesiyle avunan babam, Peleus.

Priamos: Yalvarım, cenaze töreni için Hektor'un cesedini bana ver.

Akhilleus: Babamın anısı ile ruhumun derinliklerine dek etkilendim. (İhtiyarı, usulen ayağa kaldırır. Ve iki insan bir süre birlikte ağlarlar. Biri babasına ve patrokles'e, öbürü Hektor'a ağlamaktadır.) Oğlunun cesedini vereceğim.

Hektor; Ve hayranlık uyandıran kişilik. İnsan senden coşkulu sözlerle söz etmek ister. Bütün kahramanların tam bir yansızlıkla ele aldım. Onlar hakkında hiç yarıda bulunmadım. Şair, sadece aynanın sırtı olmak ister. O sır yaratıklarının, sanatının aynasında yansımaya olanak verir. Hektor'a karşı olan sevgimi sizden gizlemem.

Akhilleus'un kişilik özelliklerini en eski destan geleneğinden alırım. Ama Hektor'un çok önceki ilkel taslaklardan yararalanarak kendi ellerimle biçimlendirdim. Hektor benim en beğendiğim kişidir. Şair, bu kişilikte başka herhangi bir insana olan inancımın fazlasını söyledim.

Homeros: Şunu da aklımızdan çıkarmayalım: Yunanlıların zaferi demek son Troya savaşlarının genel arifesinde bir şiir yazarken, bu şiirde Yunan yurtseverliğini hiç mi hiç saklamadım.

Homeros: Bu yüzden de aklımdan geçen en yüce insan soyluluğunu onun şahsında somutlamak için düşman komutasını seçtim. Burada Yunanlılarda sıkça görülen bir hümanizma güvencesi vardır. Akhilleus gibi ve destan kişilerinin çoğu gibi Hektor da, yiğit ve güçlüdür. Onun gücünü ve güzelliğini, hiç kan bulanmamış bir takım parlak karşılaştırmalar belirtir.

Ahırda günlerce arpayla beslenmiş bir at, nasıl ipini koparıp da dörtmala koşarsa ovaya, güzel akan ırmakta yıkanmadan edemez hani, kurumludur, başı diktir, omuzlarına dökülmüştür yeleşi, diyecek yoktur çalına, çayrlara götürür onu çabucak dizleri. Hektor da öyle.

Hektor: Doğanın değil de aklın yiğitliğidir bu. Kendi doğasına göre kazandığı cesaret, ilke edindiği disiplin.

-Akhilleus'un tutkusu savaştan hoşlanabilir.

Hektor: Savaştan nefret eder. Ve bunu bütün yalınlığıyla, Andramakhe'a (Andromani'ye) söyler. Yiğit olmayı, Troyalıların ön satında döğüşmeyi 'öğrenmem' gerekti. Cesaretim, yüce cesaret.

Sokrates: Korkuyu bilmemekten değil de, onu aşığı için cesaret adına layık tek, cesarettir.

Hektor: Korkunç yüzünde gülümsemeyle dev yapılı Aias'un karşısına çıktığını görünce içgüdüsel bir ürküntü devinimini bastıramaz. Bedensel bir devinimdir bu. Yüreğim göğsümde daha güçlü çarpmaya başladı. Ama o, büyük fiziksel korkuya eğemen olur. Onu altetmek için savaş hakkındaki 'bilgisi'ne başvurur.

'Telamonoğlu tanrısal Aias, erleri güder / Cılız bir çocuk yerine koma beni / Çok iyi bilirim savaşmayı öldürmeyi / Tosun derisinden kalkanımı sağa sola savurmayı / Savaşta dayanıklı bir silahtır bana o kalkan / İyi bilirim hızlı arabalarımı kargaşalığa sürmesini / Savaşta Ares aşkına göğüs göğüse hora tepmesini.

Hektor: (Bir an düşten hoşlanır makul anlaşmanın koşullarını aklından geçirir. Birden silkinir; Çılgınlığı, zaafı açık açık görünür. Kendini toparlar.) Neyi düşünür aklım. Hayır, yalvarmayacaktır Akhilleus'a. Bir

yorum ona. Ama bu görünüşten bile adeta bir güç alıyorum. Gene de döğüşmek düşer bana; bir yiğitlik göstereyim de öyle öleyim; duysun gelecekteki insanlar bile...

Ölüm anı hala mücadele anıdır. Ölüirken ölüme meydan okur gibi görünür. İnsanca çığlığının-daha da insanlık çabasındaki bu insanca çığlığın- Geleceğin insanları... Yani bizler tarafından duyulması.

Akhilleus ve Hektor: yalnızca iki insan mizacının değil, insan evriminin iki döneminin de karşıtlığıdır. Akhilleus'un büyüklüğü: Yok olmak üzereymiş gibi görünen bir dünyanın şu Akkale savaş ve yağmacılık dünyasının yangın alevleriyle aydınlanır. Ama bu dünya tam yok olup gitmiş midir? Yoksa hala zamanımızda devam edip gidiyor mu?..

Hektor: Toprağını ve hukuku savunan toplulukların, siteler dünyasının habercisidir. Antlaşmalar bilgeliliğini dile getirir. En geniş insan kardeşliğinin habercisidir. Aile sevgilerini dile getirir. Soylu İlyada; Bizlere dek ulaşan, doğruyu haykıran çığlık... Akhilleus ve Hektor gibi birbirine karşı iki önemli kişiden damıtılmış şiir çok yüksek ve dört dörtlüktür. Tarihin gelişimiyle ilgili karşıtlık; hala damarlarımızda atmaktadır.

Anana babana ne etmişsen çocuklarından da onu bekle. Kendini dizginleyememek kadar kötü bir şey yok. (Acınmaktan çok kıskanıl.)

Ölçü

-Sanatta ölçü, felsefede ölçü, bilimde ölçü, tek deyişle yaşamakta ölçü... İyice bakarsak hiç değilse şunu görebiliriz: Evren bir ölçü işidir.

GÖKYÜZÜNDE SAHNELENEN OYUNLAR

Stephen Hawking (Ünlü fizikçi): Milyonlarca yıldır gökyüzünde sahnelenen, oyunların kurallarını çözmeye çalışıyorum.

-Binlerce yıldır insanla, gökyüzünde sahnelenen oyunların kurallarını çözmeye çalışıyor.

-Buraya kadar gördüğümüz gibi, bu oyunlar önce mitoslarla çözülmeye çalışıldı.

-Mitoslar insan zekasının kanatları ile kanat çırpıp uçtular.

Hesiodos: Bugün bile zevkle, heyecanla okun-

manın nedeni bu görkemli uçuştur.

-Ama yanlışla uçuyordu insan.

BİRİNCİ KUŞAK:

Miletli Thales (624-546): Yanlış düzelten ilk düşünürüm.

...Ölçülü ol, kötü yoldan zengin olma. Babandan kötü şey kapma. Kafaletin yoldaşı sefalettir.

Anaximander (580-500)

Herakleitos (500): Efesteki görkemli evimde, ateşe baka baka; var olanı anlamanın doğru yöntemine vardı; İnsanlığın önüne çelişkiler, zıtlıklar, oluş, başkalaşım...

Bütün şeyleri-evreni; şimşek-ateş, dümenler-yönetim, bütün kişiler-ve şeyler için aynı olan bubizim 'kosmos'umuzu; ne bir insanı, ne de bir tanrı yaratmıştır. O daima yaşayan bir ateşti ve olacaktır. Ölçülere göre parlayan ve ölçülere göre sönen. Çokluk için en güzel kosmos: Dünya düzeni... Rastgele dökülürmüş şeylerin kurduğu bir yığın gibidir.

Herakleitos septikmiydi? Hem nesneler belirli bir ölçü ve kurala göre değişir, hem de nesnelerin bilgiye konu olan, belirli yapıları ve doğaları vardır.

Nesnelerin gerçek doğasını kavramada duyu algısı hangi ölçüde güvenilir bir bilgidir.

Duyu algısına konu olan nesneler dünyası: (Kosmos Aichelos)... Ruh, sıcak ve kuru havadan, yani buhardan olmuş maddi varlık.

Emprikos: Görme, işitme, düşünme gibi her türlü biliş etkinliği, nefes alma vermedir. Bilinçli olmak duyu kanalları aracılığıyla, 'lagos'la bağlantı kurmaktır.

İKİNCİ KUŞAK

Parmenides, Empodakles, Anaxagoras, Demokritos: (Tam doğruyu bulduk, atom dedik), Gorgias, Protagoras...

ÜÇÜNCÜ KUŞAK

Sokrates(470-399): Ben tanrının, devletin başına sardığı bir atsineğiyim, hergün her yerde sizi dürtüyorum; uyarıyor, azarlıyorum; peşinizi bırakmıyorum...

Haşmet: Ananı ... Sokrat!.. Ne kural tanırırsın, ne kaide! Ne kapı bilirsin, ne baca! Ne salon tanırırsın, ne mutfak! Ne gün bilirsin, ne saat!

Sokrates: Nedir o?

Haşmet: Yaaaa! Dünyayı bilirsin ama saati bilmezsin. Ne gece bilirsin ne gündüz. Haber verirsin, ne email çekersin!

Platon (427-347) Kahl Eflatun (Eflatun El-illal-hah)...

Haşmet: Biri var, onunla tanışmak, kozunu paylaşmak istiyorsun; bu adam Platondur.-Platon; Aristoteles'e çevirirsiniz insanı...

Aristoteles (384-322)

Haşmet: Gerçek usçu ve deneyci felsefenin önemli başlangıç noktası... Her türlü düşüncenin kavranmasında çıkış noktası olma değerini bugün de korumaktadır. Aristoteles'i öğrenmeden felsefe yapmak imkansızdır.

-Adamı ne tatile gönderirsiniz ne denize.

(Üçü birden) Git canım biz de geliriz.

-Sizinle olunca ne tatil olur, ne deniz.

-Merak etme az kaldı.

-Yahu sizden kurtuluş yok mu?

-Bizden kurtulursun, bizi tanımazsan ne olacak?

Bu defa etrafını kötü idealler saracak... O organizmanın en üst gücü hiç boş durmaz. İyi kötü üretip duracak.. Kelimeler.. Kelimeler.

-Gene gönüllü aldınız, gene günlük ve dünyevi işler yattı.

-Üçü: Denize girmiş kadar derin düşün!..

-Vurgun yerim.

Xantippe (Sokrates'in kadını, üç çocuğu ile gelir. Elindeki bir kova suyu, başından aşağı boca eder. Öfkeyle uzaklaşır.)

Sokrates: Ne yağmur yüklü bulutmuş!...

Aristoteles: Saf gerçeklik, insan, hayvan, bitkiler, kayalar, toprak, saf madde...

Upanişanlar.

Sokrates (Balıran zehirini içti. Zehir beline kadar yürüdü. Anlatmaya devam etti.) Devlet...

Platon: Onucu kitap-er mitosı...

Sokrates: Ruhlar, Hades ülkesinde suçlarının ve iyiliklerinin karşılığını görüp, yeryüzüne dönecekleri vakit; önelerine bir yaşam biçimi konuyor. Bunlardan birini seçip dönüyorlar dünyaya.

-bir-iki / Diriliş.

Sokrates: Ruhlar oraya gelir gelmez, hemen Lakheşis'in önüne çıkarılmışlardır. Bir tanrı sözcüsü onları sıraya dizmiştir. Sonra Lakheşis dizleri üzerinden kura numaraları ve hayat örnekleri alıp yüksek bir yere çıkararak, şöyle seslenmiştir onlara...

Lakheşis; zorunluluğun kızı... Bakire Lakheşis'in bildirisi şudur; Dinleyin! Bir günlük ömrü olan ruhlar! Yeniden ölümlü bir döneme girecek!.. Yeniden

doğumda ölüm saklıyan bir hayata döneceksin. Hayat periniz sizi seçmeyecek. Siz hayat perinizi seçeceksiniz. Sıra kime çıkmışsa, seçmeye o başlayacak. Seçtiği hayat zorunlulukla kendisine bağlanacaktır. Herkes seçtiğinden kendisi sorumludur. Tanrı sorumlu tutulamaz. Bunu dedikten sonra, tanrı sözcüsü sıra numaralarını serpmiş ve herkesin önüne dilşeni almış, böylece seçmede herkes kaçınıcı olduğunu öğrenmiştir. Bundan sonra, tanrı sözcüsü, bir sürü hayat örneği sermiş önelerine...

Oyun

-Görüldüğü gibi Platon'da seçme özgürlüğü var.

-Hades ülkesinde gerçekleşen bir özgürlük.

Platon: Ruhun ölümsüzlüğüne inandığım için farketmez. Çünkü; yaşanan dünyada-devletle özgürlük sözkonusu olmadığından, idealler kuramı içinde temellendiriyor. İsteme özgürlüğü görece olarak kısıtlanıyor. Seçme özgürlüğüne göre belirleniyor. Yani seçme sırası sonlarda olan ruhun isteme özgürlüğü kısıtlanıyor. Seçme sırası ilk başta olanın ise geniş olanaklılık içinde isteme özgürlüğü sürekli sınırlanıyor.

Seçme özgürlüğü "yaşam biçimlerinin sayısı" "diğer seçiciler" ve "ruhun daha önceki kişilik yaşıması" bakımından sınırlandırıyor.

-İsteme özgürlüğünde buna bağlı olarak sınırlandırılmakta

-Yani bir sınırlılık içinde seçme ve isteme özgürlüğü var,

-Platon'da özgürlüğü kısıtlayan bir diğer öğede "seçmeyi" Seçme özgürlüğünün olmaması

-Ontolojik özgürlüğü "olmada" ve "yapmada" özgürlük olarak bilirmiştik!...

-Bu bağlamda Platon'da "yapmada" bir özgürlük yok "olmada" bir özgürlük var, seçme ve isteme özgürlüğü olarak!...

(Sokrates yatağına uzanır)

Aristoteles,(384-322)

Antropolojik-ontolojik anlamda; Hem "olmada" hemde "yapmada" özgürlük...

Platon- Bizde idealist felsefeyi sistemleştirdik. Bilimsel verilerin yolculuğunda; Evreni... "varolanı açıklamak için"

Tözler uydurduk-çelişkileri-zıtlıkları gören di-yalektik; çirkin sendi...

İdealist-metefizik bilinç; birde "maddeyle düşünce ikilemi ortaya çıkardı. Düşünceyi yüceltti, maddeyi

yok saydı kötiledi.

-Düşünce dünyasında diyalektik için çok zorlu mücadele verdi...

En sonunda...

Marx-Engles: İnsan düşüncesini idealist-metafizik çıtadan kurtardık!... Madde-Düşünce ayrımını kaldırdık!... Şunu kabul etmek gerekir ki; doğayı, toplumu, insanı tanımak istiyorsan, diyalektik-maddeci düşünceceksin.

Engels- nesnelerin dinginlik durumunda ve cansız herbiri kendi başına, biri ötekini yanında ve biri ötekinden sonra olarak düşündüğümüz sürece kuşkusuz onlarda hiçbir çelişki ile karşılaşmayız...

"Şeylerin ve süreçlerin kendilerinde var olanı, ara vermeden ortaya çıkan ve çözülen çelişkidir ve çelişki bitmez, yaşam biter, ölüm baş gösterir.

Lenin- onlar, Marksın "Ekonomik ve tarihsel" teorisini, Marksın temellerini yani felsefi materyalizmi açık seçik kavramaksızın benimsemişlerdir.

Bunlar yukarıda materyalist olmak istiyorlar ama; kendilerini aşağıda karmaşık bir idealizmden kurtarmıyorlardı.

NEREDEN GELİP NEREYE GİDİYORUZ DÜŞÜNCESİ YEDİ BİLGE OYUNU (VII-VI)

THALES / SOZON / KLEOBULOS / PİTTAKOS / BİAS / PERİANDROS / KHILON...

Rodoslu Kleobulos -ölçü iyi şey, babayı saymak gere, dinlemeyi sevmeli gevezeliği değil, hazza hükmetmeli, zorla bir şey yapmamalı, yurtaşlara iyi öğütler vermeli, çocukları eğitmeli. "Halka karşı ozana düşman gözüyle bakmalı"

Atinalı Solon- Hiçbir şeyde aşırı olma "ölçülü kal" Keder doğuran hazdan kaç. çabuk dost edinme!... Edindikler'i çabuk gözden düşürme. Hükmedilmeyi inceleyerek, hükmetmeyi öğren. Yurtaşların en hoşlarına gideni değil en iyiyi söyle. Görünmeyenleri görünenlerden çıkar.

İspartalı Khilon- Tutkularını dizginle "ölçülü ol" dostlarının iyi günlerine yavaş yavaş git. Kötü günlerine koş koş... Kendinden yaşlıyı say. Kanunlara uy. Haksızlığa uğrarsan barış, hakarete uğrarsan öç al!... Ölmüşleri öv.

"Kendini bil"

Delphoi- Apollon tapınağının kapısında yazılı

Sotrates- (daha çok işler)...

Platon- (açıklar) sadece bir insan olduğunu bil

Lesbos'lu Pittakos -uygun zamanı kolla, ölçüyü

göz önünde tut. Yapmak istemediğini söyleme, başaramazsan sana gülerler.

Başkasını hoş görmediğini kendin yapma. Bahtsızları ayıplama, çünkü; tanrıların öfkesine uğramışlardır. Kazanç doymak bilmez, sana uyanı kazan. Bir kimseyi affeden onun üstüne yükselir. Ondan öç alan onun haline düşer.

Pirineli Bias: çok dinle, yerinde konuş, ölçüyü kaçırma, insanların çoğu kötüdür. İye yavaş giriş, başlandıktan sonra sıkı sarıl. Çabuk konuşmaktan sakın, yanılırsın. Yaptığını düşün. Güzellikle al. Zorlayarak değil.

Korinthos'lu Peirandros: Bahtlılıkta ölçülü ol. Bahtsızlıkta düşünceli... Alınganlık aldatıcı bir şeydir. Kazanç çirkin bir şey. Ana-Babana layık olduğunu göster. Dostlarına karşı bahtlılıklarında nasılsan, bahtsızlıklarında da öyle kal. Bütünü düşün, Sessizlik en güzel şeydir.

Zerdüşt (M.Ö 7yy İran)

Zerdüşt: Dileğim şudur!.../iyi düşünölsün.../söz yerinde söylensin.../iş yoğun yapılsın...

Ahriman: (kötülük tanrısı)

Hürmüz: (iyiliğin-Güzelliğin tanrısı) Hürmüzün yanında yer alırsan ruhun cennete gider.

Zerdüşt: Ruh; bu alemde çıkar çıkmaz... Sinvard köprüsünün yakınında bekleyen "mitra" tarafından yargılanır. Eğer eylemleri kötülüklerine galip gelirse; bir ustura gibi keskin ve ince olan bu köprüden geçer. ve seçkinlerin durağı olan; "Behic"e -cennet'e gider.

Ahrimen-(childe) yeni artık üretimin en büyük payı: "bir avuç insan" Krallar, Rahipler; bunların akrabaları ve yakınları, tarafından alıkonuyordu. "Toplum sınıflara ayrılmıştı" Krallar, rahipler ve memurlar, yönetici sınıf; "köylüler ve işçiler" ise aşağı sınıf.

Zerdüşt: İşte bu aşağı sınıfın sözcüsüyüm.

Ateş: iyiliğin, ışığın simgesiyim...

Zerdüşt: Ateş aydınlıktır, bir yerde aydınlık varsa, oraya kötülük girmez. bütün insanları iyiliğe çağırdım. Bu çevrede rahatsızlık yarattı. "Harzeme" kaçım.

-Aşağı sınıf için yollara düşen bu güzel insanı Afganistanda hançerliyerek katlettiler. Zerdüşt öldürüldü, ama Zerdüştün ışığı yayıldı.

-Bu ışığa ilk vuruşu; Tarihte büyük denem Büyük İskender vurdu. İkinci büyük vuruşu müslümanlardan.

-Cihat için yollara düşen Araplar, ateşgeleri yerle bir ettiler.

Madde sonsuzca bölünebilir

ABD Devrimci Komünist Partisi kitle yayın organı haftalık "Revolutionary Worker" (Devrimci İşçi) gazetesinin 23 Haziran 1996 tarihli sayısından aldığımız ve okuyucularımızın fiziksel dünyaya ilişkin maddeci anlayışla ilgili bilgilenmelerine ve eğitimlerini ilerletmelerine yardımcı olacağını düşündüğümüz "Madde sonsuzca bölünebilir" başlıklı makalenin ilk bölümünü bu sayımızda yayınlıyoruz.

Bian SIZU (İng.'den çeviren: Mustafa TOPAL)

"Bu makale Büyük Proleter Kültür Devrimi'nden sonraki dönemde 1973'ten 1975'e kadar Shangay'da yayınlanan bilimsel bir gazete olan Doğanın Diyalektiği'nde Bian Sizu imzasıyla basıldı. "Madde sonsuzca Bölünebilir" Doğanın Diyalektiği'nin 1973 Kasım'ında yayınlanan 2. sayısında çıktı. Bu makale RW tarafından 1981 yılında tercüme edildi ve RW'nin 122. sayısında yayınlandı. Doğanın Diyalektiği Çin halkı arasında bilimsel bakışı ve bilimsel bilgiyi yaygınlaştırmayı hedeflemiş bir gazeteydi. Gazete aynı zamanda en önemli çağcıl bilimsel sorunlarla ilgili kuramsal eserlere de yer veriyordu. Bilimin kitlelerle bağını sağlamaya ve bilimi emekçi halkın hizmetine sunma Maoçu Çin'de devrimci bir ilkeydi. Bu, yalnızca bilimsel bilginin yaygınlaşması sorunu değildi. Aynı zamanda sınıf mücadelesinin önemli bir alanı idi. BPKD döneminde bilimin yürütülmesine ilişkin yaklaşım ve liderlik düzeyinde kapitalist yolcular ve burjuva uzmanların tekelciliğinin kırılması için önemli bir mücadele yürütüldü. Bu bir ölüm kalım mücadelesiydi. Çünkü bu sınıfsal güçler toplumdaki proletaryanın bütünsel önderliğine karşı mücadelede bilimsel alandaki kontrollerini "başlıca" araç olarak kullanıyorlardı. Eğer proletarya, bütün toplumun dönüşümüne öncülük yapacaksa, çalışan yığınlar eğitilmeli ve proletarya bilimsel deneyimde ana güç olarak belirmeliydi. Devrimciler, bilimsel kuramda daha ileri adımlar atmaya sağlayarak bilimin önündeki yeni engelleri yıkmada bilim insanlarına öncülük ederken, aynı zamanda metafiziğe ve idealizme karşı mücadele ediyor ve diyalektik maddeciliğin öncü bir rol oynaması için uğraşıyorlardı." (RW'nin notu)

Bu makale mikro görünümü içinde maddenin yapısının sonsuzluğundan söz ediyor. Maddeye yapısal düzeyde bakıldığında her bir düzeyde niteliksel farklar olduğu görülür. Daha derin düzeylere inildikçe, yine sonsuzcasına, bölünme süreci devam eder. Maddenin somut yapısal tipleri gözönünde tutulduğunda, maddenin biçiminin süreksizliği ile alansal biçiminin nesnelliği ve her bir düzeyde bu iki biçimin birliği görülebilir. Devrimin durumunda olan olarak tanımlanan maddenin yapısal niteliklerinden şu sonuç çıkar. Wavicles (*) (genellikle 'elementer parçacık deniyor')ler hem ayrı parçacıklar olarak hem de sürekli dalgalar olarak

dile getirilebilirler. Bu nedenle madde her zaman ikiye bölünen bir bütünlük, her zaman ayrı olanın ve sürekli olanın bir birliğidir. Ne insanın maddenin yapısını kavrayışının ne de bilimsel gelişimin bir sonu olamaz.

Doğaya ilişkin insan anlayışı, bir yandan sürekli olarak mevcut durumdan daha ilerilere ulaşma, daha geniş kategorilere yayılma ve doğanın genişliğini kapsama yönünde gelişirken, bir yandan da, sürekli olarak sıklıktan derinliğe ilerleme, maddenin yapılarına her düzeyde daha fazla ulaşma ve doğanın derinliğini kapsama yönünde gelişiyor.

Doğabilimin gelişmesinin tarihi doğanın genişlik ve derinliğinin fethedilmesinde insanlığın zaferinin bir kayıdır. İnsanlık ilkin yalnızca farklı şeyler gördü. Daha sonra bir kaç milyon farklı bileşim değişik şeylere indirgendi. Bu milyonlarca bileşim yüzlerce kimyasal element ve onlarca atomdan ibaret sayıldı. Atomların yapısında daha derinlere ulaştıktan sonra insanlık bu bir çok atomun en önemlileri sözde "elementer" parçacıklar olan protonlar, nötronlar ve elektronlardan oluştuklarını anladı. Bilimin daha da ilerlemesiyle birlikte, yalnızca "elementer" parçacıkların sayısı sürekli bir biçimde bir kaç düzineye çıkmakla kalmadı aynı zamanda bir "elementer" parçacığın hiç de elementer olmadığı ve daha fazla bölünebildiği anlaşıldı. Bu elementer sözcüğü tümüyle bilimseldir. Elementer parçacıklar yalnızca parçacık değililer onlar aynı zamanda dalga özelliği de gösteriyorlar. Bu nedenle kimileri onlara bu mikro-nesnelerin en önemli özelliğini yansıtacak biçimde Wavicles diyor.(1)

AYRILIK VE SÜREKLİLİK

Dünyada çeşitli tipte nesneler var. Gök cisimleri, tozlar, dağlar, okyanuslar, organik varlıklar ve "ölü şeyler". Şeylerin bu çeşitliliğinin arkasında bazı ortak şeyler var mı? Şeylerin sonsuz çeşitliliği içinde bir birlik var mı? Bu sorun; insanlığı daha ileri bir adım atmaya, görüngülerin yüzeyindeki renkler ve çizgilerin arasında şeylerin özünü yakalama adımına götürdü. Engels'in söylediği gibi: "Burada, şimdiden tümüyle kendine özgü, kendiliğinden bir maddecilik, doğal görüngülerin sonsuz çeşitliliği içinde bir birlik gören doğal bir maddecilik vardı." (Engels, Doğanın Diyalektiği, Progress Publishers, sf. 186)

Maddi dünyanın çeşitliliği temelde bir birlik varsa sözkonusu olabilir. Şeyler sayısız biçimde olabilir, ama onlar tümüyle maddidir. Yine de eskiden üretim düzeyinin çok düşük olması nedeniyle insanlar çeşitli somut maddi biçimler içinden "madde" kavramını soyutlayamıyorlardı. Kaçınılmaz olarak "cisimsel biçimde, özel bir şey olarak, bir birlik, bir şey arıyorlardı" (Doğanın Dilayektliği, sf. 186). Sürekli olarak "herşeyin ondan ibaret olduğu, herşeyin ilkin ondan türediği ve sonuçta onda çözüldüğü" bir şey bulmaya çalışıyorlardı. "Bütün varlıkların ilkesi ve temeli" neydi?

İlk olarak bazı insanlar saltık sürekliliği olan bir şey tasarladılar. Eski Yunanlılardan Thales herşeyin temelini su olduğunu söylemişti. Anaksimenes temel öge ve ilke olarak havayı ele almıştı. Ülkemizin savaşan devletler (2) döneminde Güüanzi'nin yazarı da suyu "yeryüzünün havası ve kanı" olarak düşünüyordu. Üç krallık döneminde (3) Yang Quan ise "suyun yeryüzü ve cenneti oluşturduğunu" düşünüyordu.

Bizim eski dönemimizde daha da maddeci olanlar için ilk ilke hava idi. Bu tezi savunanlar bunu Sun Xing ve ilkbahar ve sonbahar dönemindeki (4) Yi Wen'den almışlardı: "Şeylerin özü" havaydı. Onlar yeryüzü ve cennetin "havadan oluşan bir doğası" olduğunu, evrenin "temel töz"ünün hava olduğunu ve bütün herşeyin "nesnel biçimleri" (birleşen, ayrılan ve değişen) tek bir temel tözden -havadan- oluşan bir durumda olduğunu düşünüyorlardı.

Onlar maddi dünyanın çokluğunda birlik, yani maddenin birliğinin dışavurumunu bulmaya çalışıyorlardı. Bu maddecilikti. Su, ateş ve hava gibi akışkan nesneler ayrılabilir, katı nesnelerden farklı olarak süreklilik gösteriyorlardı. "Su durmaksızın akar". Oylum olarak (ya da bir kap ile) ölçülebilir ya da damlalarla bölünebilir, sonsuzcasına küçük parçalara bölünebilir gibi gözüküyordu. Han Fei'nin (5) dediği gibi "Biçimi olan bir şey kolaylıkla kısımlara ayrılabilir ve bölünebilir." Niçin? "Eğer bir biçimi varsa, o zaman uzunluğu da vardır. Eğer uzunluğu varsa, oylumu da vardır." örneğin 30 cm uzunlukta bir sopa alalım. Eğer bugün yarısını kesersek yarım kalan kısmı ikiye böleriz. Bu biçimde 10.000 yıl 30 cm lik uzunluğun tümünü tüketmeden çubuğu bölmeyi sürdürebiliriz.

Madde gerçekten de sonsuzcasına bölünebilir. Eski insanlar maddenin bazı somut biçimlerinden yararlanarak maddenin sonsuzcasına bölünebildiği düşüncesini dile getirdiler. Bu dile getirme nesnel olarak diyalektikğin dile getirilmesi idi. Fakat herşeyi maddenin somut bir biçimine indirgemek sorunun aşın bir basitleştirilmesi idi. İster su isterse hava olsun, bu biçimde bölünmede, su yine su olarak hava yine hava olarak kalıyordu. Yalnızca nicelikte bir bölünme oluyor, an-

cak nitelik değişmiyordu. Engels buna "soyut bölünebilirlik, kötü sonsuzluk" (Doğanın Diyalektliği, sf. 203) diyordu. Bu türden "sonsuzcasına bölünebilirlik" tümüyle biçimsel, aldatıcı ve gerçekte hiç de bir bölünebilirlik değildi. Eğer herşey bu evrensel ilksel çorbadan ibaretse evrendeki bunca çeşitlilik nasıl oluşmuştu? Böylesi bir birlik tek yanlıydı. Bu yalnızca birliği tanıyan ama çeşitliliği yok ediyor, bu nedenle de karışına dönüştürüyordu.

Bu soyut bölünebilirlik yolu izlendiğinde görecilik ve şüphecilik ortaya çıkar: Makrokosmoz (**) (Büyük Dünya) böyledir, mikrokosmoz (küçük dünya) da böyledir. Küçük dünya yalnızca büyük dünyanın görünümünün küçültülmesidir. Eski Yunan'a dönersek, orada, herbir parçacığın tüm dünyamız gibi olduğunu düşünen bazı kişiler vardı. Her bir parçacıkta insanların bulunduğu şehirler, sürtilmiş tarlalar, güneş, ay ve yıldızlar vardı. Siz dünyanın büyük olduğunu söylerseniz, fakat küçük bir dünyada yaşayanlar kendi dünyalarını hiç de küçük duymamayacaklardır. Bu nedenle büyük ve küçük arasında bir fark yoktur. "Tüm yeryüzü bir saç ucundan daha büyük değildir ve Tai Dağı küçüktür." (Zhangzi) (6) Bir iğne ucu bütün dünya kadar büyüktür. "Budha'nın derisinin tek bir gözeneği içinde, bütün Budhalar, bütün yerler, bütün zamanlar ve bütün yasalar vardır." (Budhacı öğretisi). Bir gözenek bütün dünya kadar büyüktür. Büyük aynı zamanda küçüktür, küçük büyüktür ve şeylerin nesnel bir ölçütü yoktur. Şeyler ulaşılmazdır.

Dahası bütün dünyanın bir çeşit "elementer madde" olduğu savı kapıları düşünceliğe açıyordu. Çünkü bu "elementer madde" herşeye gücü yettiği için, artık sıradan bir madde değildir. O, özel bir şey, madde ötesi, doğanın üstünde bir şey olmalı? Aristoteles buna "ether" diyordu. Doğalüstü bir şey, doğanın üzerinde bir şey, özellikle tanrının yarattığı bir şeydi bu. Ülkemizde, Konfüçyüsçüler, bazen maddecilerin sözletikleri "hava"yı alıyor ve onu gizemli, madde ötesi "Büyük Hava" evrensel, ruhsal bir töz haline getiriyorlardı. Dünyanın ya ayrılmaz Tanrı'da ya da "Cennetsel irade"de bütünleştiğini söylüyorlardı.

Bazı maddeciler bu saltık süreklilik savına karşı çıkıyorlardı. 30 cm. uzunlukta bir sopayı sürekli bölebirlersiniz, fakat testere tozu haline değin böldükten sonra, açıktır ki daha fazla bölemezsiniz. Bir örnek olarak havayı alalım. Güneş ışığında havada çok küçük toz parçacıkları görebiliriz. Bahçede çiçeklerden dağ, küçük çiçek tozlarını koklayabiliriz. Bütün bunlar bazı bölünemeyen şeyler olduğunu ortaya koyuyor. Bu deneyimlerden yola çıkan bu maddeciler öncekilerin tam tersi bir sonuca ulaştılar. Dünyadaki herşey bir ölçüye kadar bölündükten sonra daha fazla bölünmeyen

küçük parçacıklardan oluşur. Bu küçük parçacıklara eski Yunan'da Leucippus ve Demokritos "atom" adını verdiler. Mo Okulu buna "bölünemeyen son şey" adını verdi. "Bölünebilirliğin sonu" bir dibe ulaşıldığını ve artık bölünmenin olanaksızlığını belirtir. Onlar maddenin bölünmezliğindeki göreceliği görmüşlerdi. O dönem için bu bakış açısı eleştirel ve soyut bölünebilirliğin tutarsızlığını ortaya koyan bir yaklaşımdı. Maddenin oylumunun nesnel bir ölçütü vardır. Niteliklerde farklılıklar vardır; bir iğne ucu dünyadan farklıdır. Bunlar maddenin bölünmez görünümünü yansıtır. Suyu moleküllerine dek böldüğümüzde, su olduğu kadarıyla daha fazla bölemeyiz. Eğer bir su molekülünü de bölersek, elimizde iki hidrojen ve bir oksijen atomu kalır. Bu artık su değildir. Engels fizikte "bazı çok küçük parçacıklar" kabul ettiğimizi söylüyordu. "Kimyada bölünebilirliğin belirli bir sınırı vardır." (Doğanın Diyalektiği, sf. 245) Bu görece bölünmezlik nedeniyle, fizik ve kimyanın gelişmesine kaynaklık eden bir çıkış noktası olarak moleküller ve atomlar vardır.

Ne ki atomların bölünmezliği de saltuk değil, görecedir. Bu bölünmezliği saltuklaştıran birisi maddenin sürekliliğini yadsımış ve maddeyi saltuk bir ayrımlılık olarak ele almış demektir. Bu durumda onun gideceği yer metafizik ve düşüncelilik olacaktır. Tıpkı Newton'un yaptığı gibi. Newton maddenin bölünerek küçüldükçe gittikçe daha sıkı ve güçlü bir duruma geldiğini düşünüyordu. Madde çok küçük (mikro) boyutlara bölündüğünde öylesine sertleşiyordu ki tanrıdan başka hiçbir güç artık onu bölemezdi. Bu, nesnel düşünceli bir mantıktır. Nesnel düşüncelilik bölünmezliğin görüntülerini çarpıtır. Berkeley ve Hume maddenin dayum bileşimlerinden başka bir şey olmadığını düşünüyorlardı. Bu nedenle, onlara göre, insanın görebileceği en küçük noktadan ötede madde bölünmezdi. "Bir şey zihnin onu algılanmasının ötesinde var olamaz." (Görüş Üzerine Yeni Deneme, Berkeley)

Atomlar kuramının temelleri üzerinde Newton bir "atomik dünya resmi" çizmişti. Bütün göksel cisimler evrendeki boşluğu dolduran ayrı atomlardan oluşmuştur ve bunlar mekanik devrimin dünyadaki şeylerin gelişim ve değişimini atomların birleşme ve ayrışmalarından başka bir şey değildir. Şeylerin ne kadar değiştikleri önemli değildir, onların kaynakları hep aynı kahr. Atomların kendileri hiçbir zaman değişmezler, çünkü onlar tanrı tarafından yaratılmıştır. Bu nedenle, atomların devrimleri bilindiği kadarıyla "geçmiş ve gelecek bilinebilir", kısacası her şey bilinebilirdi. Böylece Newtoncu mekanik "sonul gerçek" durumuna geliyordu.

Saltuk süreklilik kabul edilemez, ama saltuk ayrımlı da. Bu bir çelişkidir. Kant yetkin bir biçimde bu çelişkiyi kavramış ve bunun bir "çatışkı" (antinomy) oldu-

ğunu öne sürmüştür. Dünyadaki her şeyin bölünemez bileşimlerden, saltuk olarak yalın şeylerden oluştuğu doğrudur. Çünkü saltuk olarak yalın bir şey elemanter bir şey olabilir. Ters durumda böylesi elemanter şeylerden oluşan karmaşık nesneler olamazdı. Dolayısıyla da dünyada hiç bir şey olamazdı. Aynı bakış açısıyla, saltuk olarak yalın şeylerin olmadığını söylemek, her şeyin sonsuzcasına bölünebilir şeyler olduğunu söylemek de doğrudur. Çünkü bir şey ne kadar yalın olursa olsun uzayda bir yer kaplamak zorundadır. Bunun anlamı ise (yer kaplayan her şey gibi) o şeyin sürekli biçimde bölünebilecek durumda olmasıdır. Kant'ın bu "çatışkı" sorunun formüle edilmesini ve çelişkiyi ortaya koyuyor. Bu, diyalektiğin ilerlemesi ve insanlığın anlayışının gelişmesi için gerekli bir koşuldur. Ne varki Kant bu çelişkiyi çözemedi. Nesnel şeyler bölünebilir mi bölünemez mi, sürekli mi, ayrı mı? Kant'ın yanıtı söyledi: Bilemeyiz. O nesnel şeylerin bilinemeyeceğini düşünüyordu. Eğer bunu bilmek için ısrar ederseniz çelişki üretirsiniz. Bu nedenle bu çelişki Kant'a göre öznel bilme yeteneğinin "önsel bir yanılsamasından" kaynaklanıyordu. Böylece Kant çelişkiyi ortaya koymakla başlamış ama sonuçta onun üstünü örtmüş ve bu çelişkiyle uzlaşarak düşünceli önselciliğe düşmüştü.

Bu konuda Hegel'de doğru şeyler söylemişti: Süreklilik ve süreksizlik "kendiliklerinde bir gerçek taşımazlar, gerçek yalnızca onların birliğindedir." Bu yaklaşımı onaylayan Engels şöyle der: "Bugün hemen hemen kanıtlandığı gibi madde hem bölünebilir hem de sürekli, yoksa yanıtı olmayan bu iki şeyden yalnızca birisi değil" (Doğanın Diyalektiği, sf. 245) Sonuç olarak, doğa biliminin gelişmesinin her adımı Engels'in bu bilimsel savını doğruluyor ve ayrımlık ile süreklilik olarak maddenin çeşitli biçimlerinin zengin içeriğini ortaya koymayı sürdürüyor. (Devam edecek)

Dipnotlar:

İngilizce çevirmiş notlar

1- Wavicle atom altı düzeydeki mikro-parçacıklar anlamına gelir. Örneğin elektron, foton, proton, nötron vb. Bunlara genelde "elemanter parçacık" deniyor. Daha fazla bölünemeyen en küçük parçacık anlamına gelen bu sözcük bilimsel değil, çünkü bu parçacıkların en tipik özellikleri devrimin haliyle olan her parçacık hem de dalga özelliği göstermektedir. Bu nedenle kimileri onlara dalga ve parçacık özelliklerini birleştirerek (Wave particle) Wavicle diyorlar. Bu makalede bu ad benimsendi.

2- LÖ. 475'den 221'e kadar geçen dönemde Çin birbirleriyle sürekli savaşan farklı devletlere bölünmüştü.

3- 220-265 yılları

4- LÖ. 770-446 Konfüçyus bu dönemde doğmuştur.

5- Yaklaşık Konfüçyus'un yaşadığı dönem Han Fei Yasaları Okul'un kurucusudur.

6- Eski Çin'de bir filozof

Türkiye'ye çevirmiş notları.

(*)İngilizce Wave-dalga ve particle-parçacık sözcüklerinden türetilen Wavicles sözcüğünün Türkiye karşılığı olarak önerilen dalgacık(dalga-parçacık) sözcüğü hana hoş gelmediği için sözün aslını kullandım.

(**)Mikrokosmos (büyük dünya) ile anlatılmak istenen: bütün içinde yaşadığımız, moleküllerin, atom topları, uçarlar, terler vb. bu devrimin yutuluşları olan klasik Newton yasalarının geçerli olduğu doğal çevre. Bu çevrede geçerli Newton yasaları atomaltı dünyada geçerli değildir.

Bu Öyküde Senin Sözüñ Ediliyor

KAPİTAL -II

Sermayenin Dolaşım Süreci (Kapital II.cildin özeti)

Bayram KAYA

Sermaye olarak işlev yapacak bir para tutarının atacağı ilk adım, üretim araçları ve emek-güçlü satın almasıdır.

Bu dönüşüm şöyle formüle edilir:

$$P-M \begin{matrix} \text{Üretim Aracı (UA)} \\ \text{Emek Gücü (EG)} \end{matrix}$$

Bu dönüşüm ya da başkalaşım işlemi, pazarda, dolaşım alanı içinde olur. İkinci adım üretim sürecidir: Bu aşamada, üretim araçları, başlangıçta yaratılan sermaye ile birlikte bir artı değeride içeren metallara dönüşür. Başlangıçta ki sermayeden daha fazla değer yüklü bu meta sermayenin (M') satılması yani değerlerin başlangıçtakinden daha çok para olarak gerçekleşmesi, bu paranın tekrar sermayeye dönüşmesi, (genişletilmiş yeniden üretim) ve bu sermaye dolaşım hareketinin durmadan yenilenmesi gerekir. Bu dairesel-devrevi hareket, sermayenin dolaşım biçimini oluşturur.

Marx bunu şöyle formüle eder:

$$P-M \begin{matrix} \text{(UA)} \\ \text{(EG)} \end{matrix} \dots R \dots M' - P$$

Bazı kitaplar da bunu şöyle formüle eder:

$$P > M(UA, EG) > [\dot{U}] > M+ > [R] > P$$

Birincisinde R üretken sermaye alanını temsil eder. İkincisinde R, metanın realizasyon sınavından geçip fazla paraya dönüşür olmasını ifade eder, yani kapitalist kârı gösterir.

Sürekli hareket toplumsal sermayenin bütünüdür. Ancak bu hareket içinde metaların fiyat ve değerlerine sürekli olarak kısmi ve genel bunalımlar ve devrimler patlak verir. Bazı kapitalistler

aşırı para-sermayeye sahipken diğerleri bunun yokluğundan mahvolurlar; kimileri durmaksızın üretir ve üretimlerini genişletirken kimileride makinelerin boş durmaktan paslandıklarını görürler. Metalar kütleli pazar bulamaz, çürür ve değer kaybeder; kimi zamanda kitleler tatmin edilemeyen taleplerinin sıkıntısını çekerken imha ediliverirler. Kimi işçiler aşırı çalışmaktan bıkkınlık getirirken kimileride işsizliğin ıstırabını çeker. Bunlar rastlantı değil, sermayenin özünün zorunlu sonucudur.

Sermaye devresi ne kadar sürerse sürsün, objektif olarak iki kısma ayrılır: üretim zamanı ve dolaşım zamanı.

Marx Değişmeyen sermayeyi, *sabit sermaye* ve *dolaşım sermayesi* olarak çözümler.

Marx II. cildin 3. kısmında ise toplumsal sermayenin yeniden üretimini çözümler: Bireysel sermayenin dolaşımaları iç içe girmiş durumdadır, birbirlerinin koşulu ve nedenidir; bu iç içe geçmişlik toplumsal sermayenin hareketini oluşturur.

Tüm toplumsal ürün, toplum tarafından belli bir sürede örneğin bir yılda üretilen maddi malların tümüdür. Buradaki metot, bu üretimi (1) *değere göre* ve (2) *doğal duruma göre* çözümlemektedir.

Değere göre= $s+d+a$ dır ve yeni yaratılan değeri yani ulusal geliri ifade eder.

Doğal şekle göre çözümlediğinde yeni yaratılan değer yada bir yılda üretilen maddi malların tümü üretim araçları yada tüketim maddesidir.

Bir diğer ifadeyle Marx, toplumsal üretimi iki bölümde çözümler:

(1) *Üretim araçlarının üretilmesi* yani üretken tüketim maddeleri, makineler, hammadde, vb.

(2) *Tüketim maddelerinin üretilmesi* yani besinler, giysiler vb.

KAPİTAL-II

SERMAYENİN DOLAŞIM SÜRECİ

(Sermayenin dairesel hareketi
Sermaye değerinin dolaşımı)

Bir para tutarı nasıl sermaye işlevi göre bilir? Bir para tutarının, sermaye olarak işlev görmesi için ilk adım üretim araçları ve emek gücüne dönüşmesi gerekir. Bu dönüştürülme işlemi, pazarda dolaşım alanı içinde olur. İkinci adım üretim sürecinde üretim araçları, değerleri kendilerini meydana getiren öğelerin değerini aşan ve bu nediyile başlangıçta yaratılan sermaye ile birlikte bir artı-değeride içeren metalara dönüşür dönüşmez tamamlanır. Bu metaların da hemen dolaşıma sokulması gerekir. Bunların satılması, değerinin para olarak gerçekleşmesi, bu paranın tekrar sermaye ye dönüşmesi ve bu hareketin durmadan yenilenmesi gerekir. aynı evrelerin birbirini izledikleri bu dairesel hareket sermayenin dolaşım biçimini oluşturur.

R= metanın üretiminde tüketilen üretken sermaye

Sermaye bir bütün olarak aynı anda ve yerde, yanyana farklı evrelerinde bulunmaktadır. Ama her kısım sürekli ve birbiri ardına bir evreden, bir işlevsel biçimden bir sonrakine geçmekte ve böylece bütün işlevleri sırasıyla yerine getirmektedir. Biçimle-ri bu yüzden akıcıdır ve eşzamanlılıkları ardarda gelişleriyle meydana gelmektedir. Her biçim bir diğ-

rini izler ve bir diğerinden önce gelir, öyleki sermayenin bir kısmının belli bir biçime dönmesini diğer bir kısmının bir başka biçime dönmesi zorunlu kıl-mıştır. Her kısım sürekli kendi devrini çizer, ama sermayenin bir başka kısmı daima bu biçim içerisin-de bulunur ve bu özel devirler yalnızca toplam süre-cin eşzamanlı ve ardarda gelen öğelerini oluşturur-lar. Toplam sürecin sürekliliğini sağlayan tek şey üç devrenin birliğidir. Toplam toplumsal sermaye da-ima bu sürekliliğe sahiptir. (Şemaya bakınız.)

Basit meta dolaşımı=M-P-M

Paranın sermayeye dönüşümü= P-M-P'

Sermaye dolaşımı formülü= $\frac{P-M \cdot \frac{GA}{GA}}{1. \text{Aşama}} \dots \frac{R \dots}{2. \text{Aşama}} \dots \frac{M' \cdot P'}{3. \text{Aşama}}$
(Dolaşım alanında sanayii sermayesi)

Bir kapitalist işletme, ücretli işçi (değişken ser-maye) ve işçinin meta üretilmesi için belirli bir de-ğişmeyen sermayeyi yani üretim araçlarının (toprak binalar, aletler, hammadeler, vb.) kullanımını zorun-lu kılar. Ne üretim araçları, ne de emek gücü kendi içlerinde sermaye değildir. Ancak birbirleriyle bu-luştukları zaman, yani üretim araçları kapitalistin mülkü olduğu ve işçilerin yaşamak için iş güçlerini kapitaliste satmak zorunda olduklarından sermaye durumuna gelirler.

Bu süreçte başlangıçtaki para sermaye (p), üretim araçları (M) ve iş gücüne dönüşerek, üretici serma-yenin (R) formunu oluşturur ve üretim kesintisiz olarak sürdürüldüğü sürece bu formun içinde bulu-nur. Üretim süreci içinde çoğalan sermayenin tama-mı er veya geç metalara dönüşür (M'), meta-serma-ye formuna bürünür. Bu süreç bir devirdir, meta ser-maye devri (performs). Bu noktada kapitalist, üreti-len metaları satma sorunu ile karşı karşıyadır. Meta-ların satışı kapitalistin harcadığı bütün sermayenin değerinin karşılığını temin etmeli, buna ek olarak emekçinin ürettiği artı-değeri de karşılamalıdır. Ser-maye; üretim ve dolaşımın birliği olarak, zaman ve mekan içinde, bir şekilden diğerine, bir büyüklükten ötekine, daha büyük bir büyüklüğe doğru sürekli ha-reketir. Sermaye, ancak bir hareket olarak anlaşıla-bilir, duran bir şey olarak değil. Bu bağlamda Marx, şemada görüldüğü gibi sermayenin her üç devrini (P, R, M') ayrı ayrı ve bir arada çözümler ve sermaye-nin hareketindeki derin çelişkileri gösterir. Kapita-list temelli sanayi sermayesi her evresinde belli bir biçime bağlanmıştır: Para sermaye, üretken serma-ye ve meta sermaye.

Kapitalist üretim biçimi bir kez genel durum alınca gittikçe artan bir işbölümünü birlikte getirir; yani belli bir kapitalist tarafından üretilen nesnelerde gitgide artan bir farklılaşma olur ve birbirini tamamlayan üretim süreçleri bağımsız süreçler halinde bölünürler. Kapitalist üretim geliştikçe, çoğunluğu üreticilerin gereksinmesini karşılamak için kurulmuş ve ancak ürün fazlasını metaya dönüştüren diğer bütün eski üretim biçimleri üzerinde ayımcı, bölücü bir etki yapar. Kök saldırtı her yerde kapitalist üretim, ya üreticinin kendi çalışmaları ya da yalnızca ürün fazlasının meta olarak satılması üzerine dayanan her çeşitten meta üretimini yok eder. Kapitalist üretim, önce meta üretimini genelleştirir, sonra da yavaş yavaş bütün meta üretimini kapitalist meta üretimine dönüştürür. Kapitalist üretim süreci, çağ açıcı bir sömürü biçimini alıyor ve tarihsel gelişim seyri içinde, emek sürecinin örgütlenmesi ve teknikteki büyük gelişmeler yoluyla toplumun tüm ekonomik yapısını bütün eski çağları gölgede bırakacak şekilde kökünden değiştiriyor. (S.45)

Paranın birikimi

Üretken sürecin oluşacağı genişliğin boyutları, keyfi olmayıp teknoloji tarafından belirlendiği için, gerçekleşen artı-değer her ne kadar sermayeleştirmeye ayrılmış ise de; birbirini izleyen bir kaç devre sonucu sermaye-değer devresine girmeye yetecek büyüklüğe ulaşır. Zaten bu büyüklüğe ulaşana kadar da birikmesi gerekir. Artı-değer böylece bir para yığılma biçiminde katılır ve bu biçim içerisinde *potansiyel* para-sermayeyi oluşturur. Potansiyel olmasının nedeni, para biçiminde kalmaya devam ettiği sürece sermaye olarak hareket edememesidir. Burada bu *gizil* sermayenin oluşma nedeni, kapitalist üreticinin üretiminin ölçeğini doğrudan doğruya genişletememesidir.

Artı-değerin var oluş biçimi olarak para yığılma, yalnızca, dolaşımda olmayan para, dolaşımı kesintiye uğratan ve bu yüzden de para biçim içerisinde sabit hale getirilen para biçimi demektir. (Borçlulardan alınacak bakiye, para vb.)

Yedek Fon

Para yığılma, para birikimi için bir fondur. Bu birikim fonu devre içindeki sermaye hareketine katıla-

bilir. Para birikim fonu, devredeki düzensizlikleri dengelemek için yedek fon olarak hizmet edebilir. Bu, satılma ya da ödeme aracı fonundan farklıdır. Bu sermayenin, faal sermayeye henüz dönüşmemiş artı-değerin bir kısmıdır. Bu, artı-değerin ve birikim fonunun bir kısmıdır, yeniden üretim ölçeğinde ortaya çıkar

Bir Tüm Olarak Dolaşım

Para sermaye devresinin genel formülü şudur: $P-M...R...M'-P'$.

Meta sermaye devresinin genel formülü şudur: $M'-P'-M...R...M'$.

Üretken sermaye devresinin genel formülü şudur: $R...M'-P'-M...R$.

Devrenin Üç Formülü

Toplam Dolaşım süreci (Td), şu üç formülle ifade edilir:

1- $P-M...R...M'-P'$

2- $R...Td...R$

3- $Td...R(M')$ Her öge, bir çıkış, bir geçiş ve dönüş noktası.

Toplam süreç, kendisini, üretim ve dolaşım süreçlerinin bir birliği biçiminde ortaya koyar. Üretim süreci dolaşım sürecinin, dolaşım süreci üretim sürecinin aracıdır olur. Her üç devrede de ortak olan şey değer kendisini genişletmesinin belirleyici amaç, itici güç olmasıdır. Formül (1) de bu genişleme kendi biçimi içerisinde ifade edilmiştir. Formül (2) de, R, artı-değer yaratma sürecinin kendisiyle başlar. Formül (3)'te devre kendisini genişletmiş değer ile başlar ve hareket aynı ölçeklerde yinelenirse bile kendisini genişletmiş yeni değer ile sona erer. Tüm devre bu biçimin bir birliğidir.

Dolaşım zamanı

Sermaye devir zamanı: Üretim zamanı ile dolaşım zamanının toplamına eşit. Üretim alanındaki seyahat süresi onun üretim zamanı, dolaşım alanındaki kalış süresi ise onun dolaşım zamanıdır. Üretim zamanı yani üretim araçlarının belli bir metanın

üretim sürecinde yer aldıkları zaman, doğal olarak, emek süreci dönemini kapsıyor, ama bu, onun kapsamına girmiyor. Üretim araçlarının üretim zamanı (1) Üretim aracı olarak işlev yaptıkları ve böylece üretken sürece hizmet ettikleri zaman (2) Üretim sürecindeki duraklamalar ve böylece sürece katılan üretim araçlarının işlevlerinin kesintiye uğramaları (3) Üretken sermayeyi temsil ettikleri halde üretim sürecine henüz girmedikleri zaman. Bunların aralarındaki fark üretken sermayenin üretim alanında kaldığı süre ile üretim sürecinde katıldığı süre arasındaki zamandır. Tarlada tohum, mahzende şarap gibi... üretim zamanı burada emek zamanından daha uzundur. Bu sermayenin gizil olarak, boşu boşuna duruşu, üretim sürecinin kesintisiz akışı için esas olmakla birlikte, bu, boş duran bir sermayedir. Üretken sermayenin işlev yapmadığı aralıklar, normal kesintiler, ne değer, ne de artı-değer yaratır. Böylece işin geceleri de sürdürülmesi isteği doğar. Binalar, makineler vs. gibi *gizil sermayenin* öteki kısmı, yani işlevleri ancak üretken sürecin düzenli aralıkları ile kesintiye uğrayan emek aletleri (üretim kısıtlanması, bunalımlar vb. gibi olayların neden olduğu düzensiz kesintiler bütünüyle kayıptır) ürünün yaratılmasına girmeksizin değer ekler. Kapitalist üretimin, üretim zamanı emek zamanından fazlalığını alabildiğince azaltma eğilimi işte bundan ileri gelir. Bir sermayenin üretim zamanı, emek zamanından farklı olabilir, ama üretim zamanı daima emek zamanını kapsar ve bu fazlalık kendi başına üretim sürecinin bir koşuludur. Üretim zamanı, öyleyse daima, sermayenin ya gizil, ya da değerini genişletmeksizin kaldığı zamanları kapsamakla birlikte kullanım değerleri ürettiği, genişlediği ve dolayısıyla üretken sermaye olarak işlev yaptığı zamandır.

Dolaşım zamanı ile üretim zamanı karşılıklı olarak birbirilerini dışalarlar. Dolaşım sırasında sermaye, üretken sermaye işlevini yerine getirmeyen ve bu nedenle de, ne meta, ne de artı-değer üretir. Bir sermayenin dolaşımındaki başkalaşımın ideale ne kadar yaklaşırsa, yani dolaşım zamanı sifıra ne derece eşitse ya da sifıra yaklaşıyorsa sermaye o kadar fazla işlev yapar, Üretkenliğini ve değerini genişletmesi o kadar artar.

DOLAŞIM MALİYETİ

I Gerçek dolaşım Maliyetleri:

Satınalma ve Satış Zamanı, Defter Tutma, Para

(1) Satınalma ve Satış Zamanı

Sermaye biçimlerinin metalden paraya, paradan metale dönüşümü aynı zamanda, kapitalistlerin alışverişleridir. Satınalma ve satış hareketleridir. Bu onun iş saatlerinin bir kısmıdır. Tıpkı sermayenin dolaşım zamanının zorunlu bir kısmı olması gibi.

M-P ve P-M başkalaşımaları alıcılar ile satıcılar arasındaki alışverişlerdir. Pazarlık ve anlaşmalarını tamamlayabilmeleri için zamana gereksinimleri vardır. Ve hele herkesin karşısındakini kandırma savaşımında ve karşı karşıya gelenlerin işadamları olduğu bu durumda zamana daha fazla gereksinime vardır; ve Yunanlı Yunanlıya rastlayınca bir rekabet savaşı başlar. Ve değerden fazla bir pay koparma çabaları hiç bir şeyi değiştirmez. Her iki yanın şeytanca tertipleriyle artan bu emek, ancak bir yargılama sırasında yapılan işin dava konusunun değerini artırması kadar değer yaratmış olur. Bu emek, kapitalistin ücretini ödeyerek üçüncü kişinin işi haline getirmesiyle de gerçekleştirilemez. Bu üçüncü kişiler emek güçlerini kapitalistlere, kuşkusuz onların kara gözlerine aşık oldukları için sunmayacaklardır. Bir taşınmaz mal sahibinin kira toplayıcısı ya da bir bankada ululuk eden bir kimse için, kendi emeklerinin, kiranın ya da bir başka bankaya çuvalarla taşınan altınların değerine bir zerre bile katmaması hiç dte önemli değildir.

Kendi hesabına başkalarını çalıştıran kapitalist için, alım ve satım başlıca işlev halini alır. Bir çok insanın ürününü büyük ölçekte ele geçirir, aynı ölçekte satar, parayı tekrar üretim öğelerine çevirir. Daha önceki gibi ne satın alma zamanı zamanı ve ne de satma zamanı herhangi bir değer yaratır. Tüccar sermayesinin işlevi bir yanılmanın doğmasına yol açar: Yeniden üretimin gerekli bir ögesi olmakla birlikte kendisi üretken olmayan bir işlev, bir çok kimse için anı bir işi iken, işbölümü ile, bir kaç kişinin özel işi, bir tek uğraşı haline gelirse, bu işlevin niteliği değişmez. Bir tek tüccar, metallerin biçimi değiştirmesi ile ilgili bir kimse, yaptığı işle birçok üretici için, satınalma ve satma zamanını kısaltabilir. Bu yönüyle ona yararsız enerji harcamalarını azaltan ya da üretim zamanının serbest kalmasına yardım eden

bir makine gözüyle bakılması yerinde olur.

Marx, konuyu yalınlaştırmak için kapitalist olarak tüccarı, emeğini satan bir insan olarak kabul eder. Emek-gücünü ve emek zamanını M-P ve P-M işlemlerinde harcamaktadır. Çalışmakta ama, emeği özünde, ne değer, ne de ürün yaratmaktadır. Yararlılığı, üretken olmayan bir işlevi üretken bir işleve ya da üretken olmayan emeği üretken bir emeğe dönüştürmekten ileri gelmemektedir. Onun yararlılığı, daha çok, toplumun emek gücünün ve emek zamanının daha küçük bir kısmının bu üretken olmayan işleve bağlanmaktan ileri gelmektedir. Toplumun emek gücünün daha küçük bu kesimi, daha iyi ücret alsa bile, bu durumun yarattığı farklılığa karşın, biz, onun yalnızca bir ücretli emekçi olduğunu varyacağız. Tıpkı ücretli emeği gibi aldığı ücret ne olursa olsun, ücretli emekçi olarak, zamanın bir kısmında karşılıksız çalışır. Günde sekiz iş saatlik üretimin değerini alabilir, ama gene de on saat iş yapar. Ne varki, gerekli emeğin aracılığı ile toplumsal ürünün bir kısmı kendisine aktarılmasına karşın, ancak sekiz saatlik gerekli emeği nasıl bir değer yaratmıyorsa, bu iki saatlik artı-emek de değer yaratmaz. Toplum açısından bakıldığında emek-gücü şimdi de eskisinde olduğu gibi, salt dolaşım işlevinde on saat tüketmiştir. Bu emek-gücü, üretken emek için kullanılmaz. İkincisi, bu iki saatlik artı-emek, bu işi yapan birey tarafından harcadığı halde toplum bunun karşılığını ödemez. Toplum bundan, herhangi bir ek ürün yada değer elde etmemektedir. Ama tüccarın temsil ettiği dolaşım maliyetleri, on saatten sekiz saate beşte bir oranında azalmıştır. Ama toplum bu beşte-bir için bir eşdeğer ödemedir. Ama bu adamı bir kapitalist çalıştırıyorsa, bu iki saatin karşılığının ödenmemesi, onun sermayesinin dolaşım maliyetini azaltır ve bu da gelirinden bir *indirim* oluşturur. Bu, kapitalist için olumlu bir kazançtır, çünkü sermaye değerinin kendisini genişletmesinin olumsuz sınırı böylece daralmıştır. Küçük bağımsız meta üreticileri zamanın bir kısmını alım ve satım için harcadıkları sürece, bu, olsa olsa üretken işlevlerinin arasında kalan sürelerde harcadıkları zamanı ya da üretim zamanındaki bir azalmayı temsil eder.

Tüccar, meta biçiminden para biçimine dönüştürülmesinin dolaşım maliyetleriyle ilgilidir. Kendisini, doğrudan meta üreticilerinden ayıran şey, daha büyük çapta satınalma ve satışlarda bulunmasıdır. Ve işin hacmi, onu birisinin emek-gücünü hizmet

için satın almaya zorlasa da bu durumun niteliği değişmez. Salt bir biçim değişikliği de olsa, dolaşım süreci, belli bir miktar emek-gücü ve emek zamanı harcanmasını gerektirir. Bu, ek bir sermaye yaratımı demektir. Bu emek-gücünün satın alınması için değişen sermayenin bir kısmının yatırılması gerekir. Bu sermaye yaratımı, ne ürün nede değer yaratır. Bu üretken biçimde işlev yapacak sermayenin boyutlarını azaltır. Sanki ürünün bir kısmı, geri kalan kısmını satan ve satın alan bir makineye dönüştürülmüş gibidir. Bu makine üründe bir azalma meydana getirir. Dolaşımda harcanmış olan emek-gücünü, vb. azaltabildiği halde üretken sürece katılmaz. Dolaşım maliyetlerden yalnız bir kısmını oluşturur.

(2) Defter Tutma

Fiili alım ve satımdan ayrı olarak, defter tutma için de emek zamanı harcanır ve bu, bir de, kalem, kağıt, mürekkep, masa, büro malzemesi gibi maddeleşmiş emeği içerir. Bu işlev, hem emek-gücü hem emek aletlerinin harcanmasını gerekli kılar. Bu da gene aynı alım ve satım zamanında olduğu gibi aynı durumu yaratır.

Hareket halinde bir değer olarak sermaye, ister üretim alanında ister dolaşım alanının herhangi bir evresinde olsun, ancak hesap parası biçiminde, kapitalist meta üreticisinin zihninde düşünsel olarak bulunur. Bu hareket, fiyatların belirlenmesini ya da meta fiyatlarının hesaplanmasını içeren defter tutma ile saptanır ve denetlenir. Üretim hareketi ki değer taşıyıcısı metalar burada değer olarak ideal varlıkları hesap parasına kristalleşen şeylerin adları görünümündedir, böylece tasavurda simgesel olarak yansır. Bireysel meta üreticisi masraflarını, alacaklarını borç vadelerini vb. kendi üretim zamanının dışında ancak arızı olarak kaydediyorsa, apaçıktır ki bu işlev ile bu basit tüketilen kağıt, vb. gibi emek aletleri, gerekli emek zamanının ve aletlerinin ek bir tüketimini temsil eder, ama bu üretken tüketime ayrılan zamandan ve gerçek üretim sürecinde işlev yapan emek aletlerinden bir indirimdir. Ürün ve değer yaratılmasına katılır. Üretken işlevlerden ayrılması yada salt bu işle uğraşan kimselerin bağımsız işlevleri haline getirilmesi ile de bu durum değişmez.

Kapitalistin sermayesini yeni baştan yatırması halinde bunun bir kısmını, bir sayman tutmak ve saymanlık giderlerini karşılamak için ayrılması gerekir.

Yok eğer sermayesi devamlı yeniden üretim sürecine girmişse, üretimin bir kısmını devamlı bir biçimde pazara döndürmek suretiyle, saymana büro memurlarına ve benzeri şeylere çevirmesi zorunludur. Sermayenin bu kısmı üretim sürecinden çekilmiştir, dolaşım maliyetleri ve toplam üründen yapılan indirimler arasına katılmıştır. Bu toplam ürüne, salt bu işlev için harcanan emek gücünün kendisi de dahildir.

Sürecin denetimi ve zihinsel sentezi olarak defter tutma, sürecin toplumsal boyutlara ulaşması ve salt bireysel niteliğini yitirmesi ölçüsünde daha gerekli duruma gelir, bu nedenle bu el zanaatının ve köylü ekonomisinin dağınık üretimine kıyasla kapitalist üretimde kapitalist üretime kıyasla kolektif üretimde daha gereklidir. Ama üretim yoğunlaştıkça defter tutma maliyeti düşer ve bu iş, toplumsal niteliğe bürünür.

(3) Para

Ürünler büyük kitleler halinde meta olarak yaratılırlar ve para biçimine girerler. Para işlevini yerine getiren bu metalar, ne bireysel ne de üretken tüketim girerler. Bunlar dolaşım mekanizması içinde hizmet ettikleri biçimde toplumsal emeği temsil ederler. Toplumsal servetin bir kısmının bu üretken olmayan biçime girmeye mahkum bulunması olgusu ve paraların aşınması, bunların devamlı yenilenmesini ya da ürünler biçimindeki daha fazla toplumsal emeğin daha fazla altına ve gümüşe çevrilmesini gerektirir. Para metalar olarak altın ve gümüş toplum için dolaşım maliyetleri demektir. Toplumsal servetin dolaşım sürecine feda edilmesi gereken kısmını temsil eder.

II Depolama Maliyetleri

1-Genel Olarak İkmalin Oluşumu

İkmal, bir şeyi tanımlama bütünleme ve bitirmedir. Meta sermaye biçiminde bulunuşu ya da pazarda kalışı boyunca ürün, bir meta ikmal oluşturur. Üretim ve yeniden üretim sürecinin akışı, belli bir metalar kütesinin daima pazarda bulunmasını ve böylece bir ikmal oluşturmalarını gerektirir. Satış ne kadar çabuk olursa, yeniden üretim süreci o kadar pürüzsüz yürür. M'-P' dönüşüm biçimindeki gecikme sermaye devresinde yer alması gereken gerçek madde değişimini engellediği gibi ileride üretken

sermaye olarak işlev yapmasında engellemiş olur. Metaların pazarda sürekli varlığı, yani meta ikmal, yeniden üretim sürecinin akışının bir koşulu olarak ortaya çıkar. Meta sermayenin pazarda meta-ikmal olarak kalması, binaları, depoları, ardiyeleri, ambarları, bir başka deyişle değişmeyen sermaye harcamasını gerektirdiği gibi, bir de, metaların buraya yerleştirilmesi için emek-gücü ödemesini gerektirir. Üstelik metalar bozulurlar ve hava koşullarının zararlı etkilerine maruz kalırlar. Metaları bunlara karşı korumak için, kısmen malzeme biçiminde emek aletlerine, kısmen de emek gücüne ek sermaye yatırılması gerekir. Ama bu maliyetler üretim alanından gelmez ve metaların değerlere girmeleri, yani bunların fiyatlarını artırmaları olgusuyla farklılık gösterirler. Bunlar üretken olmayan maliyetlerdir.

İkmal üç biçimde bulunur: Üretken sermaye biçiminde, bireysel tüketim fonu biçiminde ve meta-ikmal yada meta-sermaye biçiminde. Bir biçimde ikmal artarken diğer biçimdeki nispi olarak azalır. Adam Smith, bir ikmalın oluşumunun kapitalist üretime özgü olduğunu; Lalor ise tersine, bunun kapitalist üretimin gelişmesiyle gerilediğinde ısrar eder. Hatta, Sismondi, ikmale, kapitalist üretimin kusurlarından biri gözüyle bakar.

2- Tam Değimiyle Meta-İkmal

Meta sermaye, derhal üretim alanından üretken ya da bireysel tüketim alanına geçmedikçe meta-ikmalin bir ögesini oluşturur. Bunların depo edilmesi, binalar, gemiler, vb. için yatırım yapılmasını emek-gücü harcanması gibi maliyetler, ürünün oluşmasına girmedikleri için üründen yapılması gereken indirimlerdir. İkmal toplumsal yönden nedenli yoğunsa, maliyetler e-odenli küçüktür. İkmal'ın oluşum maliyetleri şunları kapsar: (1) ürünlerin kütesinde nicel bir azalma (2) nitel yönden bir bozulma (3) İkmalin korunması için gerekli maddeleşmiş ve canlı emek.

III- Taşıma Maliyetleri

Metaların biçim değişikliğinden ileri gelen dolaşım maliyetlerinin hepsi değerlerine katkıda bulunmaz. Bunların artı-üründen karşılanmaları gerekir ve bunlar, tüm kapitalist sınıfı ilgilendirdiği kadıyla artı-değerden ya da artı-irinden bir indirimdir. Ama ulaşım maliyetleri önemli bir rol oynar.

Taşımayla ürün miktarı artmış olmaz, tersine, kaçınılmazı olanaksız zararlar oluşur. Ne var ki, tüketim, bunların yer değişimi dolayısıyla taşıma sanayini gerektirir. Bu sanayie yatırılmış bulunan üretken sermaye, kısmen ulaştırma araçlarından değer aktararak, kısmen de ulaşımda harcanan emek sonucu değer eklemek yoluyla, taşınan ürünlere değer katmış olur. Değer artışı, bütün kapitalist üretimde olduğu gibi, ücretler ile artı değerın yerine konulmasını içerir.

Her üretim sürecinde, kömürün ocaktan yüzeye çıkarılması gibi, emek-gücü büyük rol oynar. Sonal mal, bağımsız bir üretim yerinden uzaktaki bir diğer üretmi yerine geçişi aynı olayı ortaya koyar, ama daha büyük bir ölçekte. Ürünlerin bir üretken kuruluşun değerine taşınmasını, bir de son biçimini almış ürünlerin üretim alanından tüketim alanına geçişi izler. Bu hareketi tamamlamadan, ürün, tüketim için hazır değildir. Taşımanın metalara eklediği değerın mutlak büyüklüğü, diğer koşullar aynı kalmak kaydıyla, taşıma sanayinin üretken gücüyle ters, taşındıkları uzaklık ile doğru orantılıdır. Taşıma sanayii, bir yandan üretimin bağımsız bir kolu ve böylece de üretken sermayenin ayrı bir yatırım alanını oluşturmaktadır. Onun ayrımcı özelliği, dolaşım süreci içerisinde ve dolaşım süreci için, üretim sürecinin bir devamı olarak görünmesidir.

Sabit Sermaye ve Döner Sermaye

Bu kısımda Marx sermayenin devretmesinin ayrıntılı bir çözümlemesini yapar. Kapitalist için sermayesini devretme yalnızca eski özgün şeklinde değil, değeri artmış olarak geri alacağı sermayeyi yatırma zamanıdır. Her seferinde çeşitli kapitalistler için sermayenin devretme zamanı dolaşım zamanı ve üretim zamanı toplamına eşittir. Devretme zamanı üzerindeki değişiklikler yatırılan sermayenin büyüklüğü, artı-değerin yıllık kitlesi ve kapitalist üretim ve dolaşım süreci üzerinde gerçek bir etki yapar.

Üretim süreci içinde sabit sermaye değerinin çeşitli kısımları farklı şekillerde metalara aktarılırlar. Böylelikle ham maddeler tüketilir ve bunların değerlerinin bütünü snai artı değeri de dahil olmak üzere üretilen metaların değerine eklenir. Halbuki hammadeleri işlemek için kullanılan makinaların

değeri üretilen metaların değerine ancak aşındıkları ve yıprandıkları kadar eklenir. Metalar satıldığı zaman, kapitalist hammaddelerin bütünü değerini makinaların yalnızca üretim süreci içinde tüketilmiş olan kısmının değerinin geri alır. Değişmeyen sermayenin bütünü sermaye değerinin dolaşımı ve devretmesi bakımından "sabit" ve "dolaşan sermaye" olarak ayrılmasının nedeni budur.

Marx, değişmeyen sermayenin sabit yada dolaşan sermaye olmasının yalnızca bunların değerinin metaya yavaş yavaş mı yoksa birden mi, kısmen mi yoksa tamamen mi aktarıldığına bağınıla olduğunu çözümleyen tek kişiydi.

Kapitalistin emek gücüne harcadığı değişken sermaye, değişmeyen sermayenin dolaşan sermayeyi oluşturan kısmından hiçbir zaman devretmesi bakımından farklı olmaz. Bir diğer ifadeyle, dolaşan sermaye değeri ve artı değeri üretilmesinde farklı roller oynayacak olan fakat sermayenin dolaşım sürecinde sanki tek bir bütünlük gibi görünen iki kısımdan oluşur. Bu kapitalist üretimin sömürü karakterini gizler. Artı-değerin üretilmiş malların satılması sırasında sanki dolaşım alanında ortaya çıktığı yanılgısını yaratır. Burjuva iktisatçıları kapitalist sistemi savunarak haklı çıkarılması için bu aldatıcı görünümünden yararlanırlar.

Sermayenin bir bütün olarak devretmesini ve özgün olarak onun sabit ve dolaşan bileşenlerini çözümlerken Marx, sermayenin devretmesinin kapitalist üretimin çeşitli dallarında ve alanlarında oynaması gereken rolün sermayenin sabit ve dolaşan sermaye olarak bölünmesinin maddi üretim ve kapitalistlerle işçilerin durumları üzerinde yaptığı kesin etkinin bilimsel bir açıklamasını en geniş şekilde yaptı.

Özet olarak sermayenin devri konusunda, devir zamanının ölçü birinci olarak yılı Z ile, belki bir sermayenin devir zamanını z ile ve devir sayısını n ile göstersek, $n=Z/z$ olur. z üç ay ise n, 12:3 yani 4 olur. Sermaye her yıl 4 kez devredebilmektedir. Eğer $z=18$ ay ise $n=12:18=2/3$ olur, yani sermaye bir yılda devrinin ancak üçte ikisini tamamlar.

Toplam Toplumsal Sermayenin Yeniden Üretimi ve Dolaşımı

Sermaye üretiminin doğrudan süreci, onun, emek ve kendisini genişletme sürecidir; sonucu meta ürün, itici gücü artı-değer üretimi olan bir süreçtir. Sermaye

yenin yeniden üretim süreci, bu doğrudan üretim sürecini içerdiği gibi, asıl üretim sürecinin iki evresini, yani devresel bir süreç olarak sermayenin devrini oluşturan bütün devreyide içerir.

Her bireysel kapitalistin, yalnızca kapitalist sınıfın bireysel bir ögesi olması gibi her bireysel sermaye de, yalnızca toplam toplumsal sermayenin bireysel bir bölümü, bireysel yaşamda yüklü bir bölümdür. Toplumsal sermayenin hareketi bireysel sermayenin devrinden ibarettir. Bir diğer değişle, bireysel sermayenin başkalaşımı, devri toplumsal sermayenin çizdiği devirde bir halkadır.

Burjuva iktisatçılığının, toprağa üretkenliğini verebilmek için katılan sermaye için toprak sahibine herhangi bir karşılık ödenmemesini ileri sürmesine karşılık; Marx, toprağın talan edilen verimliliğinden söz eder. Buna göre, her bireysel emekçiye, bir vahşinin modern bir makinist haline getirmesinin tüm insanlığa neye mal olduğunun hesaplanarak ödeme yapılması gerekirdi. Tersine, eğer toprağa katılan ve toprak sahibi ile kapitalist tarafından paraya çevrilen karşılığı ödenmemiş emekler üst üste konulsa, toprağa yatırılmış bulunan bütün sermayenin aşırı faizle birlikte tekrar ve tekrar ödendiği ve böylece toplumun toprak mülkiyetinin bedelini uzun zaman önce tekrar tekrar ödediğini düşünmek daha doğrudur.

Bireysel üretimden farklı olarak toplumsal üretimin bütünü her zaman süreklidir. Dolayısıyla sermayenin içerisinde üretildiği koşulların çözümü en önemli teorik sorunlardan biri halini alır.

Toplam toplumsal sermayeyi Marx'tan önce çözümlmeye çalışan ilk ekonomist fizyokrat Quesnay'dı. Onun Tableau Economique'i belirli bir değeri temsil eden yıllık üretimin basit yeniden üretimi, yani aynı ölçekte üretimim mümkün kılacak bir şekilde dağıtıldığını gösterir. Ancak Quesnay, emeğin yalnızca o alanda değer ve artı değer ürettiğini farz ederek, yalnızca tarımı bir üretken olan olarak kabul ediyordu. Quesnay okulu, kapitalist yeniden üretimi gelişmiş sanayi üretimim temeli üzerinde ve genişliğine top yekün toplumsal iş bölümü üzerinde çözümleniyordu.

Marx, çözümlemesine basit yeniden üretimi, metayı ve toplam toplumsal üretimin değer yapısını açıklayarak başlar. Metaların toplumun yıllık ürünü oluşturan birikimi de doğal şekli içinde iki büyük bölüme ayrılır. Birinci bölüm üretici tüketime geç-

mesi gereken en azından geçce bilen üretim araçlarından oluşur. İkinci bölüm kapitalist sınıfın ve işçi sınıfının bireysel tüketimine giden tüketim maddelerinden oluşur. Buna göre toplumsal üretimin bütünü iki geniş bölüme ayrılır: *üretim araçlarının üretimi ve bireysel maddelerin tüketimi*. Bu ayrım yalnızca kapitalist üretim tarzı için değil bütün öteki toplumsal üretimde yeniden üretimler içinde geçerlidir. Her iki bölümde de tüketilen değişmeyen sermayenin değeri bütünü ile yıllık üretimin değeri-ne aktarılır.

Yıl boyunca emek gücü yeni bir değer üretir ve bunu tüketilen değişmeyen sermayenin değerine ekler. Kapitalistler tarafından iş gücü karşılığı olarak harcanan değişken sermaye sadece yıllık ürünün değerine yeniden üretmekle kalmaz, artı-değerin büyüklüğü tarafından çoğaltılır. yıllık ürünün değeri içinde ücretli işçiler tarafından yaratılan yeni değer-in toplam büyüklüğü ürünlerin sayısına ve kapitalist sömürünün derecesine bağlıdır.

Toplam yıllık ürünün toplumsal üretimin her iki bölümündeki değeri=değişmeyen sermaye+değişken sermaye+artı değer (s+d+a) dan oluşur.

Marx, toplumsal üretimin her iki bölümünün içinde ve bu bölümlerin kendi aralarındaki değişim oranlarının ve koşulların açıklığa kavuşturur. Marx değişimin şemalarını çıkarttı ve toplumsal üretimin bunun sonucu olarak da sürekli yeniden üretimin gerçekleştirilmesi için gerekli olan toplumsal üretimin her iki bölümündeki ürünün bileşenlerinin değer ve maddi içeriği olarak nisbi büyüklüklerini belirtti. Marx, ürünün işçilerin ve kapitalistlerin bireysel tüketimlerine giden kısmının ve üretici sermayenin unsurların oluşturulması için kullanılan kısmının toplumsal üretim süreci içerisinde nasıl denkleştirileceğinin yolunu gösteren ilk kişiydi.

Marx, sürekli yeniden üretim için gerekli olan ideal oranları belirledi; ama bununla da kalmayarak kapitalizmde bu oranların gerçekleşmeyeceğini ve pratikte çeşitli oransızlıkların, kısmi ve genel aşırı üretim krizlerinin ve parasal krizlerin kaçınılmaz olarak ortaya çıkacağını gösterdi. Kapitalist yeniden üretim mekanizması öyledir ki, sürekli oransızlıkların ve belirli aralıklarla ortaya çıkan dalgalanmanın önüne geçemez. Kapitalist ekonominin içsel değeri ancak rastlantısal ve anarşik gelişmenin toplam süreci içinde sürekli olarak gözden kaybolan bir hareket olarak var olabilir.

Sibel Özbudun - Temel Demirel

EĞİTİM, ÜNİVERSİTE
YÖK ve AYDIN(LAR)

Sibel Özbudun - Temel Demirel

AVRUPA BİRLİĞİ ve
ÇOKKÜLTÜRCÜLÜK YALANI

ÜTOPYA YAYINEVİ

Ataç I Sokak 33/15 Kızılay/ANKARA

Tel-Fax: 0312 433 88 28

e-posta:utopyayayinevi@hotmail.com

TİNGÇOV'DAN ÇANGŞA'YA YÜRÜYÜŞ

Haziran ayında
Göğün orduları
Yaz ve ser olanın
Üzerine yürüyorlar
Canavarı bağlamak için
Arşın arşın kalatlarla.
Kan ırmağının öte kıyılarında
Kızıl bir ateş parlıyor
Huang Kung-lueh'in ordusu
yar orada.

Hunan ve Hupoh'e doğru
Bir milyon işçi ve köylü
Akın akın geçiyoruz Kiangsi'yi.
Ve göklerden kopan kasırgaya
karşılıyor
Enternasyonal'in evkân çağışı.

Mao Tseung, 1930

